

Jaarverslag 2009

Oxfam Novib

ambassadeurs van het zelfdoen.

Jaarverslag 2009

Oxfam Novib heeft een online jaarverslag, waarvan dit de printbare versie is. Het online jaarverslag 2009 staat op www.oxfamnovib.nl/jaarverslag. Daar kan de lezer snel zoeken op onderwerp, regio enzovoort. Ook staan daar filmpjes en veel illustraties bij de artikelen, evenals links naar verdere informatie. De toelichting op de Jaarrekening en de Jaarrekening zelf staan in dit pdf-document. Van de Jaarrekening staat ook nog een afzonderlijk pdf-document op www.oxfamnovib.nl/jaarverslag.

Inhoudsopgave

1 Directieverslag Oxfam Novib	5	5 Ons werk in Nederland	53
2 Over ons	9	5.1 Donateurs	53
2.1 Onze visie	9	5.2 Vrijwilligers	57
2.2 Onze werkwijze	9	5.3 Allianties	58
2.3 Vijf basisrechten	9	5.4 Maatschappelijke samenwerking	59
2.4 Toekomstvisie	10	5.5 Overheid en politiek	61
2.5 Onze omgeving	12	5.6 Bedrijfsleven	63
2.6 Oxfam International	13	5.7 Naamsbekendheid en media	65
2.7 Interne organisatie	15	6 Verslag Raad van Toezicht	67
2.7.1 Organogram	15	7 Round Table	71
2.7.2 Personeel	15	8 Toelichting op de Jaarrekening	73
2.7.3 Ondernemingsraad	16	9 Jaarrekening	81
2.7.4 Maatschappelijk verantwoord ondernemen	16	Bijlagen	117
2.8 Lerende organisatie	17	1 Samenstelling bestuursorganen	117
2.8.1 Evaluaties	17	2 Verantwoordingsverklaring	120
2.8.2 Oxfam Novib Innovatiefonds	18		
2.8.3 Kennis delen	19		
2.9 Belangrijke risico's en het managen daarvan	19		
2.10 Financiën	20		
3 Resultaat per recht	23		
3.1 Recht op duurzame middelen van bestaan	23		
3.2 Recht op sociale basisvoorzieningen	28		
3.3 Recht op leven en veiligheid	33		
3.4 Recht op maatschappelijke en politieke participatie	37		
3.5 Recht op een identiteit	41		
4 Ons werk wereldwijd	47		
4.1 Oxfam Novib wereldkaart	47		
4.2 Land en regio uitgelicht	49		
4.3 Samenwerking wereldwijd	52		

1 Directieverslag Oxfam Novib

2009: het jaar van de mondiale machtsverschuivingen

De gebeurtenissen uit 2009 zullen ons nog vele jaren blijven achtervolgen. De in het najaar van 2008 ontketende kredietcrisis veroorzaakte in 2009 de grootste mondiale recessie sinds tachtig jaar. Overheden wereldwijd probeerden met ongekende steunoperaties de schade van ongecontroleerde marktwerking te verminderen. Het vertrouwen in de wereldeconomie herstelde weer enigszins toen een deel van de macht van de markt werd overgeheveld naar de overheid en soms zelfs banken werden genationaliseerd.

De schade van de mondiale recessie was het hardst voelbaar in het armste deel van de wereld. In Sub-Sahara Afrika bijvoorbeeld. Deze regio leek in 2008 nog af te koersen op een economische groei van 6 procent in 2009. De recessie smoorde echter vrijwel iedere nieuwe economische ontwikkeling in de kiem. Het resultaat: economische krimp en verarming, want de bevolking groeide wel gewoon door. En niet alleen in Sub-Sahara Afrika. Wereldwijd groeide het aantal mensen dat dagelijks honger lijdt tot boven de 1 miljard. In 2009 was het dus meer dan ooit van belang om samen met duizenden individuen en partnerorganisaties te strijden voor ons ideaal: een rechtvaardige wereld zonder armoede. Het versterken van de zelfredzaamheid van mensen is daarbij een noodzakelijke voorwaarde. Gelukkig konden sommige partnerorganisaties ons melden dat – ondanks de economische neergang – de veerkracht van mensen groter is dan gedacht.

2009 gaat ook de boeken in als het jaar waarin China volledig doorbreekt als een macht van betekenis. In haar kielzog neemt ze een aantal andere opkomende economieën mee, zoals India, Brazilië, Zuid-Afrika en Rusland. In 2009 moest niet alleen de G7 het veld ruimen voor de G20. Ook lijkt er een G2 te zijn geboren, met naast de Verenigde Staten China als economische supermacht. Dat de mondiale machtsverhoudingen verschuiven, werd misschien nog wel het meeste

duidelijk tijdens de grotendeels mislukte klimaatop in Kopenhagen: de Amerikaanse president Obama moest letterlijk bij de Chinese delegatie binnenvallen om nog iets van een akkoord te kunnen redden.

Diezelfde Barack Obama had eerder dat jaar de macht van George W. Bush overgenomen. Dat leidde onmiskenbaar tot hoop en minder internationale spanningen. In de persoon van de nieuwe minister van Buitenlandse Zaken stelde Amerika zich ook constructiever op inzake ontwikkelingssamenwerking. Zo bond het de strijd aan tegen het op grote schaal verkrachten van vrouwen in de Democratische Republiek Congo. Helaas zagen we de slagvaardigheid van Amerika in het buitenland afnemen door de aandacht die binnenlandse politieke kwesties opeisten, zoals de aanpak van de recessie en de introductie van een nieuw gezondheidszorgstelsel. Zo is er een direct verband tussen het gesteggel in Amerika over de (nog steeds) niet voltooide 'Climate Bill' en het grotendeels mislukken van de klimaatop in Kopenhagen. Voor dat falen betalen de armste landen uiteindelijk de hoogste prijs. Volgens de Wereldbank slaat 80 procent van de gevolgen van de klimaatverandering nu al neer in ontwikkelingslanden. Met name kleine boeren, waarvan 80 procent vrouw is, zien hun bestaanszekerheid en die van hun gezinnen vaak letterlijk wegspoelen.

De wereld zal nooit meer zijn zoals ze was. De nieuwe veelzijdige machtsverhoudingen, zijn voor de positie van sommige landen bedreigend maar bieden ook volop kansen. In elk geval dwingen zij tot nieuwe analyses en een andere aanpak van ontwikkelingsvraagstukken. Deze uitdaging gingen wij in 2009 aan met het maken van scherpe keuzes en het vinden van strategische alliantiepartners. Ze vormden de kern van een nieuwe meerjarige subsidieaanvraag bij de Nederlandse overheid.

Met ons vermogen tot innovatie zullen we ook een antwoord bieden op het debat over

ontwikkelingssamenwerking. Mede onder invloed van hulpsceptici, maar ook door het werk van meer genuanceerde onderzoekers, was er in 2009 volop discussie over de effectiviteit van de hulp en de (onbedoelde) afhankelijkheid die het kan creëren. Als bijdrage aan dit debat schreef Farah Karimi, algemeen directeur van Oxfam Novib, het essay *De Kracht van het zelfdoen*. Daarin zette zij uiteen hoe Oxfam Novib, tegen de krachten van het marktfundamentalisme in, resultaatgericht strijdt voor duurzame ontwikkeling en mondiale rechtvaardigheid.

In de strijd tegen armoede als onrecht laten wij ons inspireren en motiveren door onze Zuidelijke partners. Zij behalen, met onze steun, onder de moeilijkste omstandigheden concrete resultaten. Zo zagen, ondanks de opeenstapeling van crises, in 2009 2,4 miljoen mensen hun inkomens- en voedselzekerheid verbeteren. Daarnaast kregen 36,5 miljoen kinderen en volwassenen goed onderwijs, bijvoorbeeld van onze partner Pratham in India. Ook is het, onder meer via ons innovatiefonds, in de afgelopen drie jaar gelukt om 2,4 miljoen vrouwen, mannen en kinderen voorlichting te geven over het voorkomen van hiv en aids. Verder ontvingen 7 miljoen mensen een kleine lening om een eigen bedrijfje te beginnen. Een bijzondere vorm van ondernemerschap werd gestimuleerd via het Media Development Loan Fund. Dit fonds versterkt vrije media in zich ontwikkelende democratieën en voorziet daarmee tegelijkertijd miljoenen mensen van nieuws. Daarnaast werkten diverse partners hard aan een grotere deelname van vrouwen aan maatschappelijke en politieke processen. In Zuid-Azië slaagde Violence against Women in Politics erin om veel vrouwen in politieke organen opgenomen te krijgen, en te houden door hen in hun werk te ondersteunen en te beschermen.

Maar met het scheppen van betere voorwaarden op lokaal niveau alleen zijn we er nog niet. Voor duurzame ontwikkeling in het Zuiden zijn ook veranderingen op regionaal, nationaal en zelfs mondiaal niveau nodig. Hoe urgent dat is, laat de enorme impact van de huidige crises zien. Daarom heeft Oxfam Novib zich het afgelopen jaar ook flink ingespannen voor beleids- en gedragsveranderingen in het Noorden.

Oxfam International, effectief samenwerken op lokaal en mondiaal niveau

Wij zijn een enthousiast lid van Oxfam International, een confederatie van veertien gelijkgestemde organisaties. Samen vormen wij een krachtige ontwikkelings- en campagne-organisatie die op mondiaal niveau opkomt

voor de rechten van mensen die in armoede leven. In 2009 wezen we onder meer op de gevolgen van de krediet- en de voedselcrisis. Daarbij richtten we ons tot het Internationaal Monetair Fonds, de Wereldbank, de G20 en de Wereld Voedsel Organisatie. Daarnaast vroegen we ook aandacht voor de gevolgen van de klimaatverandering voor mensen in ontwikkelingslanden. Samen met partners als Greenpeace en het World Wildlife Fund waren wij een zichtbaar pleitbezorger van een eerlijke, ambitieuze en bindende klimaatovereenkomst. Wereldwijd georganiseerde 'climate hearings' toonden op indringende wijze aan welke schadelijke gevolgen klimaatverandering nu al voor mensen heeft. Daarom is het van essentieel belang dat niet alleen verdere klimaatverandering wordt voorkomen, maar ook dat ontwikkelingslanden de mogelijkheid krijgen zich aan te passen aan de gevolgen van een veranderend klimaat. Zo ondersteunen partners in Ethiopië en Zimbabwe boeren en boerinnen bij het ontwikkelen van zaden, die bijvoorbeeld minder water nodig hebben of juist meer water kunnen verdragen. Met enig succes hebben we bij de Nederlandse overheid en de Europese Unie gepleit voor meer financiering voor het aanpassen aan de gevolgen van klimaatverandering.

Een andere activiteit van Oxfam International, naast lobbyen en campagnevoeren, is het stimuleren van zuidelijke partners zich zo te ontwikkelen dat ze op eigen benen kunnen staan en een volwaardig lid van de confederatie kunnen worden. Dat is in 2008 gelukt met Rostros y Voces uit Mexico. Oxfam India is aspirant-lid. Zo hebben wij als Oxfam Novib in 2009 stapsgewijs onze programma's in die landen kunnen overdragen aan onze nieuwe zusterorganisaties.

Een derde prioriteit van de Oxfam-familie was het verhogen van de eigen effectiviteit in Zuidelijke landen. Daarvoor is het afgelopen jaar een nieuwe manier van samenwerken ontwikkeld. Zo wordt niet alleen het aantal Oxfams dat in hetzelfde land werkt flink teruggebracht. Nog belangrijker is dat één Oxfam-lid het voortouw krijgt bij het versterken en verbinden van de verschillende programma's. Zo kunnen we niet alleen de effectiviteit van ons werk vergroten, maar ook de belangen van onze partners, zowel op lokaal als mondiale niveau, beter behartigen.

De Oxfams hebben in 2009 intensief samengewerkt op het gebied van humanitaire hulpverlening. Helaas ondervonden wij, net als onze lokale partners, veel tegenwerking van overheden en oorlogvoerende partijen in gebieden zoals Gaza en Zimbabwe. De

veiligheidssituatie in Somalië en Afghanistan verslechterde soms dusdanig, dat ons werk zwaar gehinderd werd. In Darfur liep de spanning zelfs zo hoog op dat de Sudanese regering Oxfam Groot Brittannië het land uit dwong. De internationale gemeenschap heeft nog veel werk te verzetten als het gaat om de verantwoordelijkheid om burgers te beschermen.

Oxfam Novib in Nederland

Om onze missie – een rechtvaardige wereld, zonder armoede – te kunnen verwezenlijken is de betrokkenheid van het Nederlandse publiek bij internationale samenwerking van cruciaal belang. Gelukkig is die betrokkenheid nog steeds erg groot, ook al werd die het afgelopen jaar onder druk gezet.

Om te beginnen door de recessie die ook in Nederland diepe sporen naliet. Zo was er een record aantal faillissementen, liep de werkloosheid flink op en daalde het aan onze nationale groei gekoppelde ontwikkelingsbudget. Dat betekende niet alleen extra druk op de geefbereidheid van burgers en bedrijven, maar ook 600 miljoen euro minder hulp van de overheid voor Nederlandse partnerlanden.

Vervolgens verkondigden enkele politieke partijen dat ze voortaan hun binnenlandse prioriteiten willen financieren uit het schrappen of halveren van het budget voor ontwikkelingssamenwerking.

Verder verhevigde het debat over de effectiviteit van ontwikkelingssamenwerking en de vraag hoe het (onbedoelde) effect van hulpafhankelijkheid kan worden verminderd. Deze ontwikkelingen hebben elkaar wederzijds beïnvloed en gezorgd voor een sterke polarisatie in het debat over ontwikkelingssamenwerking.

Het debat over de effectiviteit van hulp juichen wij toe. Ook wij vinden dat ontwikkelingssamenwerking zo veel mogelijk resultaat moet opleveren. Maar voor armoedebestrijding is veel meer nodig dan hulp alleen. Wij zien het als een uitdaging om tegenover degenen die blind vertrouwen in de markt en alle hulp met het badwater willen weggooiden, de nuance in het debat te houden. Dat deden we het afgelopen jaar in tal van publieke discussies en publicaties en via berichten in de oude en nieuwe media. Wij nemen actief deel aan het publieke debat, omdat we willen leren van terechte kritiek, en onterechte kritiek niet onweersproken willen laten.

In 2009 hebben we in Nederland veel lobby- en campagnewerk verricht. Zo hebben we in de aanloop

naar de klimaatop in Kopenhagen de maatschappelijke druk op regeringsleiders verhoogd en hebben we bijgedragen aan het realiseren van de millenniumdoelen. In Nederland wisten we te bereiken dat de regering 20 miljoen euro minder bezuinigt op de ontwikkelingsgelden voor onderwijs. Dat is vooral van belang voor de landen Bangladesh, Mali en Mozambique.

Richting bedrijven en consumenten waren we eveneens actief. En niet zonder succes. Dankzij de Eerlijke Bankwijzer scherpden in het afgelopen jaar twaalf banken op 73 terreinen hun maatschappelijk verantwoord beleid aan. Daarnaast ondertekenden zij een gezamenlijke klimaatverklaring voor Kopenhagen.

Ook de Groene Sint-campagne was zeer succesvol. Zeven grote winkelketens hebben besloten in de periode 2010-2012 duurzame chocoladeletters te gaan verkopen. Albert Heijn zal in 2015 al zijn huismerkchocolade duurzaam aanbieden. De Groene Sint was niet alleen zichtbaar in de dagbladen en te horen op de radio. Via het sociale medium Hyves ondersteunden meer dan 100.000 'actiehelden' actief de campagne. De filmtrailer op GroeneSint.nl werd 600.000 keer bekeken.

Verheugend is ook dat we er, ondanks een lichte daling van het aantal donateurs, in zijn geslaagd meer donateurgelden (opbrengsten uit eigen fondsenwerving) te verwerven, tot een bedrag van 28,3 miljoen euro. Verder zijn we zeer blij met de groei van het aantal actieve vrijwilligers. Ons Doenersnet nam toe van 800 naar 1535 Doeners. Dat zijn vooral jongeren, die zich vol overgave inzetten voor Oxfam Novib en een wereld waarin iedereen een bestaan zonder armoede kan opbouwen.

Blik op de toekomst

Het komend jaar, 2010, is een belangrijk transitiejaar voor Oxfam Novib. In dat jaar zullen alle plannen uit ons bedrijfsplan 2007-2010 worden voltooid. Tegelijkertijd zullen wij ons als organisatie voorbereiden op een optimale start van ons nieuwe bedrijfsplan 2011-2015. Daarom is er in 2009 hard gewerkt aan de ontwikkeling van dit plan en aan de nieuwe aanvraag voor een MSF II subsidie bij het Rijk.

Wij deden dit tegen de achtergrond van een wereldeconomie, waarin veel bedrijven terughoudend werden met investeringen in het Zuiden en veel overheden zich opmaken voor omvangrijke bezuinigingen in de toekomst. Natuurlijk moeten de kosten van de steunoperaties worden terugbetaald, maar niet over de

ruggen van de allerarmsten in het Zuiden. Wij zullen in ieder geval ons best doen om nog slimmer en effectiever om te gaan met de middelen die we hebben. Want juist waar mondiale crises zich opstapelen en de effectiviteit van traditionele hulpverlening ter discussie staat, is innovatie en krachtenbundeling geboden. Daarom zijn we verheugd dat het ons gelukt is om als penvoerder een subsidieaanvraag in te dienen namens een nieuwe alliantie met SOMO, HIRDA, 1%Club en Butterfly Works. Deze IMPACT-alliantie richt zich op het ontwikkelen van innovatieve manieren om armoede te bestrijden. FairFood wordt door de alliantie als aspirant lid beschouwd.

In de subsidieaanvraag hebben we voor een scherp profiel gekozen. De IMPACT-alliantie zal zich in belangrijke mate toeleggen op de moeilijkste zuidelijke landen; de landen die het meest gesloten, fragiel of het allerarmst zijn. Daarom wordt – ten opzichte van de MSF I-toekenning aan Oxfam Novib – in deze MSF II-aanvraag het aantal landen waarin wordt gewerkt meer dan gehalveerd.

Vol vertrouwen zien we de besluitvorming over de subsidieaanvraag tegemoet. We weten echter wel dat ons een bezuiniging te wachten staat, want de overheid heeft in het MFS II-kader een maximum vastgesteld dat onder ons huidige subsidieniveau ligt. Tellen we dat op bij het ontwikkelingsproces binnen de Oxfam-familie en de schuivende verhoudingen in de wereld, dan wacht ons een stevige uitdaging om de interne organisatie aan te passen op de toekomst. Daarmee zijn we al in 2009 gestart, bijvoorbeeld door extra te investeren in de diversificatie van onze inkomstenstrategie. In het transitiejaar 2010 krijgt deze organisatieverandering grote prioriteit en een verder beslag.

Uitgedaagd door verschuivende machtsverhoudingen en geïnspireerd door de successen van 2009 zetten wij ons werk in 2010 vol enthousiasme en met kracht voort. Daarbij worden we gedreven door de mogelijkheid die we mensen en hun organisaties in het Zuiden kunnen bieden om zelf hun ontwikkeling ter hand te nemen. Wij blijven ons hard maken voor een goede financiering van kwalitatief sterke programma's daar, maar ook voor het nemen van verantwoordelijkheid hier. Onvermoeibaar zullen wij overheden en bedrijven blijven aansporen tot het maken van maatschappelijk verantwoorde keuzes. Uiteraard doen wij ook een beroep op de Nederlandse burger, om in de rol van kiezer, consument of donateur daar zelf aan bij te dragen. Met vereende krachten nieuwe kansen grijpen; dan kunnen we met optimisme strijden voor een rechtvaardige wereld, zonder armoede!

Den Haag, 31 maart 2009

Farah Karimi, algemeen directeur

Theo Bouma, directeur Projecten

Adrie Papma, directeur Bedrijfsvoering & private sector

Tom van der Lee, directeur Campagnes

2 Over ons

2.1 Onze visie

Wereldwijd leven twee miljard mensen in armoede. Dat vindt Oxfam Novib onacceptabel. Wij willen het mogelijk maken dat zij een zelfstandig bestaan kunnen opbouwen, zonder armoede. Dat kan, want de belangrijkste oorzaak van armoede is onrecht. Onrecht ontstaat niet alleen door mensen, het kan ook door mensen worden opgelost. Dat is onze drijfveer. Want iedereen heeft recht op een eerlijk inkomen, voedsel, gezondheidszorg, onderwijs en een veilig leven. Ieder mens moet zijn of haar stem kunnen laten horen en heeft recht op een eigen identiteit. Wij komen op voor die rechten, samen met anderen. Dat doen we niet vanuit een bepaalde geloofs- of levensovertuiging, maar vanuit de gedachte dat ieder mens gelijk is en een kans moet hebben op een goed bestaan.

2.2 Onze werkwijze

Oxfam Novib vindt dat mensen zelf een bestaan zonder armoede moeten kunnen opbouwen. Daarom ondersteunen we lokale partners in ontwikkelingslanden. Dit zijn mensen en organisaties die zich met hart en ziel inzetten voor de allerarmsten, die de situatie ter plekke kennen en die weten waar behoefte aan is. We steunen hun werk met geld, advies en waardevolle contacten.

Ontwikkelingssamenwerking helpt bij het bestrijden van armoede. Maar met onze partners alleen lossen we het probleem niet op. Ook overheden, politici, bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties en burgers hebben daarin een rol en verantwoordelijkheid. Daarom lobbyen we bij overheden, instanties en bedrijven om in hun beleid rekening te houden met de allerarmsten. Daarnaast voeren we in het Noorden campagnes. Dat doen we om ook burgers bij ons werk te betrekken en te bewegen tot een manier van leven waar ook de armsten de vruchten van kunnen plukken, die in elk geval niet in hun nadeel werkt.

Veel partnerorganisaties lobbyen en voeren campagnes in eigen land, vaak gebeurt dat samen met ons.

2.3 Vijf basisrechten

Oxfam Novib strijdt voor vijf basisrechten. Deze komen voort uit de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, een document van de Verenigde Naties.

1. Recht op duurzame middelen van bestaan

Iedereen moet zeker kunnen zijn van voldoende voedsel, een rechtvaardig inkomen en een gezond leefmilieu. Voor landbouw moeten mensen gebruik kunnen maken van onmisbare hulpbronnen als land en water.

2. Recht op sociale basisvoorzieningen

Alle mensen, ook vrouwen en meisjes, hebben recht op goed onderwijs en adequate gezondheidszorg. De verspreiding van hiv en aids moet worden gestopt.

3. Recht op leven en veiligheid

Slachtoffers van natuurrampen, klimaatverandering of conflicten hebben recht op hulp. Mensen moeten zich kunnen voorbereiden op rampen en lokale conflicten kunnen oplossen. De handel in wapens moet aan banden worden gelegd.

4. Recht op maatschappelijke en politieke participatie

Burgers moeten hun rechten kennen en hun stem kunnen laten horen. Om te komen tot een rechtvaardige wereld is de inbreng van ieder mens nodig.

5. Recht op identiteit

Vrouwen, inheemse bevolkingsgroepen, homoseksuelen, gehandicapten en anderen die vanwege hun identiteit worden achtergesteld, hebben dezelfde rechten als iedereen.

Voor elk van deze vijf rechten heeft Oxfam Novib een programma opgezet. In ons vierjarig bedrijfsplan, dat

Tabel 2.1 Overmakingen per rechtenprogramma in 2009

	Gerealiseerd 2008	Jaarplan 2009	Gerealiseerd 2009	Jaarplan 2010	% in 2009
Duurzame middelen van bestaan	57,2	62,0	60,3	63,3	35%
Sociale basisvoorzieningen	26,3	34,1	27,8	36,1	16%
Leven en veiligheid	18,2	17,0	18,9	17,9	11%
Maatschappelijke en politieke participatie	34,5	35,2	36,0	37,3	21%
Identiteit	25,0	24,3	27,1	28,1	16%
Totaal	161,3	172,5	170,0	182,7	100%

Bedragen in miljoenen euro's. De cijfers betreffen de totale uitgaven van Oxfam Novib minus de uitgaven voor fondsenwerving en draagvlakversterking en minus de uitgaven bij noodhulpacties van SHO of andere Oxfams.

loopt van 2007 tot en met 2010, zijn per programma doelstellingen geformuleerd. Hieronder staat aangegeven hoeveel geld we per programma investeren.

2.4 Toekomstvisie

De nabije toekomst zal Oxfam Novib veel veranderingen brengen. In 2010 loopt ons huidige meerjarenplan af. Het afgelopen jaar is dan ook gewerkt aan een nieuw vijfjarig meerjarenplan. Dat gaat van start in 2011 en loopt tot en met 2015. Ook binnen Oxfam International staan veel veranderingen op stapel.

2.4.1 Steun aan machtelozen, aanspreken van machtigen

Het ondersteunen van de machtelozen en het ter verantwoording roepen van de machtigen. Dat is de rode draad in het meerjarenplan van Oxfam Novib tot en met 2015.

Een rechtvaardige wereld zonder armoede, dat blijft ons streven. Wij zijn solidair met de mensen wier rechten – vastgelegd in diverse internationale verdragen – niet worden gerespecteerd.

Fragiele staten

De komende jaren concentreren wij ons werk op zeer arme en fragiele landen, zoals Afghanistan, Birma, Democratische Republiek Congo, Jemen, Kirgizië, Laos, Somalië, Pakistan en Sudan. De omstandigheden in deze landen zijn moeilijk om in te werken, maar juist dáár kunnen we onze meerwaarde bewijzen.

In de komende periode brengen we het aantal landen waarin we werken terug van 70 naar 34. In Latijns-Amerika gaan we grotendeels onze activiteiten beëindigen.

Zeven thema's

In de komende jaren gaan we ons werk binnen de IMPACT-alliantie toespitsen op zeven thema's. Dat zijn:

- strijd om land, water en voedsel;
- klimaatverandering en adaptatie;
- eerlijke markten en financiële systemen;
- toegang tot goed onderwijs;
- conflicttransformatie;
- toegang tot informatie;
- zeggenschap van vrouwen over hun lichaam.

In de komende jaren zal minstens de helft van ons werk betrekking hebben op een van deze thema's.

Ook in de komende periode blijven we ontwikkelingsprojecten financieren, overheden, bedrijfsleven en instellingen op hun verantwoordelijkheden wijzen, en campagne voeren. Kernbegrippen in ons werk zijn empowerment, accountability en gender justice.

Empowerment

Mensen in armoede zijn nooit alleen slachtoffer. Zij bezitten de kracht en de moed om stand te houden en te blijven strijden voor een zelfstandig bestaan. Daar hebben wij groot respect voor. Voor ons begint armoedebestrijding dan ook met het ondersteunen van mensen om zichzelf te helpen, het zelf te doen. Dat geldt ook voor de groepen en organisaties waarin ze zich verenigd hebben om hun eigen situatie te verbeteren en voor hun rechten op te komen.

Accountability

De weg uit de armoede kan gehinderd worden door allerlei obstakels, zoals verkeerd beleid of oneerlijke handelsregels. Daarom roepen wij in Nederland en daarbuiten overheden, bedrijven en instellingen op om rekening te houden met de allerarmsten en hen mee te helpen een zelfstandig bestaan op te bouwen. In de ontwikkelingslanden zelf stimuleren we de mensen hetzelfde te doen bij hun overheid, bedrijven en instellingen.

Genderperspectief

Vrouwen in ontwikkelingslanden hebben vergeleken met mannen nauwelijks rechten. Tegelijkertijd zijn het vaak de vrouwen die voor het inkomen en het gezin en de familie zorgen. Armoedebestrijding die geen oog heeft voor de verbetering van de positie van de vrouw, is half werk. Daarom blijven wij in al onze activiteiten de positie van vrouwen centraal stellen.

2.4.2 Oxfam International: op weg naar een single management structuur

In 2008 besloten alle Oxfam International-organisaties over te gaan op een single management structuur (SMS) in de landen waar verschillende Oxfams actief zijn. Dat moet leiden tot een efficiëntere en eenduidige manier van werken. De verandering heeft ingrijpende gevolgen voor alle Oxfams.

De afgelopen jaren concentreerde de samenwerking tussen de Oxfams zich vooral op gezamenlijke lobby-activiteiten, campagnes en humanitair werk. Daarnaast voerde in de meeste ontwikkelingslanden iedere Oxfam haar eigen programma uit. Met de invoering van de single management structuur gaat dat in de nabije toekomst veranderen.

Consequenties Oxfam Novib

Hoe de SMS eruit komt te zien en wat dat betekent voor Oxfam Novib, is in 2009 verder uitgewerkt. Daarbij is ook gekeken naar deelgebieden als personeel, systemen en procedures, programmering en fondsenwerving. In maart 2010 neemt het bestuur van Oxfam International hierover besluiten. Naar verwachting zal de SMS, na een pilotfase in de tweede helft van 2010, vanaf 2011 gefaseerd worden ingevoerd.

Eén Oxfam coördineert

De SMS houdt in dat in elk ontwikkelingsland waar meerdere Oxfam-organisaties werken, één van de Oxfams de coördinatie in handen krijgt. De verschillende

activiteiten kunnen zo beter op elkaar worden afgestemd, met als gevolg dat er efficiënter kan worden gewerkt.

Maximaal vier Oxfams

Per land wordt het aantal Oxfams teruggebracht tot maximaal vier. Dat voorkomt versnippering en vergroot de resultaten van ons werk. Mede door de invoering van de SMS zal het aantal mensen van Oxfam Novib 'in het veld' waarschijnlijk verder toenemen.

2.4.3 Financiële vooruitzichten

Voor 2010 heeft Oxfam Novib een gematigde groei van inkomsten en uitgaven begroot. Vanaf 2011 zijn een groot deel van de inkomsten nog onzeker, omdat de nieuwe subsidietoekenning van het ministerie van Buitenlandse Zaken voor de periode 2011-2015 nog moet plaatsvinden.

Verwachte inkomsten

Volgens het nieuwe subsidiekader is per aanvraag maximaal 106 miljoen euro per jaar beschikbaar. Dit betekent een grote bijstelling van onze inkomstenverwachting: de post *inkomsten van overheden* zal met minimaal 30 miljoen euro per jaar dalen.

Omdat nog steeds veel mensen in armoede leven en wij op schaal wil blijven werken en ambitieus zijn, willen we in de komende jaren onze inkomsten uit andere bronnen met 60 procent laten groeien.

Verwachte uitgaven

In de komende jaren zullen de activiteiten en daarbij behorende personeelsomvang op de veldkantoren toenemen. Daarbij gaat het vooralsnog met name om de coördinatie van humanitaire hulp, capaciteitsversterking van lokale organisaties en lokale fondsenwerving. Voor onze veldkantoren werven wij bij voorkeur lokale mensen. Op ons hoofdkantoor in Den Haag zal de personele bezetting afnemen door de verwachte inkomstendaling in 2011 en de grotere fluctuatie in fondsenwerving.

Omdat we blijven sturen op doelmatigheid, zullen de kosten voor eigen fondsenwerving ook de komende jaren binnen de normen van het Centraal Bureau Fondsenwerving blijven (maximaal 25 procent van de opbrengst). Van de totale inkomsten is opnieuw meer dan 90 procent besteed aan armoedebestrijding. De kosten van beheer en administratie houden we, in lijn met de nieuwe omvang van de organisatie, laag.

De komende jaren verwachten we extra te investeren in onze IT-systemen. Daarmee ondersteunen we projecten gefinancierd door meer dan één donator, en de interactie met de veldkantoren, andere Oxfams en partnerorganisaties. De investering in IT verbetert ons kennismanagement, maar wordt ook ingegeven door het toenemend belang van online campagne voeren. De kosten voor onderzoek naar innovatie van ontwikkelingshulp zullen naar verwachting gefinancierd worden door extra projectsubsidies van overheidsinstanties en internationale fondsen.

2.5 Onze omgeving

De wereld waarin Oxfam Novib opereert is in 2009 enorm veranderd. Terwijl de wereldwijde crises in de ontwikkelingslanden een toename van de extreme armoede veroorzaakten, ontstond in Nederland een scherpe discussie over de effectiviteit van ontwikkelingssamenwerking. Hoe beïnvloedden deze ontwikkelingen ons werk en hoe reageerden wij daarop?

2.5.1 Scherpe toename armoede in 2009

2009 was het jaar van de wereldwijde crises. Op de kredietcrisis volgde een forse economische recessie. De prijzen van voedsel daalden wel, maar niet naar de niveaus van vóór de prijsexplosies. En ondanks dat extreme droogtes én wateroverlast regelmatig in het nieuws waren, kwamen regeringen tijdens de klimaatop in Kopenhagen niet tot een gezamenlijke aanpak van de klimaatcrisis.

Bij elkaar opgeteld zorgden de crises voor een scherpe toename van de extreme armoede. Eind 2009 leefden 1,4 miljard mensen van minder dan 1 dollar per dag. Dat waren 50 miljoen mensen meer dan in 2008.

De extra armoede werd vooral veroorzaakt door toegenomen werkloosheid en hoge voedselprijzen. Door afnemende buitenlandse investeringen in ontwikkelingslanden raakten tientallen miljoenen mensen hun baan kwijt. Daar kwam bij dat migranten die in rijke landen werken, minder geld naar hun familie in het land van herkomst stuurden. De Wereldbank becijferde dat met elk procent daling van de economische groei in de ontwikkelingslanden 20 miljoen mensen meer onder de armoedegrens komen.

De armsten zijn dubbel de dupe

Werkloosheid, die in ontwikkelingslanden vrouwen meer treft dan mannen, leidde niet alleen tot conflicten binnen gezinnen, maar zorgde er ook voor dat er geen geld was voor bijvoorbeeld medicijnen. Mensen staken zich in de schulden. Partnerorganisaties in verschillende landen meldden dat afbetalingen van microkredieten teruglopen.

Ook de regeringen in ontwikkelingslanden ontvingen minder inkomsten. Exporten, die normaliter harde valuta opleveren om schulden te kunnen afbetalen, daalden. Tegelijkertijd herzien de rijke landen hun budgetten en dreigt het gevaar dat financiële gaten worden gedicht met geld dat oorspronkelijk bedoeld was voor ontwikkelingshulp en steun aan arme landen om zich aan te passen aan klimaatveranderingen. Op die manier zijn de armsten dubbel de dupe van de crises, waaraan zij het minst hebben bijgedragen.

Van onze partnerorganisaties had in 2009 ongeveer twee derde minder te besteden. Vooral internationale NGO's kregen minder geld van donoren. De helft van de partners reduceerde de activiteiten en een kwart van hen bereikte minder mensen.

2.5.2 Hulp helpt, maar er is veel méér nodig

Terwijl de armoede in de wereld scherp opliep, kwam ontwikkelingshulp in Nederland meer dan ooit onder vuur te liggen. Toch juicht Oxfam Novib het debat over de effectiviteit van de hulp toe.

De discussie over de effectiviteit van ontwikkelingssamenwerking wordt in ons land breed gevoerd. En dat is prachtig. Wij zijn de eersten die willen dat hulp zo effectief mogelijk is, en alles wat daaraan bijdraagt, is welkom. Wij doen alles wat in ons bereik ligt, maar ontwikkelingssamenwerking alléén kan armoede niet oplossen.

Zo zijn er bijvoorbeeld wereldwijd afgesproken handelsregels. Die staan ons werk soms danig in de weg. Om dit te veranderen spreken we iedereen die maar iets kan betekenen aan op hun rol: overheden, bedrijven én consumenten. Want ons werk effectiever maken, dat hoort ook bij ons werk.

Het debat over de effectiviteit van hulp is ook een uiting van verantwoordelijkheidsbesef, vindt algemeen directeur Farah Karimi. 'Ontwikkelingssamenwerking helpt en is onmisbaar. Maar er is veel méér nodig.'

In het eind 2009 gepubliceerde essay 'De kracht van het zelfdoen' wees ze erop dat met de steun van Oxfam Novib en haar partnerorganisaties in de afgelopen twee jaar meer dan 5 miljoen mensen hun voedselzekerheid en hun inkomen verbeterden. Dat de Indiase partnerorganisatie Pratham ervoor heeft gezorgd dat nu bijna 2 miljoen kinderen méér goed onderwijs krijgen. Dat in 2009 meer dan 2 miljoen mensen (80 procent van hen was vrouw) uit Oxfam Novib-gelden een microkrediet ontvingen. En dat noodhulp verstrekt bij natuurrampen en gewapende conflicten direct levens heeft gered.

Barrières

Deze en andere successen bannen, volgens Karimi, de armoede niet uit, als tegelijkertijd de voedselprijzen sterk stijgen. Of als kleine boeren van hun grond worden verdreven om daarop producten voor biobrandstof voor de westerse markt te telen. Of als Europa barrières blijft opwerpen voor de import van producten uit arme landen. Of als arme landen wel de grondstoffen uit hun bodem mogen halen, maar de kans niet krijgen daar zelf halffabrikaten van te maken. Of als rijke landen via de Wereldhandelsorganisatie arme landen onder druk blijven zetten om slechte handelsakkoorden te ondertekenen. Of als multinationals met trucs blijven verhinderen dat ontwikkelingslanden eigen inkomsten uit belastingen opbouwen.

Hulp helpt de armoede de wereld niet uit als de machtige landen met de ene hand helpen, maar met de andere een handels-, klimaat- en landbouwbeleid voeren dat de ontwikkeling van mensen die in armoede leven, frustreert.

Ingebed in totale beleid

De traditionele ontwikkelingshulp kan effectiever worden als zij wordt ingebed in het totale internationale beleid van regeringen en internationale instellingen. Daarom voeren Oxfams campagnes in Brussel, Washington en andere hoofdsteden, bijvoorbeeld voor eerlijkere regels van de Wereldhandelsorganisatie en een eerlijk en bindend Klimaatverdrag.

Daarom voert Oxfam Novib in Nederland campagnes bijvoorbeeld met de Groene Sint voor een eerlijke prijs voor (kleine) cacaoboeren. Of met de Eerlijke Bankwijzer voor maatschappelijk ondernemen door banken. Want, zo schrijft Karimi in haar essay over de effectiviteit van ontwikkelingssamenwerking: 'Ook wij, in het meer welvarende deel van de wereld, hebben de kracht om productie en consumptie, economische en politieke verhoudingen te beïnvloeden.'

2.6 Oxfam International

Oxfam Novib is lid van Oxfam International, een confederatie van veertien gelijkgezinde organisaties. Samen bereiken we meer mensen, boeken we meer resultaten en werken we effectiever dan ieder voor zich. We delen kennis, en bij humanitaire rampen werken we samen op basis van heldere afspraken. Wereldwijd zijn we actief in bijna honderd landen.

Oxfam International is mede door Novib in 1995 officieel opgericht. Er zijn Oxfams in Groot-Brittannië, Ierland, Frankrijk, België, Duitsland, Spanje, Australië, Hongkong, Nieuw-Zeeland, Canada, Quebec, Verenigde Staten, Mexico en Nederland. Oxfam India is aspirant lid en wordt financieel nog gesteund door andere Oxfams, waaronder Oxfam Novib. De organisatie werft inmiddels eigen fondsen.

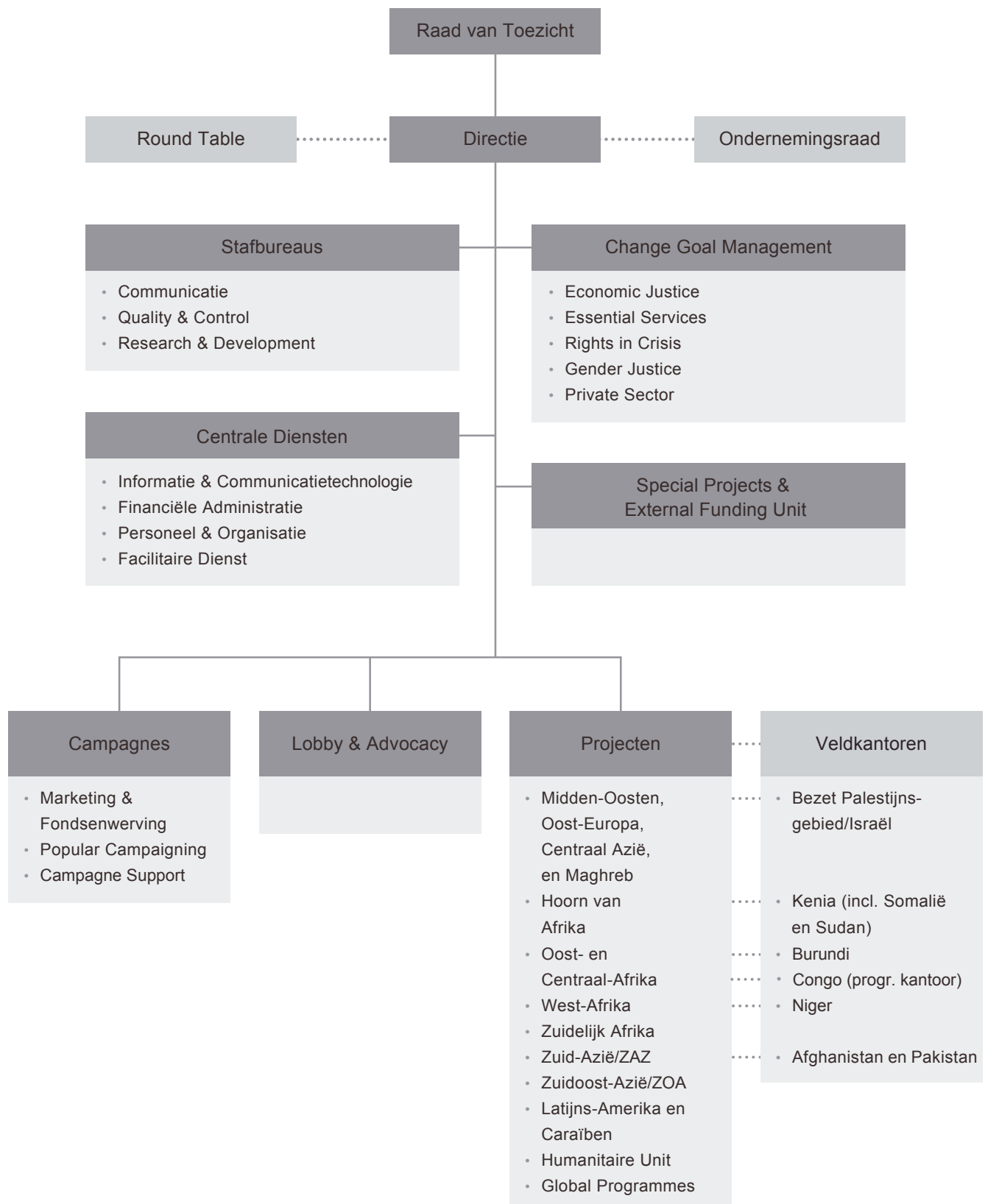
Organisatie en financiën

De Oxfams hebben geen centraal hoofdkantoor. Het secretariaat van Oxfam International is in Oxford (Engeland) gevestigd. Daarnaast zijn er lobbykantoren in belangrijke machtscentra als Washington, New York, Brussel, Genève, Brasilia (stad) en Addis Abeba (Afrikaanse Unie).

De kosten voor Oxfam International (bijvoorbeeld voor het secretariaat) worden gefinancierd door de leden. Elk Oxfam-lid betaalt maximaal 1 procent van haar jaarinkomen als contributie. Voor Oxfam Novib was dat in 2009 een bedrag van 1.762.000 euro. Daarnaast droegen wij met 352.000 euro bij aan het Affiliate Growth Fund. Met dit fonds ondersteunt Oxfam International de ontwikkeling van aspirant leden.

Alle financiële directeuren van de Oxfams beoordelen de begroting en de bestedingen van Oxfam International. De goedkeuring is een taak van de Oxfam International board. Daarin zitten ook de algemeen directeur en de voorzitter van de Raad van Toezicht van Oxfam Novib. Via een onafhankelijke audit toetsen we ieder jaar de resultaten, waaraan vervolgens een accountant zijn goedkeuring verleent.

Driekwart van de uitgaven van Oxfam Novib gaat naar partnerorganisaties in ontwikkelingslanden voor hun projecten en programma's. Zo'n 8 procent loopt via Oxfams. Bijvoorbeeld een zusterorganisatie die verantwoordelijk is voor de humanitaire hulp in een bepaald land, of met medewerkers in gebieden waar wij geen lokale partner hebben.

Oxfam International streeft ernaar om het aantal Oxfams de komende jaren uit te breiden, vooral in landen in het Zuiden die een sterke economische groei doormaken. De ontwikkeling van aspirant leden ondersteunt Oxfam International met het Membership Growth Grants Fund. Elk Oxfam-lid draagt hier jaarlijks enkele tienden van procenten uit haar inkomsten aan bij.

Met dit fonds ontstonden in de afgelopen jaren nieuwe Oxfams in Mexico en India. Deze organisaties steunen nu in eigen land ontwikkelingsprojecten, werven daar fondsen en voeren daar campagne. Zo financiert aspirant-lid Oxfam India, opgericht in 2008, nu projecten van partners die eerder nog door Oxfam Novib werden gesteund.

2.7 Interne organisatie

Niet alleen de buitenwereld was sterk in beweging in 2009. Ook intern stond Oxfam Novib niet stil.

2.7.1 Organogram

Zie het schema hiernaast.

2.7.2 Personeel

Bij Oxfam Novib draait het om mensen. Onze medewerkers vormen het hart van de organisatie. Vol overtuiging zetten zij zich in om positieve veranderingen te brengen in de levens van de allerarmste kinderen, vrouwen en mannen.

Personeelsbeleid

De wereld verandert en Oxfam Novib verandert mee. Die ontwikkeling stelt hoge eisen aan onze medewerkers. In 2009 is het strategisch personeelsbeleid geïntroduceerd. Daarmee willen we bereiken dat medewerkers zo effectief en efficiënt mogelijk bijdragen aan de doelstellingen van de organisatie. Competentiemanagement staat hierin centraal. Elke medewerker moet in ieder geval twee dingen goed kunnen: resultaatgericht handelen en samenwerken. Daarnaast zijn per functie aanvullende competenties vastgesteld. De persoonlijke ontwikkeling van medewerkers wordt bewaakt in een persoonlijk jaarplan.

Een andere pijler van ons personeelsbeleid is diversiteitsmanagement. Hierbij gaat het om het optimaal en duurzaam inzetten van alle medewerkers, rekening houdend met al hun verschillen en overeenkomsten.

Oxfam Novib heeft een divers personeelsbestand dat aansluit bij de diversiteit van ons werk(veld).

Opleiding en training

Opleiding en training krijgen veel aandacht bij Oxfam Novib. In 2009 was het gemiddeld aantal opleidingsdagen per medewerker 6: een stijging van 1,5 dag per medewerker ten opzicht van 2008. We streven naar gemiddeld 8 opleidingsdagen per medewerker.

In 2009 is het opleidingsbudget met 9 procent overschreden. Dit komt onder meer door een inhaalslag op het gebied van veiligheidstrainingen voor reizende medewerkers. Het overgrote deel van de reizende medewerkers is nu getraind.

Naast opleidings- en trainingsprogramma's organiseerde Oxfam Novib ook andere gelegenheden voor medewerkers om zich te ontwikkelen en hun kennis te vergroten. Een voorbeeld is de jaarlijkse 'leerdag', een speciale dag waarop medewerkers een groot aantal gespecialiseerde workshops kunnen volgen. In 2009 namen zo'n 250 medewerkers deel aan de leerdag.

Ook deelden collega's regelmatig nieuwe kennis met elkaar. Tijdens informele lunchbijeenkomsten vertelden vertegenwoordigers van partners of andere organisaties over hun werk. Tijdens formelere bijeenkomsten wisselden medewerkers kennis uit over onderwerpen als organische landbouw, het beperken van de gevolgen van rampen, sociale bescherming en kwaliteit van onderwijs. De halfjaarlijkse reflectiesessies over het werk van partnerorganisaties hebben in 2009 veel informatie opgeleverd voor het nieuwe meerjarenplan 2011-2015.

Medewerkers centraal

In het najaar van 2009 is onder alle medewerkers een intern onderzoek gehouden naar hun tevredenheid. De resultaten hiervan zijn begin 2010 bekend gemaakt. Waardering is er onder meer voor het management en het introductieprogramma van nieuwe medewerkers.

De tevredenheid van de medewerkers blijkt onder meer uit een stabiel laag ziekteverzuim. Het ziekteverzuim kwam eind 2009 uit op 3,4 procent en is het gehele jaar onder de grens gebleven die Oxfam Novib zichzelf gesteld had (3,6 procent).

In 2009 verwelkomden we 52 nieuwe medewerkers. Sommigen werken aan een tijdelijk project, anderen zijn aangetrokken voor een langer dienstverband. Exclusief uitgezonden medewerkers verliet 10 procent de

organisatie. Dat is binnen de marges die het Bedrijfsplan als doel aangaf (tussen de 10 en 15 procent). Het gemiddelde dienstverband is 7 jaar. Bij uitgezonden medewerkers is het gemiddelde dienstverband korter doordat zij overwegend op projectbasis werken.

Eind 2009 werkten bij Oxfam Novib in Den Haag 362 medewerkers. Daarnaast werkten er 'in het veld' 27 expats en 67 medewerkers onder lokaal contract. De gemiddelde leeftijd in Den Haag (inclusief expats) bleef vrijwel gelijk (42 jaar). Voor de lokale medewerkers hebben wij (nog) geen gedetailleerde persoonsgegevens beschikbaar. Dit zal vanaf 2010 wel het geval zijn.

Van het personeelsbestand is ongeveer een derde man en twee derde vrouw. Deze verhouding is de laatste jaren vrijwel onveranderd. Op managementniveau is de verhouding nagenoeg gelijk. De verhoudingen zijn conform de doelstellingen.

Medewerkers op veldkantoren

Oxfam Novib heeft zes permanente veldkantoren: in Niger, Burundi, Kenia (voor Somalië en Zuid-Sudan), Pakistan, Afghanistan en Israël (voor de bezette Palestijnse Gebieden). In 2009 werd tijdelijk een veldkantoor geopend in Democratische Republiek Congo voor de uitvoering van een project van de Europese Unie. De 67 plaatselijke medewerkers komen voor het merendeel uit het land waar het kantoor gevestigd is. Van de 27 expats zijn er vijf uit Nederland afkomstig. De overige uitgezonden medewerkers komen uit andere landen (Duitsland, Groot-Brittannië, Frankrijk, Uganda, Pakistan, Spanje en Bolivia).

Eind 2009 is er met de vakbond een akkoord bereikt over de arbeidsvoorwaarden voor de uitgezonden Nederlanders (expats). Deze voorwaarden zijn onderdeel van de CAO en worden vanaf 2010 van kracht.

2.7.3 Ondernemingsraad

2009 was een intensief jaar voor de ondernemingsraad (OR). Zo behandelde ze negen adviesaanvragen van de directie over wijzigingen in de organisatie en diverse verzoeken tot instemming, onder andere over het opleidingsplan, het aanstellingsbeleid en de invoering van een verklaring van goed gedrag voor een aantal functies.

Daarnaast besteedde de OR veel aandacht aan de invoering van de *single management structuur* binnen Oxfam International. Verder werd regelmatig met de

directie gesproken over het Strategisch Plan 2011-2015 en de mogelijke gevolgen daarvan voor het personeel. Ook het jaarlijks onderhoud met de Raad van Toezicht stond in het teken van deze twee onderwerpen.

In het najaar van 2009 werd op voordracht van de OR, in samenwerking met directie en Raad van Toezicht, via een openbare advertentie een nieuw lid geworven voor de Raad van Toezicht. Inmiddels is dit nieuwe lid benoemd.

De OR brengt een eigen jaarverslag uit. Op aanvraag kan dit worden toegezonden.

2.7.4 Maatschappelijk verantwoord ondernemen

Duurzaamheid staat zowel in ons werk als binnen de eigen organisatie centraal. In 2009 hebben we ons klimaatneutrale beleid voortgezet en ons duurzame inkoopbeleid verder aangescherpt.

Klimaatneutraal werken

Oxfam Novib dringt bij bedrijven aan op maatschappelijk verantwoord ondernemen. Daar kunnen we zelf natuurlijk niet bij achterblijven. Ons klimaatneutrale beleid leidde in 2009 tot een verdere reductie van water- en energieverbruik en minder CO₂-uitstoot.

We willen het aantal vliegkilometers tot 2013 met een kwart terugdringen. De doelstelling voor 2009 was de CO₂-uitstoot ten gevolge van vliegreizen met 5 procent te verminderen. Met alternatieven als video- en teleconferenties en reizen per trein naar bepaalde bestemmingen binnen Europa, is de CO₂-uitstoot op vliegreizen in 2009 met maar liefst 17 procent verminderd ten opzichte van 2008.

Wij compenseren onze CO₂-uitstoot veroorzaakt door vliegreizen van onze medewerkers of het inhuren van koeriersdiensten jaarlijks via het Hivos Klimaatfonds.

Duurzaam en sociaal inkopen

Ons inkoopbeleid is gericht op duurzaamheid. Dat wil zeggen dat de goederen en diensten die wij inkopen, minimaal geproduceerd zijn volgens bepaalde arbeids- en milieustandaarden en dat de leveranciers op geen enkele wijze betrokken zijn bij activiteiten die schadelijk zijn voor mens en/of milieu.

Bij de inkoop van producten en diensten zoeken we voortdurend een balans tussen een eerlijke prijs en een duurzame kwaliteit. De introductie van het begrip '100

procent duurzame inkoop' maakt onze medewerkers in alle fasen van het inkoopproces bewust van het belang van maatschappelijk verantwoord inkopen.

Daarbij spreken we ook steeds vaker onze leveranciers aan op hun inkoopgedrag. Zo dienen drukkerijen in het bezit te zijn van een FSC-certificaat. Ons schoonmaakbedrijf werkt met schoonmaakmiddelen op natuurlijke basis. Onze cateraar biedt duurzaam geproduceerd voedsel aan. Van aannemers verwachten we dat ze materialen gebruiken die het milieu niet belasten. En consultants die met het openbaar vervoer reizen, hebben bij ons een streepje voor.

2.8 Lerende organisatie

Oxfam Novib is een resultaatgerichte organisatie. Daarom willen we graag weten hoe we het nog beter kunnen doen. Daar komen we achter door regelmatig ons werk te evalueren en met andere relevante partijen onze kennis en ervaringen te delen.

2.8.1 Evaluaties

Met ons werk willen we bijdragen aan een beter bestaan voor de mensen die leven in armoede en onrecht. Om te kunnen beoordelen of we daar in slagen en hoe we onze inzet eventueel kunnen verbeteren, vinden er regelmatig evaluaties plaats. Dat gebeurt per programma, per project en per kernland.

2.8.1.1 Programma-evaluaties

Tsunami

Het bieden van noodhulp na de tsunami van eind 2004 was voor de gezamenlijke Oxfams de grootste humanitaire actie uit hun geschiedenis. Oxfams kwamen in actie in Indonesië, Sri Lanka, India, Somalië, Thailand, Birma (Myanmar) en de Maldiven. In deze landen werkten ze samen met 170 partnerorganisaties. In 2009 evalueerde Oxfam International vijf jaar van tsunamiwerk.

Een aantal conclusies

Bij het verlenen van noodhulp na de tsunami leverde de samenwerking met al bestaande partnerorganisaties aanzienlijk meer resultaat op dan samenwerking met nieuw aangezochte partners. Bestaande partners konden adequaat optreden omdat ze goede banden hebben met de lokale bevolking en bijvoorbeeld met trainingen waren voorbereid om in noodsituaties hulp te kunnen bieden.

Voor dat doel heeft Oxfam Novib al enkele jaren een trainingsprogramma voor alle partners in ramp- en conflictgevoelige landen.

Het te ver oprekken van de capaciteit van lokale partners voor noodhulpacties heeft risico's. Soms leidde dit tot tekortschietende planning, spanningen tussen stafmedewerkers, problemen met beheer van financiën en incidenteel tot uitgaven waar vraagtekens bij kunnen worden gezet. In alle laatstgenoemde gevallen heeft Oxfam Novib actie ondernomen, van accountants-onderzoek tot zonodig het verbreken van de relatie met de partner.

De samenwerking tussen de Oxfams kan worden verbeterd door meer uitwisseling van kennis en ervaringen. Zo kon Oxfam Australië tijd en geld besparen door een instrument van Oxfam Novib te gebruiken om de capaciteit van lokale organisaties te meten. Met de invoering van de single management structuur zal de samenwerking tussen de Oxfams verbeteren.

Besluitvorming over de conclusies en aanbevelingen in de Tsunami evaluatie vindt plaats in 2010. Meer over het evaluatierapport op de website van Oxfam International.

In 2009 zijn nog enkele andere evaluaties uitgevoerd: een evaluatie van conflicttransformatie door Partos, een evaluatie van het Linkis programma, en een evaluatie van het versterken van partnerorganisaties om beter noodhulp te kunnen verlenen. Meer informatie hierover is opgenomen in onze Monitoringsrapportage 2009 (hoofdstuk 2).

2.8.1.2 Landenevaluaties

Angola

Uit een externe evaluatie over de periode 2002-2006 in kernland Angola blijkt dat Oxfam Novib, via haar dertien Angolese partnerorganisaties, de kwestie van landrechten op de politieke agenda heeft gezet. Juist voor de arme mensen op het platteland is het essentieel dat ze voor hun levensonderhoud kunnen beschikken over land.

In het zuiden van Angola droeg Oxfam Novib bij aan de vorming en de versterking van maatschappelijke organisaties. Daarbij ging het om organisaties die zich inzetten voor mensenrechten en het voorkomen van hiv en aids. Andere organisaties en individuele burgers kregen de mogelijkheid om kennis op te doen over hoe

ze invloed kunnen uitoefenen op beslissingen van overheden en politici.

De evaluatie spreekt waardering uit voor de kwaliteit van het management van projecten en programma's. Positief is ook het oordeel over het gebruik van de toolbox-methode. Daarmee selecteren wij partnerorganisaties en beoordelen we of met hun aanvragen voor financiering ook de beoogde doelen kunnen worden bereikt.

De mate waarin kleine boeren op het platteland zich kunnen organiseren bleef nog beperkt. De evaluatoren schrijven dit mede toe aan het gegeven dat Angola jarenlang oorlog en daarmee noodhulpacties heeft gekend. Daardoor is er vooral aandacht voor de korte termijn en minder voor bijvoorbeeld duurzaamheid op de lange termijn.

Bezette Palestijnse Gebieden

De externe evaluatie over de periode 2003-2007 in de bezette Palestijnse Gebieden is in 2009 afgerond. De uitkomsten zijn overwegend positief. De partners van Oxfam Novib krijgen waardering voor hun dienstverlening en bijdrage aan beleidsveranderingen binnen hun werkterrein. Zo droegen onze partners *Palestinian American Research Center (PARC)*, *Palestinian Hydrology Group (PHG)* en *Democracy and Workers' Rights Center (DWRC)* bij aan de voedsel- en inkomenszekerheid van duizenden mensen in rurale- en vluchtelingengemeenschappen.

De partners *Palestinian Medical Relief Society (PMRS)*, actief in de bezette Palestijnse Gebieden, en *Popular Aid for Relief and Development (PARD)*, actief in Libanon, waren in staat om de basisgezondheidszorg voor tienduizenden Palestijnen te verbeteren. De partners *Early Childhood Resource Centre (ECRC)*, actief in de West Bank, en *Najdeh* in Libanon verbeterden de toegang tot en kwaliteit van onderwijs voor achtergestelde gemeenschappen.

Op het gebied van vrouwenrechten waren *Workers Advice Center (WAC)*, *Women's Centre for Legal Aid and Counselling (WCLAC)* en *Najdeh* in staat om vrouwen in toenemende mate te beschermen tegen geweld. Sharia-rechtbanken, politie en andere publieke instellingen zijn zich meer bewust van de noodzaak om geweld tegen vrouwen te bestrijden.

De meeste partners zijn, sinds de start van onze financiering, enorm gegroeid en geprofessionaliseerd. Daaruit blijkt dat het aangaan van langetermijnrelaties

hier succesvol is: het zorgt voor zekerheid, stabiliteit en flexibiliteit. De evaluator waarschuwt echter voor de mogelijkheid dat partners de bijdrage van Oxfam Novib als een vanzelfsprekendheid zien. Verder raadt de evaluator aan om meer synergie te bewerkstelligen tussen verschillende thema's in ons werk, regio's en activiteiten. Inmiddels zijn we met deze aanbevelingen aan de slag gegaan.

2.8.1.3 Projectevaluaties

In 2009 ontvingen wij van partnerorganisaties 120 evaluatierapporten van projecten. Deze projecten hadden wij voor in totaal 59,9 miljoen euro gefinancierd (waarvan 38,2 miljoen met MFS financiering).

Oxfam Novib verlangt externe evaluaties van projecten als zij die financierde met 500.000 euro of meer in totaal bij meerjarige projecten, of 250.000 euro of meer bij éénjarige projecten. De evaluaties, aangestuurd en goedgekeurd door partnerorganisaties, zijn door programmamedewerkers beoordeeld op de kwaliteitseisen van Oxfam Novib. Van acht evaluaties bleek de kwaliteit onvoldoende. Een dergelijk negatief oordeel leidt tot een dialoog met de partner over zowel het rapport als eventuele risico's die onvoldoende capaciteit op het gebied van planning, monitoren en evaluatie kan veroorzaken voor zowel de organisatie als de effectiviteit van haar werk.

Meer lessen uit de evaluaties staan in de uitgebreide Monitoringsrapportage 2009 (hoofdstuk 2).

2.8.2 Oxfam Novib Innovatiefonds

Om de kwaliteit van de programma's voor onderwijs en hiv-preventie te vergroten, heeft Oxfam Novib in 2007 een speciaal innovatiefonds ingesteld. Daaruit steunen wij projecten die op een vernieuwende manier een verbinding leggen tussen onderwijs, hiv, en ongelijkheid tussen mannen en vrouwen. Zo willen wij vooral jongeren in ontwikkelingslanden beter onderwijs en hiv-voorlichting geven, waardoor jongens en meisjes in staat zijn zich op een gezonde en positieve manier te ontwikkelen.

Eind 2009 financierde het innovatiefonds 83 partners. Het afgelopen jaar laat zien dat de projecten die gesteund worden sterker en vernieuwender zijn. Dit komt voor een belangrijk deel door het aanscherpen van de goedkeuringseisen. Verder was er een toename van

partners in fragiele staten en conflictgebieden als Somalië en Sudan.

In 2009 is vanuit het innovatiefonds ruim 7 miljoen euro geïnvesteerd in projecten die meer aandacht besteden aan veilig onderwijs voor meisjes en het voorkomen van hiv en aids. Een van de projecten dat is uitgebreid, is *Learning about living* in Nigeria. Dat project zet mobiele telefoons en interactieve software in om jongeren voor te lichten op seksueel gebied. Dit project krijgt in 2010 als pilot ook in Senegal een vervolg.

In 2009 speelde Oxfam Novib ook een belangrijke rol op het gebied van maatschappelijke bescherming in de strijd tegen armoede. Zo coördineerden wij een werkgroep (met onder andere het ministerie van Buitenlandse Zaken, Cordaid, Koninklijk Instituut voor de Tropen, Wageningen University and Research centre) die in oktober een seminar over dit onderwerp organiseerde.

2.8.3 Kennis delen

Partnerorganisaties van Oxfam Novib en van andere Oxfams hebben veel kennis en ervaring. Velen leggen hun praktijkervaring vast op de website van *Knowledge Infrastructure for and between Counterparts* (KIC). In het Engels, Frans, Portugees en Spaans, zodat zo veel mogelijk geïnteresseerden van die kennis gebruik kunnen maken. Door kennis te delen kunnen partnerorganisaties de effectiviteit en kwaliteit van hun werk verbeteren.

Ook Oxfam Novib heeft door KIC veel kennis opgebouwd over de praktijk van partnerorganisaties. Die willen wij ook delen. Zo nemen we deel aan verschillende IS-Academies van het ministerie van Buitenlandse Zaken, zoals Fragiele staten, Gender en Kwaliteit van Onderwijs in Ontwikkelingslanden. Daarbij brengen we de praktijkkennis van onze partnerorganisaties in, die zo toegankelijk wordt voor wetenschappelijk onderzoek door Nederlandse universiteiten.

In 2009 organiseerden we met het Institute of Social Studies een debatreeks over de oorzaken en gevolgen van de economische crisis voor ontwikkelingslanden. Dit initiatief krijgt in 2010 een vervolg met een debatreeks over de effectiviteit van de hulp. Met de universiteiten van Groningen en Utrecht, het Development Policy Review Network en de International Law Commission organiseerden we een internationale conferentie over het probleem dat ontwikkelingslanden steeds meer land afstaan aan opkomende economieën, zoals China.

Eind december belegden we een internationale conferentie over de productie van vlees en de gevolgen daarvan voor mens en klimaat. Op de KIC-website konden kennis en ervaring worden uitgewisseld over duurzame veeteelt.

2.9 Belangrijke risico's en het managen daarvan

Oxfam Novib opereert in een complexe en dynamische omgeving en op diverse plaatsen in de wereld. Dat brengt risico's met zich mee. Die proberen we zoveel mogelijk te beheersen. Daarvoor is samen met de afdelingshoofden en de bureauhoofden een plan gemaakt dat is vastgesteld door de directie. In 2009 is dit risicobeheersplan twee keer bijgewerkt, eenmaal in de aanloop naar het jaarplan en eenmaal ter voorbereiding van het jaarverslag.

Wij onderscheiden strategische, operationele en compliance risico's. Voor elk soort risico zijn in het afgelopen jaar weer de beheersmaatregelen nagelopen en waar nodig bijgesteld. De noodzakelijke maatregelen zijn opgenomen in onze planning- en controlecyclus.

Strategische risico's

Door de economische situatie zouden subsidies van overheden, bijdragen van andere particuliere organisaties en giften van het publiek kunnen teruglopen. Dat heeft niet alleen gevolgen voor onze eigen organisatie, maar zeker ook voor het programmawerk van onze partners in het Zuiden. Aan het nieuwe subsidiekader van het ministerie van Buitenlandse Zaken voor de periode 2011-2015 zien we al tekenen in die richting.

Om mogelijke gevolgen van de economische situatie snel het hoofd te kunnen bieden, hebben we financiële scenario's opgesteld voor 2010 en volgende jaren.

Samen met andere Oxfams zullen we in 2010 actie voeren bij de G20 voor voldoende geld voor armoedebestrijding. Daarbij gaat het om investeringen in de landbouw in ontwikkelingslanden die de negatieve gevolgen van de klimaatsverandering kunnen beperken.

De publieke opinie over de effectiviteit van ontwikkelingssamenwerking vormt een strategisch risico voor de reputatie van de sector en dus ook voor Oxfam Novib. Wij zijn al langer bezig de effecten van ons werk

zichtbaar en meetbaar te maken. Dat doen we op onze website en in diverse publicaties.

Gelet op de beperkte beschikbaarheid van geldelijke middelen is het van strategisch belang daar doelmatig mee om te gaan. Om onze doelmatigheid te vergroten zijn de volgende maatregelen getroffen.

In India en Mexico hebben we onze landenprogramma's overgedragen aan twee nieuwe zusterorganisaties, Oxfam India (aspirant-lid) en Oxfam Mexico. In eigen land ondersteunen zij projecten, werven fondsen, lobbyen bij overheden en bedrijfsleven en voeren campagne.

In Oxfam International-verband wordt vanaf 2010 fasegewijs de single management structuur ingevoerd. Daardoor kunnen we nog resultaatgerichter en efficiënter werken.

Onze zes veldkantoren zijn er niet alleen om in voorkomende gevallen leiding te geven aan noodhulp. Ook dingen ze mee naar projecten die grote internationale donoren uitbesteden in de betreffende landen. De veldkantoren zijn inmiddels ISO-gecertificeerd en zullen in 2010 verder worden geprofessionaliseerd, onder meer door optimalisatie van IT-systemen.

Onze inkomsten zijn voor het grootste deel afkomstig van het ministerie van Buitenlandse Zaken. Om daar niet al te afhankelijk van te zijn, willen we onze inkomstenbronnen uitbreiden. Zo gaan we fondsen werven bij andere overheden en grote particuliere organisaties, onder meer door in te schrijven op grotere projecten of aanbestedingen. Dat gebeurt niet alleen door de veldkantoren, maar ook op ons hoofdkantoor in Den Haag door een in 2009 opgericht bureau voor speciale projecten.

De economische crisis is van invloed op de risico's van microfinanciering. Oxfam Novib let daarom de komende jaren extra op de solvabiliteit en de valutaproblematiek van kredietinstellingen in ontwikkelingslanden, zodat er op tijd op problemen kan worden gereageerd. Oxfam Novib onderneemt tijdig actie door waar nodig de capaciteit van kredietinstellingen te versterken en voorzieningen te treffen.

Operationele risico's

In bepaalde gebieden en landen nemen de veiligheidsrisico's toe voor medewerkers die reizen of op

de veldkantoren werken. Voor hen zijn veiligheidstrainingen georganiseerd. Elk veldkantoor heeft bovendien een veiligheidsplan opgesteld en op het hoofdkantoor is een veiligheidsadviseur aangesteld.

Compliance-risico's

Oxfam Novib voldoet aan alle relevante wet- en regelgeving voor fondsenwervende instellingen. Wij hebben het keurmerk van het Centraal Bureau Fondsenwerving (CBF) en zijn ISO-gecertificeerd. Het jaarverslag volgt de nieuwe regels voor het CBF-keurmerk. Zo mogen onze kosten voor fondsenwerving gemiddeld over drie jaar niet meer dan een kwart van de opbrengst bedragen. Wij hanteren zelf als norm maximaal 22 procent.

Onze bestuursstructuur is in 2006 aangepast en voldoet volledig aan de Code Goed Bestuur voor Goede Doelen van de Commissie-Wijffels. De risico's uit contractuele verplichtingen zijn beperkt.

Vanaf 2008 is een 'verantwoordingsverklaring' als bijlage toegevoegd aan het jaarverslag. Daarin staat hoe het toezicht op de Stichting Oxfam Novib is geregeld en hoe er wordt gestuurd op resultaten.

2.10 Financiën

Ieder jaar verantwoordt Oxfam Novib haar in- en uitgaven in haar jaarrekening. Deze jaarrekening, die is goedgekeurd door PriceWaterhouseCoopers, vindt u in de hoofdstukken 8 en 9.

Inkomsten

De belangrijkste inkomstenbron van OxfamNovib is de medefinancieringssubsidie van het ministerie van Buitenlandse Zaken. Deze bedroeg in 2009 125,8 miljoen euro. Dit was 65 procent van de opbrengsten. Van structurele donateurs, giftgevers en uit nalatenschappen ontvingen wij conform begroting 28,3 miljoen euro. De economische crisis heeft hier niet veel effect op gehad. Fondsenwerving voor bijvoorbeeld de promotie van het vrouwencondoom en projecten op het gebied van voedselzekerheid bij instituties als de Europese Unie en de Hewlett Foundation leverde 17,7 miljoen euro op. Van de Nationale Postcode Loterij ontvingen wij een bijdrage van 15 miljoen euro.

Uitgaven

Aan *structurele armoedebestrijding* gaven wij in 2009 176,7 miljoen euro uit. Daarbij ging het om het steunen

van projecten van partnerorganisaties en het steunen en versterken van de partnerorganisaties zelf. Wilt u precies nalezen hoeveel subsidie we verstrekten aan de verschillende partnerorganisaties, kijk dan in ons partneroverzicht op. Daarnaast lobbyden wij bij overheden, bedrijven en andere instellingen om ook rekening te houden met de belangen van de allerarmsten. En in Nederland voerden we campagnes, zoals de Groene Sint, om ook het publiek bij ons werk te betrekken.

Voor de eigen fondswerving maakten wij voor 6,4 miljoen euro aan kosten. Dat was 22,6 procent van onze inkomsten uit eigen fondswerving en daarmee zitten we onder het maximum van 25 procent gesteld door het CBF. Aan beheer en administratie gaven we 2,5 miljoen euro uit. Dat is 1,2 procent van de lasten en de verstrekte leningen.

3 Resultaat per recht

3.1 Recht op duurzame middelen van bestaan

Oxfam Novib vindt dat iedereen zeker moet kunnen zijn van voldoende voedsel en inkomen. Mensen moeten toegang hebben tot onmisbare hulpbronnen als land en water. En ze verdienen een eerlijk loon voor hun werk om zo een zelfstandig bestaan te kunnen opbouwen.

Mensen die in armoede leven zijn kwetsbaar. Zij worden het hardst getroffen door de gevolgen van de economische crisis of de verandering van het klimaat. Ontwikkelingen die hun bestaan ernstig bedreigen, maar waarvan niet zij de oorzaak zijn. Oxfam Novib zet zich samen met lokale partners in om de voedsel- en inkomenszekerheid van deze mensen te vergroten. Onder andere met het verstrekken van kleine leningen en het strijden voor eerlijke handelsregels en een aanpak voor de gevolgen van de klimaatverandering.

In 2009 steunden we 443 partnerorganisaties die werken aan voldoende voedsel, een beter inkomen en een duurzamer bestaan voor mensen in armoede. Deze partners samen bereikten in 2009 met hun werk 10,7 miljoen mensen.

Tabel 3.1 Begroting en uitgaven voor het programma 'recht op duurzame middelen van bestaan' (bedragen in miljoen euro's)

uitgaven	jaarplan	uitgaven	jaarplan
2008	2009	2009	2010
57,2	62,0	60,3	63,3

Wat zijn onze doelen uit het bedrijfsplan 2007-2010 en wat hebben we in 2009 bereikt?

Doelen voor eind 2010

- De voedsel- en inkomenszekerheid van 6,8 miljoen mensen (van wie 5 miljoen vrouwen) is verbeterd.
- 4,1 miljoen mensen ontvangen microkredieten en andere financiële diensten van partnerorganisaties.
- Mede door lobby van Oxfam Novib en haar partners hebben twintig regeringen en internationale instanties hun beleid bijgesteld ten gunste van eerlijke handel en arbeidsrechten.
- Door lobby van Oxfam Novib zijn vijftien bedrijven aangezet tot maatschappelijk verantwoord ondernemen.
- De arbeidsomstandigheden van 2,6 miljoen mensen (van wie 70 procent vrouwen) zijn verbeterd.
- Er is een goed en rechtvaardig klimaatakkoord als opvolger van het Kyoto-protocol.

Wat hebben we bereikt in 2009?

- Van 2,4 miljoen mensen (van wie 1,3 miljoen vrouwen) is de voedsel- en inkomenszekerheid verbeterd. Dat is een groei van 10 procent ten opzichte van 2008. In de periode 2007 -2009 bereikten we in totaal 7,5 miljoen mensen (van wie 4,1 miljoen vrouwen). Daarmee is onze doelstelling, ondanks de huidige crises, al gehaald. Wel blijkt uit recent onderzoek onder onze partners dat zij in het afgelopen jaar al negatieve effecten van de crises ondervonden. Terwijl het bereik in mensen toenam, daalde de gemiddelde verbetering per persoon. Of er in 2009 daadwerkelijk een duurzame groei van voedsel- en inkomenszekerheid is bereikt, is dus nog de vraag.
- 7 miljoen mensen (van wie 77 procent vrouwen) ontvingen een microkrediet. Het geld hiervoor kwam onder meer uit het Oxfam Novib Fonds en het ASN-Novib Fonds. Via het Oxfam Novib Fonds werd 30 miljoen euro uitgeleend aan ruim 3,4 miljoen mensen (van wie 86 procent vrouwen). Het ASN-Novib Fonds had eind 2009 ruim 77 miljoen euro uitstaan bij 55

microkredietorganisaties. Hiermee hebben we 3,6 miljoen mensen bereikt (van wie 72 procent vrouwen).

- Dankzij lobby van onze partnerorganisaties hebben in zeker 17 landen lokale overheden hun beleid op het gebied van eerlijke handel en arbeidsrechten verbeterd. Het doel van 20 beleidswijzigingen in 2010 is daarmee bijna bereikt. Voorbeelden zijn de nieuwe visserijwet op de Filipijnen of de vooruitgang op het gebied van landrechten in Zuidoost-Azië.
- 19 nieuwe bedrijven zijn door onze activiteiten op het gebied van beleidsbeïnvloeding aangezet tot maatschappelijk verantwoord ondernemen. Daarmee staat het totaal van onze inspanningen op dat terrein nu op 33 staat. Maar liefst zeven grote winkelketens beloofden vanaf 2012 alleen 'eerlijke' chocoladeletters te verkopen. Dat gebeurde dankzij onze Groene Sint-campagne. Dankzij de Eerlijke Bankwijzer veranderden ING, SNS Bank, Rabobank en Robeco hun beleid voor investeringen in producenten van clustermunie en andere omstreden wapens.
- In de periode 2007-2009 verbeterden partnerorganisaties de arbeidsomstandigheden van bijna 700.000 mensen. Zo werden in Egypte en Bangladesh mooie resultaten behaald. Het aantal van bijna 700.000 is wel veel lager dan we wilden realiseren. De reden hiervoor is een verkeerde vaststelling van de doelstelling. Deze was gebaseerd op het aantal mensen dat we met onze programma's op het gebied van arbeidsparticipatie hebben bereikt en voorgelicht, en niet op mensen wier arbeidsomstandigheden daadwerkelijk zijn verbeterd.
- Tijdens de klimaatop in Kopenhagen in december 2009, leidden wij zowel onze eigen Nederlandse activiteiten als de Europese lobby van Oxfam International. Helaas zijn er geen juridisch bindende afspraken gemaakt over de financiering van maatregelen om de gevolgen van de klimaatverandering in ontwikkelingslanden te beperken. Dat let ons niet om onverminderd door te gaan met onze lobbyactiviteiten. We zetten nu vooral in op het beschikbaar krijgen van geld ('Fast Start Finance') voor snelle maatregelen tegen klimaatveranderingen, vooral voor boerinnen in ontwikkelingslanden.

3.1.1 Filippijnse overheid luistert naar kleine vissers

'We beheren nu zelf onze visgebieden, we patrouilleren er en beschermen ze. En de overheid luistert naar ons. Ze begint rekening te houden met onze belangen. Nieuwe grote fabrieken worden niet meer aan onze kust geplaatst.'

Ka Uper is blij. Het heeft lang geduurd, maar de situatie van de kleine vissers op de Filipijnen verandert nu eindelijk. Uper is sinds 1992 lid van SAMMACA. Deze vissersorganisatie telt inmiddels 700 leden afkomstig uit negen dorpen. Ze wordt gesteund door Oxfam Novib-partner Tambuyog.

Nieuwe visserijwet

Tambuyog praat met de Filippijnse overheid over de rechten van de kleine vissers, over het beschermen van visgebieden, en probeert te verhinderen dat er nog meer grote visfabrieken en kwekerijen bijkomen. Alleen dan blijft er voldoende vis over voor de vissers om een zelfstandig bestaan zonder armoede op te bouwen.

Tambuyog-medewerker Ted Jacinto: 'Mede dankzij onze jarenlange inzet is er een nieuwe visserijwet aangenomen die de belangen van de lokale visser beschermt. Kleine vissers hebben nu het alleenrecht om te vissen in een zone tot 10 kilometer uit de kust. In hun gebied zijn ze bovendien medeverantwoordelijk voor de visstand en moeten ze de mangrovebossen beschermen die als paaiplaats dienen. Dat maakt hun positie sterker ten opzichte van de steeds meer oprukkende grootschalige kweekvijvers.'

Cruciaal in de nieuwe visserijwet zijn de *Fisheries and Aquatic Resources Management Councils* (FARMC). Deze raden verenigen diverse betrokken partijen. Gezamenlijk stellen ze vast aan welke economische ontwikkeling de lokale bevolking behoefte heeft, welke visgebieden met rust gelaten moeten worden en hoe de kust beschermd kan worden. Op die manier kunnen de kleine vissers hun stem laten horen. En met die geluiden lobbyt Tambuyog voor hun zaak bij de Filippijnse overheid of de Wereldhandelsorganisatie. In 2009 droeg Tambuyog bij aan het tot stand komen van een nationaal visserij ontwikkelingsplan.

Navolging in andere landen

De inzet van Tambuyog levert de kleine vissers niet alleen nu meer voedsel- en inkomenszekerheid op, maar ook op de langere termijn. Met het beschermen van de mangrovebossen wordt een halt toegeroepen aan het verval van de ecosystemen aan de kust. Verder wordt gewerkt aan verbetering van de infrastructuur, zodat de vissers een grotere markt kunnen bedienen. De aanpak van Tamuyog heeft inmiddels navolging gekregen in Indonesië, Thailand en Cambodja.

3.1.2 Leren van elkaar over landrechten

Leren van elkaar. Dat was het doel van de conferentie over landrechten in de Cambodjaanse stad Phnom Penh in oktober. Veertig ontwikkelingsorganisaties uit Indonesië, Filippijnen, Cambodja, Vietnam, Laos en Myanmar wisselden ervaringen uit.

Bestaande rechten op land en water staan meer en meer onder druk. Dat komt onder meer door een toenemende vraag naar land en water voor onder meer commerciële landbouw en visserij, en een groeiende behoefte aan bio- en andere grondstoffen.

Ervaringen uitwisselen

Tijdens de conferentie keken zo'n veertig ontwikkelingsorganisaties naar de bestaande wetgeving op landrechten in hun landen. Hoe kunnen we die wetgeving inhoudelijk verbeteren of komen tot een adequatere uitvoering? Om tot mogelijke oplossingen te komen, werden ervaringen uit gewisseld met beleidsbeïnvloeding, het verstrekken van rechtshulp, het voorlichten van gemeenschappen en het samenwerken met bedrijven.

Voor de organisaties uit de gesloten landen Vietnam, Laos en Myanmar leerden veel van hun collega's uit Cambodja, Filippijnen en Indonesië. Ook omdat in de laatste drie landen de landwetten relatief progressief zijn.

Vervolgstappen

Met het organiseren van bijeenkomsten zoals in Phnom Penh maken we het mogelijk dat partners van elkaar leren en nog meer kunnen betekenen voor de armsten. Samen met een lokaal netwerk, de *Asian NGO Coalition*, kijken we nu hoe we de partners in de gesloten landen verder kunnen versterken en hoe we de uitkomsten van de conferentie een rol kunnen laten spelen in de internationale discussie over landrechten.

3.1.3 Dorpsontwikkeling in Ethiopië

'Ik ben trots op wat ik heb bereikt. Zelfs met mijn handicap ben ik nu een voorbeeld voor de mensen in mijn dorp. Ik kreeg les in het kweken en verzorgen van bomen en in bedrijfsvoering. Ik verdien nu mijn inkomen met het verkopen van stekjes.'

Merera Bayisa (38) is moeder van drie kinderen en woont in Senkele, een dorp ten westen van de Ethiopische hoofdstad Addis Abeba. De lessen waarover ze spreekt, worden georganiseerd door Ethiopian Rural Self Help

Association (ERSHA), een organisatie die gesteund wordt door Oxfam Novib.

Ontwikkelingsprogramma

ERSHA heeft een programma ontwikkeld voor mensen op het platteland. Dat schoolt mensen in bepaalde vaardigheden, zoals het kweken van bomen, waarmee ze een eigen inkomen kunnen verdienen. Ook leren ze hoe ze op eenvoudige wijze meer voedsel kunnen verbouwen. Verder geeft ERSHA toegang tot onderwijs en gezondheidszorg. Bijvoorbeeld met het opzetten van gezondheidsposten en het trainen van vroedvrouwen.

Welvaart gestegen

In totaal hebben rond de 58.000 mensen (van wie bijna 28.000 vrouw) baat bij het programma van ERSHA. Toen het programma in 2004 begon, haalde nog maar 18 procent van de gezinnen voldoende voedsel uit de landbouw. Dat is gestegen naar bijna de helft van de gezinnen. Zij produceren nu meer tarwe en groenten per eenheid grond. Velen van hen fokken ook schapen en geiten.

Door de aanleg van waterbronnen en putten hebben 6.600 mensen nu schoon en veilig drinkwater. Negen van de tien gezinnen kunnen bij gezondheidsproblemen naar een gezondheidspost. Dankzij voorlichting weten mensen nu meer over het voorkomen van hiv en aids. En goed opgeleide traditionele vroedvrouwen zorgen ervoor dat de moedersterfte is gedaald.

3.1.4 Boeren in Latijns-Amerika staan sterker

Hoe hard het boerenleven in Latijns-Amerika is, hoeft je Santiago niet te vertellen. Hij is Maya-indiaan en woont in Totonicapán, de op twee na armste provincie van Guatemala. Dankzij *Cooperación al Desarrollo Rural del Occidente (CDRO)* heeft zijn gezin nu gevarieerd eten en een bescheiden inkomen.

Armoede in Guatemala

Directeur Gregorio Tzoc Norato van CDRO: 'In de provincie Totonicapán leven veel mensen van minder dan een dollar per dag. Een gemiddeld gezin op het platteland heeft 500 vierkante meter grond. Een dokter en medicijnen kunnen ze daarvan niet betalen en kinderen gaan vaak helemaal niet naar school. Door eenzijdige voeding zijn veel mensen ondervoed.'

Inheemse zaden en zelfjes

CDRO werkt in 30 dorpen van Totonicapán en bereikt in totaal 2.030 personen, waaronder veel vrouwen (1.420).

Met de steun van Oxfam Novib leert CDRO hen moestuinen aan te leggen, water te beheren en inheemse maïszaden te verbeteren voor een grotere opbrengst. Een nieuw initiatief van CDRO is het kweken van medicinale planten en het opzetten van een laboratorium dat de planten opkoopt en verwerkt tot zalfjes, crèmes, shampoos en andere verzorgingsmiddelen. Medicinale planten leveren niet alleen de boer vier keer meer op dan maïs, ook het eindproduct zorgt voor extra werkgelegenheid.

Amper geschoolde boeren in Bolivia

In Bolivia zijn de omstandigheden voor kleine boeren niet veel beter dan in Guatemala. Dat vertelt Lorenzo Soliz, directeur van Centro de Investigación y Promoción del Campesinado (CIPCA), een partner van Oxfam Novib in Bolivia: 'Zestig procent van ons voedsel wordt geproduceerd door amper geschoolde indiaanse boeren met nauwelijks land. Wij leren hen hoe ze met betere technieken hun opbrengsten kunnen verhogen.'

Opbrengsten omhoog

CIPCA ondersteunt ook organisaties van boeren bij geschillen over land en andere natuurlijke hulpbronnen. Verder stimuleert ze duurzame landbouw en de emancipatie van indianen. Daarnaast lobbyt ze bij de politiek voor ontwikkeling van het platteland. Dankzij het werk van CIPCA konden 8.439 boerengezinnen hun inkomen uit landbouwactiviteiten verhogen met ruim een kwart.

3.1.5 Meer aandacht voor arbeidsrechten

In ontwikkelingslanden werken nog te veel mensen onder onmenselijke omstandigheden. In Egypte en Bangladesh komen lokale partners van Oxfam Novib voor de rechten van arbeiders op. Met succes.

Eerste demonstratie dagloners

Het werk in de steengroeven van het Egyptische Minya is zwaar en gevaarlijk. Dat geldt zeker voor de dagloners die niet georganiseerd zijn. Oxfam Novib-partner Better Life Association for Comprehensive Development (BLACD) zet zich al jaren voor hen in. De dagloners in Minya zijn daardoor nu beter georganiseerd en op de hoogte van hun rechten. In de zomer van 2009 organiseerden ze voor het eerst een demonstratie. Ongeveer 15.000 steengroeve arbeiders protesteerden tegen het lokale besluit om extra belastingen te heffen op de inkomens van steengroeve arbeiders. Het besluit werd ingetrokken.

Hogere lonen voor landarbeiders

In Bangladesh voert Karmojibi Nari campagne voor betere wetgeving voor landarbeiders in dienst van kleine boeren. Op lokaal niveau heeft de partner van Oxfam Novib al veel bereikt: door landarbeiders in dienst van kleine boeren te organiseren ontvangen die nu hogere lonen. Wetgeving kan ervoor zorgen dat dit overal in het land praktijk wordt.

Een bezoek van Oxfam Novib-lobbyist Joyce Kortlandt greep Karmojibi Nari afgelopen jaar aan om ook een afspraak te maken met de minister van Arbeid. Die onderkende de hachelijke situatie van landarbeiders in Bangladesh en onderschreef de noodzaak om daar in de nieuwe arbeidswet aandacht aan te besteden. Onze partner gaat door met lobbyen om ervoor te zorgen dat deze wet in 2010 van kracht wordt.

3.1.6 Met microkrediet uit de armoede

Aan ondernemingszin is bij mensen die in armoede leven vaak geen gebrek. Wel aan geld. Een kleine lening kan voor hen het verschil maken. Daarom steunt Oxfam Novib lokale organisaties die microkredieten verstrekken.

Aceh leeft weer op

Desa Tungue Mesjid is een dorp in Aceh, Indonesië. Na de tsunami in december 2004 moest ook hier alles weer van de grond af worden opgebouwd. Onze partner Aceh Society Development (ASD) verstrekt er sinds kort kleine leningen aan vrouwen, die daarmee een klein bedrijf kunnen beginnen. ASD werkt daarbij samen met Oxfam Novib-partner BRAC. Deze organisatie uit Bangladesh was de eerste die ooit microkredieten verstrekte. Nu helpt en traint ze op dat gebied ook medewerkers van ASD. Het resultaat: tot januari 2010 ontvingen 10.184 vrouwen in 790 dorpen aan de noordoost kust van Aceh een kleine lening. Het gemiddelde bedrag was 165 euro. In 2010 krijgen nog eens 9.000 mensen een kleine lening.

Microkrediet in bezette Palestijnse gebieden

Niet overal is ons werk op het gebied van microkrediet succesvol geweest. In de bezette Palestijnse gebieden, waar we het microfinancieringsnetwerk *Sharakeh* ondersteunen en via Triple Jump leningen hebben uitstaan bij twee microfinancieringsinstellingen, bleek de toegevoegde waarde van microkredieten verminderd. De microkredietsector ter plaatse is relatief klein, en de afgelopen jaren is er een steeds grotere interesse van donoren en sociale investeerders. Hierdoor is er minder behoefte aan subsidie van Oxfam Novib. We hebben

daarom besloten ons te focussen op 'economic empowerment of women' en geen gevestigde microfinancieringsinstellingen meer ondersteunen.

3.1.7 Klimaatonderhandelaars moeten terug aan tafel

'De klimaatop is niet meer te redden. Maar de aardbol en zijn bewoners nog wel. We moeten werken aan een bindende afspraak in 2010. Snelle, besluitvaardige onderhandelingen zijn nodig.'

Dat zei Robert Baily, woordvoerder namens Oxfam International, direct na de mislukte klimaatop in Kopenhagen in december 2009. Vanaf 2007 hebben alle Oxfams gezamenlijk de wereld erop gewezen dat de gevolgen van klimaatverandering nu al te merken zijn in ontwikkelingslanden.

Aanpassen en verminderen

Om zich te kunnen aanpassen aan de gevolgen van klimaatverandering en deze te kunnen opvangen, hebben ontwikkelingslanden veel geld nodig. Op de korte termijn, van nu tot 2013, gaat het volgens de Wereldbank om 50 miljard dollar per jaar. Op de lange termijn om 150 tot 200 miljard per jaar. Dit bedrag is nodig voor zowel het verminderen van de uitstoot van broeikasgassen door ontwikkelingslanden (mitigatie) als het financieren van programma's die bijvoorbeeld de landbouw aanpassen aan de gevolgen van klimaatverandering (adaptatie). Dit geld mag niet komen uit het geld dat al is toegezegd als budget voor ontwikkelingssamenwerking (0,7 procent van het Bruto Nationaal Product). Oxfam vroeg in Kopenhagen aan alle partijen om hierover afspraken vast te leggen in het VN- klimaatverdrag.

Beslissingen uitgesteld

Concrete afspraken kwamen er niet. En het 'Kopenhagen-akkoord', waarvoor overigens geen consensus was, levert maar een fractie van het benodigde geld op. Maar het debat zorgde er wel voor dat de Europese Unie en de Verenigde Staten voor de eerste keer bedragen hebben genoemd voor klimaatmaatregelen in ontwikkelingslanden voor 2020. Rijke landen moeten bovendien op korte termijn 30 miljard dollar voor ontwikkelingslanden op tafel leggen.

Succesvolle lobby

Het klimaatverdrag richtte zich tot nu toe voornamelijk op het terugdringen van uitstoot van broeikasgassen in rijke landen. Het debat van de afgelopen twee jaar leidde er toe dat in Kopenhagen financiering van klimaatmaatregelen voor ontwikkelingslanden als even

belangrijk werd gezien. Een succesvol lobbyresultaat voor Oxfam.

Oxfam streeft nog steeds naar een eerlijke, ambitieuze en bindende overeenkomst. Klimaatonderhandelaars moeten zo snel mogelijk weer aan tafel gaan zitten, want de mensen in ontwikkelingslanden hebben nu al te kampen met de gevolgen van klimaatverandering. In het zuiden van Bangladesh verzilt de bodem doordat de zeespiegel stijgt. Het wordt steeds moeilijker om de huidige gewassen te blijven verbouwen. Doordat de gletsjers in de Himalaya smelten, hebben mensen die wonen langs rivieren steeds vaker te maken met moeilijk te voorspellen overstromingen, afgewisseld met toenemende perioden van droogte.

3.1.8 Afrika spreekt zich uit over klimaat

'Onze levens zijn volledig afhankelijk van regen. Vroeger viel er genoeg om zelfs voorraden aan te leggen. Tegenwoordig laat de regen ons in de steek.'

Dat zei Nafe Linje tijdens een hoorzitting in Malawi over de gevolgen van klimaatverandering en de mogelijke oplossingen. Deze hoorzittingen werden afgelopen jaar in Malawi en Zuid-Afrika gehouden. Een gezamenlijke activiteit van Oxfam Novib en Oxfam Groot-Brittannië. Mensen konden zich zo uitspreken over de gevolgen van de klimaatverandering en de mogelijke oplossingen.

Stem gehoord in Kopenhagen

Tijdens de bijeenkomsten werd ook gesproken over het belang van aanpassing aan de klimaatverandering. De behoeften op dat vlak werden in kaart gebracht en gerangschikt naar prioriteit. De uitkomsten van de hoorzittingen zijn vervolgens meegenomen in de klimaatop in Kopenhagen. Daar pleitte Oxfam ervoor dat de rijke landen geld beschikbaar stellen om de negatieve gevolgen van de klimaatverandering te beperken en ontwikkelingslanden zich te laten aanpassen aan de verandering. Bekijk de fotoreportage over Malawi op oxfamnovib.nl/jaarverslag.

3.1.9 Verzet tegen oneerlijke handelsakkoorden

Oxfam International voert sinds 2004 intensief campagne tegen oneerlijke handelsakkoorden tussen de Europese Unie en landen in Afrika, het Caribische gebied en de Stille Oceaan. In 2009 werd de campagne geëvalueerd.

De campagne van Oxfam International betreft de onderhandelingen over de *Economische Partnerschapsakkoorden* (EPA's). Dat zijn handelsakkoorden tussen de Europese Unie en landen in Afrika, het Caribische gebied en de Stille Oceaan.

Oxfam en een groot aantal collega-organisaties in de betrokken regio's betwijfelen of deze handelsovereenkomsten wel bijdragen aan de economieën in ontwikkelingslanden en de strijd tegen armoede. De meeste van de 78 betrokken ontwikkelingslanden hebben nauwelijks de capaciteit om goed te kunnen onderzoeken wat vrijhandel met Europa voor hun economie betekent, laat staan dat ze partij kunnen bieden aan de onderhandelingsmachine van de Europese Commissie.

Rol Oxfam Novib

Oxfam Novib speelde een centrale rol in het leiden van de pogingen van Oxfam International om de onderhandelingen de goede kant op te sturen. Oxfam ondersteunde lokale partners om de belangen van arme producenten en werknemers onder de aandacht te brengen van onderhandelaars, politici en media. Ook voedde Oxfam de discussie met kritische analyses, alternatieve voorstellen, expert seminars en gericht advies.

Eerste resultaten

Dankzij de campagne kregen de onderhandelingen veel media-aandacht en kwamen er straatdemonstraties. Het zorgde ervoor dat veel regeringen zich gesterkt voelden om ondanks druk van de Europese Unie de onderhandelingen tot een goed resultaat te brengen. In veel landen is bovendien de capaciteit van het maatschappelijk middenveld om aan dit soort discussies deel te nemen versterkt, en hebben zij nu betere relaties met hun regering.

'We hebben de onderhandelingen niet kunnen winnen', zei een hoofdonderhandelaar tegen de evaluator. 'Maar dankzij Oxfam en andere NGO's hebben we kunnen voorkomen dat we erop achteruit zijn gegaan.'

3.2 Recht op sociale basisvoorzieningen

Goede gezondheidszorg, adequaat onderwijs, schoon drinkwater en hygiëne. Het zijn essentiële voorwaarden voor een zelfstandig bestaan. Een derde van de wereldbevolking moet het doen zonder. Dat is onrechtvaardig en moet anders. Daarom zet Oxfam

Novib zich in voor het recht op sociale basisvoorzieningen.

De armsten in ontwikkelingslanden zijn al kwetsbaar. De economische crisis trof hen extra. Er was minder geld voor medicijnen tegen hiv en aids, kinderen gingen niet naar school omdat hun ouders dat niet meer konden betalen, en regeringen besteedden minder aan de opleiding van onderwijzers en gezondheidswerkers.

Daarom zette Oxfam Novib zich in 2009 onverminderd in voor basisvoorzieningen voor meisjes en jongens, vrouwen en mannen in ontwikkelingslanden. We oefenden met onze partnerorganisaties druk uit op overheden in zowel rijke landen als ontwikkelingslanden om te zorgen voor goed en betaalbaar onderwijs en gezondheidszorg. Ook steunden we partners om, daar waar overheden het laten afweten, zelf te zorgen voor goed onderwijs en gezondheidszorg, waaronder de bestrijding van hiv en aids.

In 2009 steunden we 256 partnerorganisaties die werken aan goede en betaalbare gezondheidszorg en aan onderwijs voor mensen in ontwikkelingslanden. De partners samen bereikten in 2009 met hun werk 37,4 miljoen mensen.

Tabel 3.2 Begroting en uitgaven voor het programma 'recht op basisvoorzieningen' (bedragen in miljoenen euro's)

uitgaven	jaarplan	uitgaven	jaarplan
2008	2009	2009	2010
26,3	34,1	27,8	36,1

Wat zijn onze doelen uit het bedrijfsplan 2007-2010 en wat hebben we in 2009 bereikt?

Doelen voor eind 2010

- **3,5 miljoen vrouwen, kinderen en mannen hebben voorlichting gekregen om besmetting met hiv en aids te voorkomen.**
- **Alle partnerorganisaties in Afrika en minstens 30 procent van de partnerorganisaties in Azië hebben hun personeelsbeleid afgestemd op hiv en aids in hun eigen organisatie. Hierdoor is een betere werkomgeving gecreëerd voor de medewerkers, al dan niet met hiv.**

- **In tien van de landen waar we werken, hebben lokale overheden, mede door onze lobby, minimaal 20 procent van hun budget gereserveerd voor onderwijs en gezondheidszorg.**
- **2,5 miljoen jongens en meisjes ontvangen goed onderwijs.**
- **In twintig landen is de kwaliteit van het onderwijs verbeterd doordat lokale overheden vernieuwende en succesvolle werkwijzen van onze partners hebben erkend en overgenomen in het onderwijsstelsel van het land.**

Wat hebben we bereikt in 2009?

- 2,4 miljoen mensen hebben in de periode 2007-2009 voorlichting over hiv en aids ontvangen. Voorlichting over hiv en aids, inclusief bestrijding van het stigma, is het meest succesvol als mensen met hiv een rol krijgen in de voorlichting. Daarom ondersteunen wij niet alleen hiv-voorlichtingsprogramma's, maar ook organisaties van mensen die met hiv leven. Met name op deze laatste groep hebben we ons in 2009 gericht, bijvoorbeeld in Uganda.
- Eind 2009 hadden 167 partners in Afrika (50 procent) en 21 Aziatische partners (11 procent) hun personeelsbeleid afgestemd op hiv en aids in hun organisatie, bijvoorbeeld LABE. Het wordt moeilijk de doelstelling te halen. Redenen hiervoor zijn onder andere 'angst voor stigma en discriminatie' en het feit dat er een taboe rust op het bespreken van onderwerpen als hiv en aids, en seksueel gedrag. Om de kwaliteit van onderwijs blijvend te kunnen verbeteren zonder schoolgeld te vragen, zullen regeringen van ontwikkelingslanden genoeg moeten investeren in hun onderwijssysteem en in opleiding en salarissen van leraren. In de periode 2007-2009 is het ons gelukt om met lobby overheden uit tien landen te bewegen om 20 procent van hun budget in basisvoorzieningen te investeren. In 2009 hadden we succes in Indonesië, Mali, Burundi en Malawi. De doelstelling hebben we dus al gehaald.
- Onze partnerorganisaties hebben 36,5 miljoen kinderen en volwassenen van goed onderwijs voorzien. Voor dit enorme aantal was voor een belangrijk deel onze Indiase partner Pratham verantwoordelijk. In onze doelstellingen waren niet alle projecten van Pratham opgenomen, vandaar deze grote overschrijding van maar liefst 34 miljoen. In het afgelopen jaar besteedden wij bijzondere aandacht aan onderwijs in fragiele staten. Dat zijn landen waar politieke en sociale spanningen grote negatieve gevolgen hebben voor de bevolking. Oxfam Novib

werkt ook met andere Nederlandse ontwikkelingsorganisaties en het ministerie van Buitenlandse Zaken aan uitvoering van het Millennium Akkoord over onderwijs in fragiele staten.

- In de periode 2007-2009 is in 11 landen het onderwijs verbeterd doordat lokale overheden vernieuwende en succesvolle werkwijzen van Oxfam Novib-partners hebben erkend en overgenomen in hun onderwijsstelsel. Bijvoorbeeld in Bangladesh. Op dit moment is het moeilijk te zeggen of we onze doelstelling gaan halen.

3.2.1 Lillian moet eerst haar eigen schoolgeld verdienen

Lillian Sama Michael (15) zit in klas vier van de lagere school in Mundri (Zuid-Sudan). Ze wil arts worden. Maar zo ver is het nog niet. Voorlopig verkoopt ze na school en in de vakanties op straat eieren en aardappelen. Want, net als veel klasgenootjes, moet ze haar eigen schoolgeld verdienen.

Lillians ouders zijn werkloos. 'Thuis is er geen geld om mijn schoolgeld te betalen. Uit ons gezin van acht kinderen gaan er maar twee naar school', zegt ze zacht. Ze is dan ook blij met de kleine studiebeurs die ze heeft gekregen. 'Daarmee heb ik al het achterstallige schoolgeld kunnen betalen. En een reserve schooluniform kunnen kopen.'

De studiebeurs die Lillian heeft ontvangen, maakt deel uit van een onderwijsproject van twee partnerorganisaties van Oxfam Novib in Zuid-Sudan, Mundri Relief and Development Association (MRDA) en New Sudanese Women Federation (NSWF). Het project omvat de bouw van zes scholen, het opleiden van 120 leraren, het trainen van 14 docenten voor volwasseneneducatie, die op hun beurt 200 vrouwen trainen om aan andere vrouwen onderwijs te geven en voorlichting over hiv, aids en hygiëne. Verder worden er 30 onderwijsambtenaren en 18 schoolmanagers opgeleid.

Oxfam Novib heeft voor dit project geld gekregen van het BSF-fonds (Basic Services Fund South Sudan), maar financiert zelf ook een deel.

Les aan Somalische vluchtelingen

In het noorden van Somalië, in Puntland, zet Oxfam Novib-partner Galkayo Education Center for Peace and Development (GECPD) zich in voor onderwijs aan vluchtelingen uit het onrustige zuiden en aan mensen die door al de conflicten in het land nooit naar school zijn

kunnen gaan. In 2009 kregen 700 meisjes basisonderwijs en 1.700 vrouwen tweedekansonderwijs, verspreid over vijf centra.

GECPD-directeur Hawa Aden: 'Meer nog dan de mannen, hebben de vrouwen een ongelofelijke achterstand op het gebied van onderwijs. Daardoor hebben ze minder kans zichzelf, hun kinderen en ons land te ontwikkelen. En juist de vrouwen spelen zo'n belangrijke rol in onze economie en maatschappij.'

Leraressen zonder baan

Hoezeer culturele tradities ontwikkeling in de weg kunnen staan, ondervond onze partner *Somali Education Promotion Group* (SEPROG). Deze leidde de afgelopen jaren in Noord-Somalië honderden vrouwen op tot lerares. Slechts weinigen van hen hebben daarmee ook een betaalde baan gevonden. Belangrijkste reden: de ongelijke positie van de vrouw en het traditionele idee dat vrouwen bijvoorbeeld tijdens de menstruatie onrein zijn en thuis moeten blijven.

Een partnerorganisatie probeert het onderwijsministerie van Somaliland te bewegen om meer geld te reserveren voor salarissen en daarbij extra aandacht aan vrouwen te besteden. Partner SEPROG stimuleert de vorming van aparte leraressenbonden en ijvert voor meer flexibele arbeidsvoorwaarden voor leerkrachten. Maar de culturele factoren vallen moeilijker te beïnvloeden.

In Mundri hoopt Lillian Michael intussen dat het programma met kleine studiebeurzen blijft doorgaan. 'Ik kan mij nu concentreren op school en huiswerk. Ik weet nu nog zekerder dan vroeger dat ik arts wil worden.'

3.2.2 Bevallens zonder risico in Congo

Oxfam Novib en Artsen zonder Grenzen werken samen aan onderwijs en zorg in Congo. 'Tot nu toe bevielen de meeste vrouwen gewoon thuis, met alle risico's van dien.'

Neome en Sara wonen in respectievelijk Nadamira en Aketabu, afgelegen dorpjes in de Congolese provincie Zuid-Kivu. Daar kunnen vrouwen nu, dankzij een nieuwe kraamkliniek en gezondheidsposten, bevallen zonder risico's.

Onderwijs en zorg verwaarloosd

Vroeger moesten mensen hier vaak dagen lopen voor medische zorg. Daardoor kwam hulp vaak te laat. Oorzaak van de situatie is een slecht functionerende overheid. Die heeft vanwege jarenlange politieke

conflicten niet geïnvesteerd in wegen, onderwijs en gezondheidszorg in Zuid-Kivu.

Kwestie van gezond verstand

Oxfam Novib en Artsen zonder Grenzen kregen in februari 2009 een extra bijdrage van de Nationale Postcode Loterij van 1.668.745 euro. Met dit bedrag werken ze in Zuid-Kivu aan het project 'Een kwestie van gezond verstand'. Daarmee krijgen in deze afgesloten regio meer dan 4.000 kinderen en volwassenen onderwijs en meer dan 200.000 mensen medische zorg.

Inhaalschool en een beter ziekenhuis

Oxfam Novib werkt in dit project samen met Union des groupements des élèves et agriculteurs de Fizi-Itombe (UGEAFI) en Groupe Milima. Deze partners (her)bouwen een kraamkliniek, drie gezondheidsposten en onderkomens voor medisch personeel. Daarnaast komen er acht lagere en middelbare scholen, een internaat voor meisjes en een 'inhaalschool' voor meisjes en jonge vrouwen die hun school niet hebben afgemaakt. Ook helpen ze bij het opzetten en ondersteunen van lokale bestuursvormen van scholen en gezondheidscentra. De werkzaamheden verlopen voortvarend.

Artsen zonder Grenzen bouwt een nieuw ziekenhuis in de plaats Baraka. Het oude ziekenhuis voldoet niet meer: mensen moeten bedden delen en ziekten als tuberculose en malaria worden in dezelfde ruimte behandeld. Een groter ziekenhuis is dus dringend nodig.

3.2.3 Een vingerafdruk zetten, vernederend vond ze het

Mahmoud Refaat Sabbah weet uit eigen ervaring hoe belangrijk onderwijs is. Zijn moeder was analfabete. Als ze bij de bank geld wild opnemen, moest ze een vingerafdruk zetten, want schrijven kon ze niet. 'Vernederend vond ze het.'

'Mijn moeder deed alles om haar kinderen goed onderwijs te laten volgen', vertelt Mahmoud Refaat Sabbah (45). 'Ik heb haar droom waargemaakt: ik heb een graad gehaald en ben leraar geworden.'

Om het onderwijs in Gaza en de Westelijke Jordaanoever op een hoger plan te brengen, richtte Sabbah samen met andere docenten in 1995 Teacher Creativity Center (TCC) op. Sabbah is nog steeds algemeen directeur van deze onderwijspartner van Oxfam Novib. Daarnaast coördineert hij voor het Midden-Oosten en de Maghreb

de Global Campaign for Education, de campagne die streeft naar beter onderwijs voor iedereen.

Het werk van Sabbah is geen overbodige luxe: 'In de Arabische wereld zijn 58 miljoen volwassenen analfabeet. Twee derde van hen is vrouw. Nergens ter wereld gaan zo weinig meisjes naar school, ook al verbetert de situatie geleidelijk.'

Medemenselijkheid herstellen

Het onderwijs in de Palestijnse Gebieden lijdt onder de Israëlische bezetting, de controleposten, de grondonteigeningen, de blokkade, kapotgeschoten woningen en scholen. Voor de Gaza-strook komen daar de trauma's van kinderen bij, opgelopen na de Israëlische militaire actie van eind 2008, begin 2009.

Sabbah: 'Kinderen hebben vreselijke dingen gezien. Hun geloof in medemenselijkheid is kapotgemaakt. Geweld is een onlosmakelijk onderdeel van hun dagelijks bestaan. Ook leraren lijden onder dat gevoel. Een taak van het onderwijs is dat gevoel van medemenselijkheid weer zien te herstellen.'

Goed burgerschap

Met het 'Project Citizen' van TCC leren burgers, leerlingen en leerkrachten over goed en actief burgerschap, mensenrechten, democratie, en rechten & plichten. Hoe kun je bereiken wat je nastreeft zónder naar geweld te grijpen, dus volgens democratische principes? Ouders worden erbij betrokken en ook bedrijven doen mee.

De afgelopen twee jaar hebben 4.600 leerlingen, 40 supervisors en 115 docenten aan het project deelgenomen. Ze leerden onder meer zichzelf beter te presenteren en naar anderen te luisteren, waar beleid en regels voor dienen en hoe je problemen oplost. Een website en twee nieuwsbrieven ondersteunen het project.

'Education Watch' in Afghanistan

In Afghanistan is partnerorganisatie CHA (Coördinatie Humanitaire Hulp) bezig een 'Education Watch' op te zetten. Deze methode om beter onderwijs te realiseren, heeft zich al in meerdere landen bewezen. Ze brengt systematisch de kwaliteit van het onderwijs in kaart. Die gegevens kunnen richting overheden, instellingen en internationale donoren worden gebruikt om te lobbyen voor concrete verbetermaatregelen.

3.2.4 Leren is lastig op een lege maag

Saddam (10 jaar) zit niet meer op school. Zijn familie vond dat hij daar niets leerde. Ze hield hem liever thuis om mee geld te verdienen. Goed onderwijs begint met een fatsoenlijke maaltijd.

In Bangladesh maakt Oxfam Novib-partner Amar Odhikar zich sterk voor kinderen als Saddam. Met een campagne zet ze zich in voor goed onderwijs voor iedereen. Doel: een wet waarin staat dat onderwijs een basisrecht is en die regelt dat scholen in arme regio's hun leerlingen 's middags een maaltijd aanbieden, dat elk dorp minstens één basisschool heeft, en dat er op iedere dertig leerlingen minimaal één onderwijzer is. Daarnaast pleit de coalitie voor goed getrainde leraren.

Succesvol

In de campagne verenigde Amar Odhikar burgers, onderwijsdeskundigen en vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties. Samen hebben ze gezorgd voor een nieuw onderwijsbeleid in Bangladesh. Zo ligt er nu een plan voor de opleiding van 25.000 nieuwe basisschoolonderwijzers en de bouw 1.500 nieuwe scholen, het verstrekken van maaltijden op scholen in arme gebieden en het verkleinen van het aantal leerlingen per klas.

Beloftes waarmaken

Om ervoor te zorgen dat de regering haar plannen ook waarmaakt, ondersteunt Amar Odhikar haar campagne met het organiseren van veldtrips voor journalisten en een nationale talkshow op televisie, waarin vooraanstaande politici discussiëren over het onderwijsbeleid.

Abdul Awal is coördinator van de Noakhali Rural Development Society (NRDS), een organisatie die in het zuidoostelijk kustgebied van Bangladesh strijdt tegen armoede en onrechtvaardigheid. Als lid van het stuurcomité van de Amar Odhikar Campaign wil hij van onderwijs een basisrecht maken. 'Een hongerig kind kan niet presteren op school. Laten we afspreken om samen te gaan voor de rechten van benadeelde mensen, laten we 'ja' zeggen voor de kinderen en jongeren en laten we 'ja' zeggen voor de welvaart van ons allemaal.'

3.2.5 20 miljoen extra voor onderwijs

‘Wist u dat een baby van een geschoolde moeder twee keer zo veel kans heeft om vijf jaar te worden als een baby van een ongeschoolde vrouw?’

Deze woorden zijn van Elba Rivera Urbina. Zij is voorvechtster voor onderwijs in Nicaragua en lid van Women8, een initiatief van acht indrukwekkende vrouwen uit ontwikkelingslanden die zich inzetten voor beter onderwijs en betere gezondheidszorg in arme landen. Oxfam Novib bracht de vrouwen samen.

Tot haar achttiende kon Elba zelf schrijven noch lezen: ‘Een campagne voor alfabetisering zorgde ervoor dat mij niet hetzelfde lot beschoren is als mijn grootmoeder.’ Wereldwijd gaan nog steeds 75 miljoen kinderen niet naar school. Om dat veranderen, voerde Oxfam Novib in 2009 campagne. Het doel: wereldleiders houden aan hun belofte dat in 2015 alle kinderen naar school gaan.

20.000 Nederlanders komen belofte wel na

In onze campagne gaven ruim 20.000 Nederlanders het goede voorbeeld: ze deden een belofte die ze ook nakwamen. De beloftes zijn verzameld op festivals als Lowlands, bij concerten van Coldplay, tijdens de Oxfam NovibTrailwalker op de Veluwe en vooral via websites en Hyves.

De campagne liep wereldwijd. Op 2 juli konden maar liefst 1.538.500 beloftes worden aangeboden aan de Italiaanse premier Berlusconi, toen voorzitter van de G8, de groep van acht machtigste landen van de wereld.

In Nederland ging Oxfam Novib door met de campagne om minister Koenders voor Ontwikkelingssamenwerking te bewegen niet te bezuinigen op onderwijs in ontwikkelingslanden. Elba Rivera Urbina schreef daartoe een aangrijpend artikel in Trouw. Mede dankzij haar, onze lobby en de steun van het Nederlandse publiek bezuinigde Koenders 20 miljoen euro minder. Dat kwam vooral ten goede van het onderwijs in Bangladesh, Mali en Mozambique.

3.2.6 Weeskinderen vallen terug op oma

Neria Obeleru is al 76, maar zit met drie jonge kinderen. Het zijn haar kleinkinderen. Die zijn wees. Neria's eigen kinderen en hun partners zijn namelijk overleden. Waarschijnlijk aan aids.

Neria woont in Acubu, een dorp in het noorden van Uganda. Wonderwel slaagt ze erin om in haar eentje het hoofd boven water te houden. Haar kleinkinderen helpen haar met het huishouden en gaan daarnaast naar school.

Neria verdient wat geld met het maken van manden om kaf van graankorrels te scheiden. Ze weet zelfs geld over te houden. Dat heeft ze geleerd bij een vrijwillige spaar- en kredietgroep. De leden, meest vrouwen, hebben veel steun aan elkaar. Neria heeft omgerekend ongeveer 64 euro op haar rekening staan bij de spaargroep. Eerder kocht ze van haar spaargeld drie geiten. De melk geeft ze aan haar kleinkinderen, en wat over is, verkoopt ze.

Vrijwillige spaargroepen

De spaargroep van Neria wordt begeleid door Consultancy for Rural Enterprise Activity Management (CREAM). Deze partner van Oxfam Novib helpt mensen in dorpen in Noord-oost Uganda bij het opzetten van vrijwillige spaargroepen. Leden kunnen bij de groep zowel sparen (bijvoorbeeld voor slechtere tijd) als geld lenen (bijvoorbeeld voor het opstarten van een bedrijfje). Drie kwart van de leden is vrouw. Bij een officiële bank kunnen ze vaak niet terecht, omdat die er – zeker op het platteland – vaak niet is of omdat ze geen onderpand als zekerheid kunnen bieden.

In Tanzania ondersteunen we Facilitation for Integrated Development & Relief Services (FAIDERS). Deze partner verstrekt onder meer microkredieten aan arme mensen met hiv en aids, een groep die nog moeilijker dan andere leningen krijgt. In 2009 bracht FAIDERS bijna 6.000 mensen samen in spaar- en kredietgroepen. Daaronder waarschijnlijk ook veel armen die leven met hiv en aids of de gevolgen daarvan. ‘Waarschijnlijk’, omdat vanwege het taboe op hiv en aids veel mensen niet kenbaar maken dat ze daar aan lijden.

Rente is voor de groep

Spaargroepen bieden hun leden de mogelijkheid te sparen, te lenen en ondernemerscursussen te volgen. Voor een lening betalen ze beduidend minder rente dan bij geldhandelaren. De opbrengst van de spaarrente blijft binnen de spaargroep; ze wordt periodiek en evenredig verdeeld over de spaarders, of geïnvesteerd in faciliteiten voor de spaargroep.

Nette hut

De spaargroep in Acubu in Uganda heeft Neria Obeleru gesterkt in haar vertrouwen in de toekomst. Haar nieuwste plan is een net huisje te bouwen voor de kinderen, met een goed rieten dak.

3.2.7 Niet meer zwijgen over hiv en aids

‘Ik maak er tegenover collega’s geen geheim meer van dat ik familieleden verloren heb aan aids’, vertelde een medewerker van LABE, een onderwijspartner van Oxfam Novib in Uganda.

Onze partners moeten niet in alleen in hun projecten en programma’s rekening houden met hiv en aids, maar ook in hun personeelsbeleid. Denk daarbij aan het beschikbaarstellen van hiv-tests en medicijnen en het geven van voorlichting op de werkvloer.

Veilig werken

Een adequaat personeelsbeleid draagt eraan bij dat medewerkers zich veilig voelen binnen een organisatie. Bij een taboegevoelig onderwerp als hiv en aids is dat geen eenvoudige zaak. Om te beginnen zal een partner het onderwerp intern bespreekbaar moeten maken. Wij ondersteunen onze partners daarbij samen met de Nederlandse organisatie STOP AIDS NOW! (SAN).

‘Medewerkers moeten zeker zijn van de steun van hun organisatie’, vertelde een manager tegen SAN. ‘Zij zullen niet vertellen dat ze hiv of aids hebben, als ze weten dat ze daarna worden gestigmatiseerd en gediscrimineerd.’

De directeur van een andere organisatie meldde dat met het bespreekbaar maken van hiv en aids ook snel de kennis toenam en de vooroordelen verdwenen: ‘Het heeft de ontwikkeling van ons personeelsbeleid rond hiv en aids in een hogere versnelling gezet.’

Discussies en theatergroepen

Niet alleen intern, ook in gemeenschappen werken partners aan bewustwording over hiv en aids. Een organisatie die werkt in vissersdorpen, organiseert publieke discussies en speciale theatervoorstellingen.

Weer een andere organisatie stelt bij het verstrekken van kleine leningen ook aids en het voorkomen daarvan aan de orde. ‘Sinds we daar intern een personeelsbeleid voor hebben, weten we veel meer over hiv en aids en kunnen we onze 10.000 klanten daar goed over voorlichten.’

Veel partners maken nu een intern beleid voor hiv en aids en passen hun projecten en programma’s aan. In Uganda heeft inmiddels 60 procent van onze partners een hiv-beleid voor de werkplek. Onze doelstelling dat eind 2010 alle partners in Afrika zo ver zijn, lijkt niet haalbaar. Dat vraagt meer tijd dan we aanvankelijk dachten.

3.3 Recht op leven en veiligheid

Natuurrampen en gewapende conflicten treffen elk jaar miljoenen kinderen, vrouwen en mannen. Vaak zijn ze in een klap alles kwijt. Oxfam Novib steunt hen met noodhulp en – na een ramp – bij het weer opbouwen van hun bestaan.

Noodhulp leveren we meestal via onze lokale partners. Die kennen de plaatselijke situatie het best, weten waar mensen behoefte aan hebben, en beschikken vaak over een efficiënt netwerk. Een ander groot voordeel van het werken met lokale partners is dat de lokale markt minder te lijden heeft van de concurrentie van geïmporteerde hulpgoederen. Noodhulp kan bestaan uit het bieden van onder meer voedsel, drinkwater, latrines, keukengerei en geld.

Onze partnerorganisaties zorgen niet alleen voor noodhulp en wederopbouw. Ze werken ook, samen met de lokale bevolking, aan maatregelen om bij een volgende ramp of uitbarsting van geweld beter te kunnen reageren, zodat er minder slachtoffers vallen. Ook dringen we er in Oxfam International-verband bij politici en instanties op aan noodsituaties snel aan te pakken en conflicten te helpen oplossen.

In Afghanistan, Pakistan, de Palestijnse Gebieden, Burundi, Niger en Somalië is Oxfam Novib verantwoordelijk voor de coördinatie van de noodhulp en wederopbouw van alle Oxfams. In die landen hebben we daarom veldkantoren.

In 2009 besteedde Oxfam Novib 18,9 miljoen euro aan noodhulp, wederopbouw en conflictpreventie. We steunden hiervoor 142 partnerorganisaties. Totaal zijn hiermee 4,6 miljoen mensen bereikt.

Tabel 3.3 Begroting en uitgaven voor het programma ‘recht op leven en veiligheid’ (bedragen in miljoenen euro’s)

uitgaven	jaarplan	uitgaven	jaarplan
2008	2009	2009	2010
18,2	17,0	18,9	17,9

Wat zijn onze doelen uit het bedrijfsplan 2007-2010 en wat hebben we in 2009 bereikt?’

Doelen voor eind 2010

- Tot 15 miljoen mensen hebben humanitaire hulp ontvangen.
- 500.000 mensen zijn beter voorbereid op natuurrampen.
- 100 partnerorganisaties kunnen efficiënt en effectief humanitaire programma's uitvoeren volgens internationale kwaliteitsnormen.
- In zes landen is onder leiding van Oxfam Novib het rampenplan (contingencyplan) verbeterd. Deze plannen geven aan hoe we gezamenlijk het snelste en het beste kunnen reageren op rampen.
- 900.000 mensen hebben baat gehad bij projecten van partnerorganisaties die conflicten proberen te voorkomen en een wankel vrede proberen te verstevigen.
- In drie landen zijn het illegaal wapenbezit en de wapenhandel gedaald, waardoor minder slachtoffers vallen door gebruik van kleine wapens.
- Veertig landen hebben een internationaal verdrag voor beheersing van wapenhandel ondertekend.

Wat hebben we bereikt in 2009?

- Partnerorganisaties van Oxfam Novib hebben aan 4,6 miljoen mensen humanitaire hulp geboden bij natuurrampen of conflicten. Bijvoorbeeld in Pakistan en Zimbabwe. In 2009 is het tsunamiprogramma in Atjeh afgerond. Noodhulp en wederopbouw zijn geleidelijk overgegaan in meer structurele hulp. Zo heeft partnerorganisatie BRAC in Atjeh een programma voor microfinanciering opgezet.
- Tot nu toe zijn zo'n 395.000 mensen beter voorbereid op natuurrampen, dankzij werk van onze partners. Bijvoorbeeld in Somalië. We liggen op koers om onze doelstelling te halen.
- Eind 2009 waren 76 partnerorganisaties in staat om humanitaire programma's efficiënt, effectief en volgens internationale kwaliteitsnormen uit te voeren. We verwachten deze doelstelling komend jaar te halen.
- In alle zes landen waar Oxfam Novib voor alle Oxfams de noodhulp en wederopbouw coördineert zijn *contingencyplannen* opgesteld. Daarnaast zijn ook in Ethiopië en Uganda *contingencyplannen* opgesteld. In Rwanda is daarmee begonnen, samen met partners.
- In totaal hadden in 2009 ruim 570.000 mensen baat bij conflictpreventie en vredesopbouw door partners van Oxfam Novib. Het wordt moeilijk om onze doelstelling van 900.000 te halen.
- In landen als Guatemala, de Filipijnen en Burundi is meer strikte regelgeving omtrent illegaal wapenbezit

gekomen. Tot nu toe blijft het ook in deze landen moeilijk om vast te stellen in hoeverre een striktere regelgeving bijdraagt aan een daling van illegaal wapenbezit en -handel en in hoeverre er minder slachtoffers zijn gevallen door gebruik of misbruik van kleine wapens.

- In november namen de Verenigde Naties een resolutie aan dat er in 2011 een verdrag moet liggen over de handel in kleine wapens. De resolutie verwijst naar criteria die Oxfam en andere organisaties hebben genoemd voor zo'n verdrag. Onze lobby activiteiten zijn dus succesvol geweest. Ondanks dat er nog geen nieuw verdrag ligt, is er wel een einddatum vastgesteld waarop dit het geval moet zijn.

3.3.1 Somalië krabbelt voorzichtig op

Somalië is al jarenlang het toneel van gewapende conflicten. Dankzij Oxfam Novib-partners krijgen burgers weer zicht op een beter bestaan. Mensen kunnen nu zelf in hun voedselproductie voorzien, hebben goed drinkwater, en verdienen met de cash-for-work methode een salaris.

Onze lokale partners Centre for Education and Development (CED) en Humanitarian Agency for Relief and Development Organisation (HARDO) gaven mensen in Zuid- en Centraal-Somalië met zaden en gereedschappen de mogelijkheid zelf hun voedsel te verbouwen. Zo konden ontheemden 994 hectare land bewerken en inzaaien met sesam. De oogst was zeer succesvol en leverde naast voldoende voedsel een inkomen op. Veehouders kregen kleinvee en training en kunnen nu hun veestapel opbouwen.

Drinkwatervoorzieningen

Mensen leerden ook drinkwatervoorzieningen en waterreservoirs te herstellen of te bouwen. Zo zijn zeven putten hersteld en twee diepe putten geboord. Voor elke drinkwatervoorziening is nu een watercomité verantwoordelijk. Verder werden er 420 latrines gebouwd, ontvingen 1.600 huishoudens zeep en kregen 84 mensen een training om lokaal voorlichting te geven over hygiëne.

Cash-for-work programma's

In cash-for-work programma's konden mensen een salaris verdienen en bijdragen aan de ontwikkeling van gemeenschappen. Zo kregen dorpen nieuwe sanitaire voorzieningen en werd 120 kilometer weg en 24 hectare door zandduinen ontoegankelijk land hersteld.

Cash-relief programma's

Voor de meest kwetsbare mensen, zoals bejaarden, gehandicapten, wezen, vrouwen die zonder man hun gezin moeten onderhouden, waren er cash-relief programma's. Daarbij ontvangen de mensen contant geld, dat ze naar (veelal) eigen inzicht mogen besteden. Bijvoorbeeld aan kleding, voedsel of het afbetalen van schulden. De cash-relief en cash-for-work programma's zijn niet alleen bevorderlijk voor de lokale economie, maar ook de eigenwaarde van mensen.

In totaal bereikten de verschillende programma's van onze partnerorganisaties CED en HARDO ongeveer 100.000 mannen en vrouwen.

Meer dan noodhulp

Oxfam Novib coördineert al ruim vijf jaar het humanitaire programma van Oxfam International in Somalië dat wordt uitgevoerd met onze lokale partners. Strijdende partijen belemmeren vaak hun werk en houden soms de internationale hulp tegen. Wij lobbyen voor onbeperkte toegang tot slachtoffers. Ook wijzen we alle betrokkenen erop de mensenrechten te respecteren. Via Oxfam International hebben we de internationale gemeenschap opgeroepen om bij het conflict in Somalië dezelfde standaarden te hanteren als bij de bestrijding van piraterij. Daarnaast lobbyen we voor het staken van het conflict en het zoeken van een oplossing via onderhandelingen.

Ook wezen we op de desastreuze effecten van illegale visserij en het dumpen van afval door bedrijven uit dezelfde landen die betrokken zijn bij de anti-piraterijmissies

3.3.2 16.000 Zimbabwanen uit voedselnood

Oxfam Novib financierde in 2009 het Humanitarian Food Assistance Project, een project waarmee drie lokale partnerorganisaties iets konden doen aan het enorme voedseltekort in Zimbabwe. Zo hielpen ze 16.000 mensen over het hoogtepunt van de voedselcrisis heen.

Door de volledig ingestorte landbouwsector en economie waren bijna 7 miljoen Zimbabwanen, meer dan de helft van de bevolking, afhankelijk van voedselhulp. Voedsel was zeer beperkt op de markt aanwezig. Cholera vormde een grote bedreiging voor deze mensen.

Door trainingen en on-the-job coaching van Oxfam Novib konden de van oorsprong boerenorganisaties Farm Community Trust of Zimbabwe (FCTZ), Lower Guruve

Development Association (LGDA) en de Farmers' Association of Community Self-Help Investment Groups (FACHIG) zich de nodige voedselhulp-specifieke expertise eigen maken. En in actie komen.

In de districten Makonde, Mbire en Rushinga zorgden zij van november 2008 tot juni 2009 voor distributie van voedselproducten als maïs. Daarnaast verstrekten ze zaaigoed om voor 2010 een betere oogst te garanderen.

Hulp op kritiek moment

Door hun lokale aanwezigheid konden deze partnerorganisaties snel bepalen wat echt nodig was. Wel ondervonden ze problemen door de trage aanvoer van voedsel en de slechte infrastructuur in Zimbabwe. Ondanks dat lukte het om op het meest kritieke moment 16.000 mensen te helpen. Doordat het gebied zo afgelegen ligt en slecht bereikbaar is, zijn deze mensen grotendeels afhankelijk van onze partnerorganisaties. Er zijn weinig andere organisaties actief.

Levens gespaard

Allereerst kregen de meest kwetsbare groepen mensen in extreem droge, politiek onstabiele en verwaarloosde gebieden hulp. Basispakketten bestaande uit maïsmeel, bonen en olie werden verspreid in de dorpen. Zo konden veel levens worden gespaard.

Uitdaging

Met een combinatie van noodhulp en wederopbouw gericht op de lange termijn, werken we nu met onze partners aan het herstel van de landbouw en de markt in Zimbabwe.

3.3.3 Groter hulpprogramma Pakistan

In de Swatvallei, in het noorden van Pakistan, begon het Pakistaanse leger in mei een offensief om de Taliban te verslaan. Hulporganisaties zagen het aantal vluchtelingen nog nooit zo snel toenemen. Oxfam Novib bood hulp aan ruim 194.000 mensen.

Bij eerdere conflicten in augustus 2008, vluchtten al ruim een half miljoen mensen. Daar kwamen nu nog eens minstens 2 miljoen vluchtelingen bij. Deze mensen kwamen grotendeels terecht bij gastfamilies en in provisorische vluchtelingenkampen.

Met onze lokale partners Shangla Development Society (SDS), Sungi Development Foundation (SDF), HUIJA en Strengthening Participatory Organisation (SPO) verleenden we hulp. Zij zorgden voor kleine

watercontainers, keukengerei en zeep, tentdoek en slaapmatten. Ook hielpen ze vluchtelingen om zelf latrines (toiletten) te bouwen. Daarnaast werden opslagtanks voor drinkwater geplaatst en eenvoudige pompen geslagen. Wij gaven de vluchtelingen voorlichting hoe ze met hygiënische maatregelen, ziektes kunnen voorkomen.

Moelijke hulpverlening

Veel vluchtelingen bleken in stadjes te zitten met volle winkels en goede voorzieningen. Zij hadden vooral behoefte aan geld om zelf voedsel, vervoer, medische hulp en dergelijke te kunnen betalen. Daarom gaven wij na een zorgvuldige selectie ruim 15.000 families contant geld om zelf in hun eigen behoeften te kunnen voorzien. De Pakistaanse overheid paste dezelfde strategie toe, omdat de markt goed functioneerde en alles gewoon te koop was. Deze 'cash grants' zijn bovendien een efficiënte en relatief goedkope manier om in vrij korte tijd veel mensen te ondersteunen.

'De situatie was verschrikkelijk', zegt Neva Khan van Oxfam in Pakistan. 'Mensen die aankwamen in de vluchtelingenkampen, waren alles kwijt. Vaak hadden ze dagenlang gelopen. Wetend dat hen een onzekere toekomst zou wachten. We probeerden zoveel mogelijk te helpen, maar de omstandigheden waren moeilijk omdat het ging om zeer grote aantallen mensen.'

3.3.4 Naleving Internationaal Humanitair recht

In conflictlanden zoals Burundi, Congo en Afghanistan, zette Oxfam Novib zich in voor het naleven van het Internationaal Humanitair recht. 'Bescherm de burgerbevolking'. Dat was onze oproep aan regeringen hier en daar.

Lobby voor Burundi

'Span je in voor de hervorming van de veiligheidssector in Burundi. Maar houd rekening met de burgerbevolking', dat vroegen we de Nederlandse regering. De bescherming van burgers werd opgenomen in de Memorandum of Understanding tussen Nederland en Burundi. Een onafhankelijke politie-inspectie vervolgt nu politieagenten die mensenrechten hebben geschonden. Bovendien mogen vrouwenorganisaties meepraten bij het maken van de trainingsprogramma's voor politie en leger. Zo worden minder vrouwen slachtoffer van schendingen van mensenrechten.

Kamervragen Congo

In juli publiceerde Oxfam, met haar Congolese partnerorganisaties, een onderzoek naar de veiligheid in Congo. Met daarin ook oplossingen voor het conflict in het land. Het rapport kreeg wereldwijde aandacht, maar ook hier verscheen het uitgebreid in print- en online media. In Nederland leidde het uiteindelijk tot Kamervragen en een vernieuwd mandaat van de VN-vredesmissie, waarin de bescherming van burgers op nummer één werd gezet. Nederlandse steun aan het Congolese leger heeft nu een voorwaarde: respect voor de mensenrechten.

Nieuw beleid Afghanistan

Het beleid van de internationale troepen moest anders. Daar maakten we ons sterk voor. De troepen in Afghanistan gebruikten buitensporig geweld bij hun operaties. Daarbij vielen burgerslachtoffers en werden huizen, land en eigendommen van Afghanen beschadigd. Dit leidde tot woede, angst en weerzin onder Afghanen, en het tasterde de steun onder het volk voor de internationale aanwezigheid steeds verder aan. Een militaire benadering kan geen vrede en stabiliteit brengen in Afghanistan. In het beleid heeft het voorkomen van burgerdoden nu prioriteit gekregen. Burgers worden beschermd en beter gehoord door beslissingnemers.

In Nederland organiseerden we rond de internationale Afghanistan Top in Den Haag een *vlieger event* dat veel media-aandacht genereerde. Daarbij werd naar aanleiding van het 60-jarig bestaan van de NAVO in april 2009 het rapport 'Afghanistan: Caught in the conflict' verspreid onder de troepenleverende landen. Oxfam vroeg de NAVO en andere troepenmachten in Afghanistan veel meer te doen om het aantal burgerslachtoffers te verminderen. Het voorkomen van burgerslachtoffers en de bescherming van burgers is nu voor ISAF de belangrijkste prioriteit. Een belangrijk lobby-succes dus!

3.3.5 Succesrecept redt Somalische kinderlevens

Somalië kampt met grote droogte en een burgeroorlog. Daardoor is één op de vijf kinderen acuut ondervoed. Dat zijn 240.000 kinderen onder de vijf jaar. In de hoofdstad Mogadishu geeft onze partner SAACID plumpy nut aan zwaar ondervoede kinderen.

De plumpy nut is een pasta gemaakt van noten en melk die rijk is aan vitamines en mineralen. Het voedingsmiddel werkt snel en effectief: met elke

verpakking plumpy nut krijgt een kind, naast veel vitaminen en mineralen, 500 kilocalorieën binnen.

Zelfdoen

De plumpy nut verstrekt SAACID in Mogadishu. Ewout van Galen, programmamedewerker van Oxfam Novib: 'Moeders komen elke week in Mogadishu langs met hun kind. Medewerker van SAACID kijken welke voeding het kind nodig heeft. Wij financierden en verzorgden hun training. Zo kunnen de mensen daar zelf iets aan de ondervoeding doen.'

SAACID werkte in 2009 vanuit acht centra die ze, met hulp van Oxfam Novib, zelf heeft herbouwd. Van Galen: 'De bedoeling is dat er nog acht centra bijkomen. Daar kunnen uiteindelijk 46.400 kinderen en zwangere vrouwen worden geholpen.'

3.3.6 Vliegeren voor Afghanistan

'Afghanistan: People First' stond er op het spandoek dat aan een gigantische vlieger in de lucht werd gehouden. Maandagochtend 30 maart, half twaalf. Binnen een mum van tijd vult de strakblauwe lucht zich met vliegers. Oxfam Novib organiseerde in Scheveningen een vliegermanifestatie voor Afghanistan.

Ruim honderd mensen lieten hun vlieger op met een boodschap aan de deelnemers van de internationale Afghanistan-top die die dinsdag in Den Haag plaatsvond. 'Laat Afghaanse burgers meebeslissen over de toekomst van hun land', was de belangrijkste boodschap.

Belangen burgers voorop

Naast de Afghanistan-top greep Oxfam ook de bijeenkomst van de NAVO op 3 en 4 april in Frankrijk en Duitsland aan om te pleiten voor een militaire strategie, waarin de belangen en het beschermen van Afghaanse burgers voorop staan. Tot nu stonden vooral de belangen van Westerse staten voorop. En dat terwijl de internationale inmenging in Afghanistan ten eerste gericht zou moeten zijn op de lotsverbetering van burgers van het land.

Veel media-aandacht

De actie op het Scheveningse strand trok veel media-aandacht. De vliegeractie haalde tv-journaals, radio, dagbladen en heel veel online nieuwssites in Nederland. Maar ook internationaal ontging het de pers niet. Zo waren er ondermeer beelden van de actie te zien op CNN en de nationale televisie in Afghanistan.

'Met onze persoonlijke boodschap aan de vliegers vroegen we aandacht voor de zorgen van Afghaanse burgers', aldus Oxfam Novib-directeur Farah Karimi. Samen met Eng Jawed, delegatieleider van de Agency Coordinating Body for Afghan Relief (ACBAR) liet zij ook een vlieger op. ACBAR was de enige maatschappelijke Afghaanse organisatie die op 31 maart deelnam aan de internationale top.

3.4 Recht op maatschappelijke en politieke participatie

Vrouwen en mannen die in armoede leven moeten invloed hebben op besluiten die ook hen aangaan. Bijvoorbeeld op het besluit hoe in hun dorp de landbouwgrond verdeeld is. Of op het afvalbeleid van een fabriek in de buurt. Of op het onderwijsbeleid van hun plaatselijke overheid, of dat van hun landelijke regering.

Daarom is het van belang dat burgers weten wat hun rechten zijn en dat ze hun stem kunnen laten horen. Mannen en vrouwen moeten zich actief kunnen organiseren, kunnen opkomen voor hun eigen politieke en burgerrechten, kunnen protesteren tegen armoede en het uitsluiten van mensen. Want om een rechtvaardige wereld te realiseren, is de inbreng van ieder mens nodig.

Oxfam Novib werkt samen met een groot aantal partnerorganisaties die burgers helpen zich te organiseren en hun rechten op te eisen. Samen werken we aan een krachtige, mondige burgerbeweging – lokaal, nationaal en internationaal. Onze partners werken op tal van terreinen, van rechtsbijstand tot en met informatievoorziening. Een aantal partners richt zich ook op het in de gaten houden van regeringen bij het reserveren en besteden van budgetten.

In 2009 besteedde Oxfam Novib 36 miljoen euro aan maatschappelijke en politieke participatie. We steunden hiervoor 465 partnerorganisaties. De partners samen bereikten in 2009 met hun werk 14,4 miljoen mensen.

Tabel 3.4 Begroting en uitgaven voor het programma 'recht op maatschappelijke en politieke participatie' (bedragen in miljoenen euro's)

uitgaven	jaarplan	uitgaven	jaarplan
2008	2009	2009	2010
34,5	35,2	36,0	37,3

Wat zijn onze doelen uit het bedrijfsplan 2007-2010 en wat hebben we in 2009 bereikt?

Doelen voor eind 2010

- **Oxfam Novib en haar partners hebben 3,5 miljoen mensen geïnformeerd over hun politieke en burgerrechten.**
- **Oxfam Novib-partners hebben rechtsbijstand verleend aan 350.000 mensen.**
- **2 miljoen mensen zijn betrokken bij de besluitvorming van hun overheden, vooral over budgetten.**

Wat hebben we bereikt in 2009?

- Het aantal mensen dat in de periode 2007–2009 is geïnformeerd over hun politieke en burgerrechten overtreft alle verwachtingen: 12,4 miljoen. Een verklaring voor dit grote aantal is dat veel partners die zich richten op empowerment ook – tegen de verwachting in – activiteiten hebben opgenomen rondom burgerschap en rechten. Tevens zijn veel coalities tussen partners ontstaan, die gezamenlijk campagnes hebben gevoerd en daarmee ook meer mensen hebben bereikt.
- In de periode 2007–2009 hebben ruim 440.000 mensen geprofiteerd van rechtsbijstand. Ons doel voor 2010 is dus al overtroffen. Mensen die aankloppen bij onze partners ontvangen vooral juridisch advies of vertegenwoordiging voor officiële instanties, zoals rechtbanken of lokale overheden. Een voorbeeld is *Ukrainian Helsinki Human Rights Union* (UHHRU) in de Oekraïne.
- Als gevolg van inspanningen van onze partners zijn bijna 663.000 mensen betrokken bij besluiten van lokale overheden, bijvoorbeeld in Angola.

3.4.1 Verhef je stem om de mensheid te redden

‘De mensheid is pas veroemd wanneer zij haar mond houdt. Dat er zoveel activisten zijn geeft mij hoop. Verdedigers van mensenrechten verheffen de stem van de verstomde slachtoffers. Zij laten zich horen en de mensheid – al is het op slechts een kleine manier – wordt gered.’

Met de steun van Oxfam Novib vertrok Hassan Shire Sheikh naar Uganda om daar het ‘East and Horn of Africa Human Rights Defenders Network’ (EHAHRDN) op te zetten. Deze organisatie is actief in een regio waar mensenrechtenactivisten, hulpmedewerkers en journalisten regelmatig worden bedreigd, beschoten,

ontvoerd of vermoord. Bij EHAHRDN zijn op dit moment 65 mensenrechtenorganisaties aangesloten. De organisatie pleit voor mensenrechtenverdedigers, geeft hen het gereedschap om hun rechten te beschermen en redt hun levens. Al meer dan 100 mensenrechtenverdedigers werden zo bijgestaan.

Angst voor vergelding

Hassan Mohammed Hussein is programmamedewerker van het Peace and Human Rights Network een lid van EHAHRDN en Oxfam Novib-partner in Somalië. Hij schetst het probleem bij het verdedigen van mensenrechten: ‘De daders zijn moeilijk te vinden en overlevenden zijn, uit angst voor vergelding, vaak niet bereid om schendingen te melden. Organisaties aarzelen om zich uit te laten over schendingen van mensenrechten, en zij die dat wel doen worden met de dood bedreigd als zij het werk niet stoppen.’

In Somalië hielp EHAHRDN organisaties om zelf te lobbyen voor promotie en bescherming van mensenrechten. Ook zette ze een lobby op voor een permanente vertegenwoordiging voor Somalië in de Mensenrechtenraad van de Verenigde Naties. Dankzij de campagnes van EHAHRDN in zowel Afrika als Washington staat Somalië nu hoog op de agenda van internationale hulporganisaties en bij belangrijke diplomatieke missies.

Hassan Shire Sheikh, oprichter van EHAHRDN: ‘De instabiliteit en kwetsbaarheid die voortkomen uit het uiteenvallen van staten, voedt de gestage achteruitgang van mensenrechten. We moeten schendingen voortdurend aan de kaak blijven stellen, waar we ze ook maar tegenkomen.’

Hassan Mohammed Hussein, projectbeheerder van het Peace and Human Rights Network, een lid van EHAHRDN: ‘EHAHRDN helpt mensenrechtenactivisten die vluchten, verschaft herhuisvesting en traint mensen om beter werk te leveren. Maar ze publiceert ook oproepen wanneer een mensenrechtenactivist wordt aangevallen.’

3.4.2 Dorpsbewoners krijgen invloed op uitgaven lokaal bestuur

Sinds kort hebben de lokale overheden in Angola een eigen budget. Maar hebben de burgers van hun stad, dorp of streek er ook iets over te vertellen?

Partnerorganisaties van Oxfam Novib dringen aan op meer transparantie van overheidsbudgetten. De Angolese regering maakte het vervolgens mogelijk dat lokale organisaties en burgers zich kunnen uitspreken over de planning. In het zuiden van Angola en in de arme buitenwijken van de hoofdstad Luanda zijn de resultaten al zichtbaar. Vooral in de vorm van beter onderwijs en betere gezondheidszorg.

Begrotingen lezen

Eind 2009 is Oxfam Novib met partnerorganisaties een programma gestart om dorpsbewoners te leren begrotingen te lezen. Het geeft hen kennis van zaken waarmee ze hun lokale autoriteiten kunnen aanspreken als geld ergens anders naartoe gaat dan waarvoor het oorspronkelijk bestemd was. Dit programma voor 'budgetmonitoring' loopt in drie landen: Angola, Mozambique en Zimbabwe.

Medewerkers van Zuid-Afrikaanse en Braziliaanse partners die ervaring hebben met budgetmonitoring, geven cursussen en bewaken de kwaliteit. In Angola steunt Oxfam Novib al een aantal jaren activiteiten van partners en groepen burgers om inzicht te krijgen in overheidsbudgetten. Dat heeft geleid tot meer publieke aandacht voor wat er gebeurt met de inkomsten uit oliewinning ten behoeve van armoedebestrijding.

Meer democratie

Ook in voormalige Sovjetrepublieken, Zuid-Azië en West-Afrika gaan steeds meer partnerorganisaties zich richten op budgetmonitoring. Van hun ervaringen houden we het Nederlandse ministerie van Buitenlandse Zaken op de hoogte. Vooral als het gaat om landen waarvan de regering begrotingssteun krijgt van Nederland.

Budgetmonitoring dient niet alleen de doelmatigheid van overheidsbestedingen, ook de democratie wordt sterker wanneer actieve burgers transparantie verlangen en met verstand van geldzaken hun politici en bestuurders kritisch volgen.

In Mali publiceerde de regering in 2008 haar volledige begroting voor 2009. De grote kranten van het land bespraken die. Met de begroting voor 2010 is het net zo gegaan. Maatschappelijke organisaties en burgers kunnen de doelmatigheid en de effectiviteit van overheidsuitgaven nu beter controleren.

In drie provincies van Mali en in het district van de hoofdstad volgt nu een nationale raad van maatschappelijke organisaties kritisch het

overheidsbeleid voor onderwijs en voedselzekerheid. Meer dan 120 actieve leden van organisaties hebben, gefinancierd door Oxfam Novib, hiervoor een training gehad.

3.4.3 Vervolgd voor een beroving die je niet hebt gedaan

Op 11 juni 2009 meldde Ihor Khomenko (16) zich bij de juridische hulpdienst in zijn woonplaats Kirovograd in de Oekraïne. Zijn moeder, werkloos en aan de alcohol, had hem alleen grootgebracht. Nu vervolgde de politie hem voor een beroving. Maar die had hij niet gedaan, zei hij.

Na een grondig eigen onderzoek eiste een advocaat van de hulpdienst intrekking van de aanklacht. Maar de politie weigerde, tot tweemaal toe. De advocaat diende toen een klacht in bij justitie, en die gebod een nieuw onderzoek. Na veel gedoe werd uiteindelijk de aanklacht ingetrokken vanwege gebrek aan bewijs.

Rechteloosheid

De juridische hulpdienst van Kirovograd is aangesloten bij UHHRU, de *Ukrainian Helsinki Human Rights Union*, een netwerk van dertien regionale organisaties voor mensenrechten in de Oekraïne. Mensen aan de onderkant van de samenleving worden te gemakkelijk slachtoffer van rechteloosheid. Daarom financiert Oxfam Novib mede UHHRU.

De aangesloten organisaties van UHHRU geven jaarlijks aan duizenden mensen in armoede juridische bijstand. Het netwerk is een voorbeeld voor nationale netwerken in andere landen. UHHRU heeft een interactieve database opgezet waar alle leden terecht kunnen voor informatie over rechtszaken, jurisprudentie en gevallen van schending van mensenrechten.

De database maakt de mensenrechtenbeweging in de Oekraïne steeds sterker. En ze voorziet in gegevens en argumenten voor het lobbywerk van UHHRU bij regering en politiek. Zo is er na veel lobby nu op het Oekraïense ministerie van binnenlandse zaken een speciale afdeling die schendingen van mensenrechten door overheidsinstellingen bijhoudt.

Vooral de politie maakt zich daar te vaak schuldig aan. Met de speciale afdeling op het ministerie hebben UHHRU en lokale hulpdiensten als in Kirovograd nu een adres om zaken aan de orde te stellen.

3.4.4 Leren van het Zuiden

'Het is mooi om te zien hoe Soul City in Zuid Afrika mensen in beweging brengt om met elkaar hun leefomgeving te verbeteren. Daar kunnen wij in Nederland nog heel wat van leren.'

Carolien Grotendorst werkt voor Wijk Alliantie, een Amsterdamse organisatie, die zich laat inspireren door de aanpak van Oxfam Novib partnerorganisatie Soul City in Zuid-Afrika. Deze aanpak heet ook wel omgekeerde ontwikkelingssamenwerking, ofwel E-motive: organisaties in Nederland leren van de creatieve en innovatieve oplossingen van organisaties in het Zuiden bij vergelijkbare problemen.

Kwanda Zuid-Afrika

Een inspirerend voorbeeld is het Kwanda-project van Soul City. Daarbij wordt geprobeerd om in tien weken tijd in een aantal wijken in Johannesburg en enkele plattelandsgebieden te komen tot duurzame sociale verbeteringen. Dat gebeurt met de inzet van multimediale middelen. De deelnemers aan het project krijgen eerst een training en worden bij het verbeteren van hun wijk gevolgd door een camera. Dit resulteert in een film die op tv wordt uitgezonden. Na de uitzending kan een breed publiek via internet op de resultaten reageren. Kijken wordt aantrekkelijk gemaakt doordat op het beste project gestemd kan worden.

Kwanda Nederland

Medewerkers van Wijk Alliantie liepen twee weken stage bij Soul City. Zij passen de succesvolle Zuid- Afrikaanse aanpak toe op de Amsterdamse wijk Bos en Lommer. Daar worden bewoners gestimuleerd om op een laagdrempelige wijze zelf de leefbaarheid in hun wijk te verbeteren. Het project loopt tot juni 2010 en wordt gefinancierd door het ministerie van VROM (35.000 euro) en Oxfam Novib (25.000 euro).

Bereik

Afgelopen jaar vonden er 16 uitwisselingen plaats zoals die tussen Soul City en Wijk Alliantie. Op de E-motivedag in het najaar van 2009 werd een convenant getekend door Movisie, Mano, Hogeschool van Amsterdam en Oxfam Novib. E-motive is niet meer alleen van Oxfam Novib, steeds meer organisaties passen het toe. Een mooie ontwikkeling.

3.4.5 Vissers demonstreren in farao-stad Deir El-Barsha

Deir El-Barsha ligt in het midden van Egypte, aan de Nijl. In het verleden vonden hier veel opgravingen naar voorwerpen uit de tijd van de farao's plaats. Nu is het vooral een vissersplaats. Op 17 oktober 2009 werd er gedemonstreerd voor het gebouw van de vissersvakbond. Want die dag was het Wereldarmoededag.

Die dag waren er in veel meer dorpen en stadjes in Egypte bijeenkomsten en conferenties. Dat was het werk van de Better Life Association for Comprehensive Development (BLACD), een partnerorganisatie van Oxfam Novib. BLACD is actief in de Global Call to Action against Poverty (GCAP). Deze internationale campagne voor de Millenniumdoelen steunt Oxfam Novib financieel.

Het was voor de vierde keer dat wereldwijd de actiedag Stand Up Against Poverty werd gehouden. Met ruim 173 miljoen deelnemers werd het Guinness wereldrecord gebroken voor de grootste mobiliseringsactie in de geschiedenis. In meer dan 120 landen waren ruim 3.000 evenementen.

Nederland

In Nederland stonden ruim 23.000 mensen op tegen armoede. Op Wereldarmoededag lanceerde de EEN-campagne een single van Gregor Salto en de Afrikaanse band Mokoomba en werd het boekje '52 simpele manieren om armoede de wereld uit te helpen' gepresenteerd.

Wereldarmoededag herinnert regeringsleiders aan de Millenniumdoelen: hun belofte in 2000 om vóór 2015 de armoede in de wereld gehalveerd te hebben. Sinds de eerste Wereldarmoededag heeft een aantal regeringen van ontwikkelingslanden al de budgetten voor onderwijs, gezondheidszorg en sociale zekerheid verhoogd en wetten uitgevaardigd voor meer transparantie van overheidsuitgaven.

Maar Oxfam vindt dat de maatschappelijke organisaties nog veel sterker moeten worden, vooral in de opkomende BRICSAM-landen, die een steeds grotere rol spelen op het wereldtoneel: Brazilië, Rusland, India, China, Zuid-Afrika en Mexico.

Bekijk de foto's van Stand Up op www.oxfamnovib.nl/jaarverslag.

3.5 Recht op een identiteit

Niet ieder mens kan volwaardig deelnemen aan het politieke, maatschappelijke en economische leven. Onder hen bevinden zich veel vrouwen, inheemse volken en anderen die vanwege hun identiteit worden achtergesteld. Zij verdienen bijvoorbeeld minder voor hetzelfde werk, beschikken niet over land of over andere middelen voor een zelfstandig bestaan.

Oxfam Novib strijdt voor hun rechten, vooral voor de rechten van vrouwen. Want armoede raakt vooral hen. Ze werken vaak voor een laag loon en onder slechte omstandigheden in fabrieken of huishoudens. Veel vrouwen ondergaan dagelijks geweld.

Juist vrouwen blijken de sleutel tot vooruitgang. Zij verzetten het meeste werk, ploegen, zaaien en oogsten om hun families te kunnen voeden en verzorgen kinderen en zieken. Armoedebestrijding die voorbijgaat aan de achterstandspositie van vrouwen of andere kwetsbare groepen, is dan ook half werk.

Oxfam Novib werkt samen met partners om de positie van vrouwen te verbeteren. Ons werk spitst zich vooral toe op het stoppen van geweld tegen vrouwen, waaronder huiselijk geweld. We moedigen vrouwelijk leiderschap aan. We letten in al ons werk op het belang van de rol van vrouwen. We vragen onze partnerorganisaties hun projecten voor armoedebestrijding vooral ten goede te laten komen aan vrouwen (70 procent van de begunstigden).

Daarnaast komen we op voor het recht van andere kwetsbare groepen op een eigen identiteit, vooral inheemse volken en etnische minderheden. In 2009 besteedde Oxfam Novib 27,1 miljoen euro aan rechten van vrouwen en minderheden. We steunden hiervoor 377 partnerorganisaties en bij 93 van hen ging 70 procent van het geld dat zij van Oxfam Novib ontvangen naar deze activiteiten. De partnerorganisaties samen bereikten in 2009 met hun werk 10,7 miljoen mensen.

Tabel 3.5 Begroting en uitgaven voor het programma 'recht op identiteit' (bedragen in miljoenen euro's)

uitgaven	jaarplan	uitgaven	jaarplan
2008	2009	2009	2010
25,0	24,3	27,1	28,1

Wat zijn onze doelen uit het bedrijfsplan 2007-2010 en wat hebben we in 2009 bereikt?

Doelen voor eind 2010

- **Dankzij Oxfam Novib en haar partners hebben 1 miljoen vrouwen, kinderen en mannen de beschikking gekregen over sociale of juridische steun in geval van huiselijk geweld.**
- **De WE CAN-campagne van Oxfam Novib heeft 6 miljoen actieve change makers opgeleverd. Change makers zijn vrouwen en mannen die actief actie ondernemen om geweld tegen vrouwen terug te dringen.**
- **Van het totaal aantal mensen dat direct bereikt wordt door de partnerorganisaties van Oxfam Novib, is 70 procent vrouw.**

Wat hebben we bereikt in 2009?

- In de periode 2007-2009 hebben ruim 642.000 vrouwen, mannen en kinderen baat gehad bij maatschappelijke en juridische steun in gevallen van huiselijk geweld, bijvoorbeeld in West-Uganda. In 2010 is extra aandacht voor deze doelstelling nodig, om de eindstreep op tijd te halen.
- In de periode 2007-2009 heeft de WE CAN-campagne ruim 2,5 miljoen *change-makers* op de been gebracht en betrokken bij de aanpak van gender-discriminatie en van geweld tegen vrouwen. Het aantal *change makers* bestaat voor 60 procent uit mannen en 40 procent uit vrouwen. Elke *change maker* licht 10 medeburgers voor over dit onderwerp, waardoor nu ongeveer 20 miljoen mensen betrokken zijn geraakt bij de campagne. Tot nu toe hebben 10.000 deelnemers aan de campagne zich publiekelijk uitgesproken tegen het geweld tegen vrouwen binnen hun eigen gemeenschap. Deze aantallen zijn lager dan verwacht. Echter, op dit moment hebben we alleen resultaten kunnen meten in Aziatische landen. In Afrika zijn inmiddels ook veel initiatieven opgezet, waarvan we volgend jaar de eerste resultaten kunnen zien. Bijvoorbeeld in de Democratische Republiek Congo.
- In ons jaarverslag van 2008 gaven we al aan dat de 70 procent norm in de praktijk moeilijk haalbaar bleek. In sommige landen is het voor partners bijvoorbeeld niet mogelijk om hun projecten vooral te richten op vrouwen. Daarom hebben we doelstelling vorig jaar bijgesteld: in projecten die zich richten op directe armoedebestrijding moet minimaal 60 procent van de

bereikte mensen vrouw zijn. Dit percentage hebben we in 2009 ook inderdaad gehaald.

3.5.1 Eindelijk ontsnapt aan de rebellen, en dan man aan de drank....

Jane Walina woont in West-Uganda, niet ver van de grens met Congo. Op een dag, toen ze in de heuvels voedsel aan het verzamelen was, stuitte ze op rebellen. Ze namen haar mee. 'We werden mishandeld, gemarteld, kregen alleen schillen te eten.' Na drie jaar slaagde ze erin te ontsnappen.

'Na mijn ontsnapping trof ik thuis mijn man aan: zwaar aan de alcohol. Daarna heeft hij me regelmatig en hevig geslagen. Ik heb verschillende keren m'n spullen gepakt en het huis verlaten. Maar vanwege de kinderen kwam ik telkens terug.'

Toen kwam Jane in contact met Bukonzo. Deze coöperatie van boeren leert vrouwen en mannen op het platteland koffie en katoen te verbouwen, een handeltje op te zetten, de productiviteit van de grond te verhogen, microkredieten te gebruiken. En: Bukonzo heeft een training waar mannen gezamenlijk van de drank komen en leren beter voor hun gezin te zorgen.

Drank is door de groepsdruk onder mannen een groot probleem. Moses, de man van Jane: 'Mijn vrouw had er al vaak op aangedrongen dat ik de training ging doen. Maar in plaats daarvan stal ik haar spullen om aan geld voor de drank te komen.'

Trainster

'Totdat ik merkte dat zij zelf intussen trainster was bij Bukonzo en mannen leerde hun alcoholprobleem de baas te worden. Maar zelf deed ik niet mee.'

Dat was toen. Nu werken Moses en Jane samen voor hun gezin. Jane: 'Vroeger sleepte ik met andere vrouwen boomstammen naar het dal om te verkopen. Toen hielp Bukonzo ons om een groep te vormen. Dan konden we kleine leningen krijgen. Daarvan kocht ik bonen, die ik weer verkocht op de markt. Zo is het begonnen.'

'Later bouwden we met een lening ons huis en kochten de grond. Het staat op naam van het hele gezin, inclusief de kinderen. In ons gezin gaat het nu veel beter. Als ik weg ben, doet mijn man het huishouden. Kom ik thuis, is hij eten aan het koken voor de kinderen.'

Ook zónder school

Bukonzo maakt in haar trainingen gebruik van tekeningen, symbolen en diagrammen – simpel en duidelijk, iedereen kan meedoen, ook als je nooit op school bent geweest. Deelnemers maken een 'reisplan': wat wil ik over vijf jaar bereikt hebben? Bijvoorbeeld: een stenen huis, zó veel varkens, of geiten, of opbrengst van katoen of koffie. Een soort businessplan dus.

Veel nadruk ligt op ontwikkelingsmogelijkheden voor vrouwen. Zij doen in dit deel van Uganda 95 procent van het boerenwerk. Maar de mannen verkopen de producten. De grond is van de man, net als de vrouw zelf, want voor haar heeft hij ooit een bruidschat van bijvoorbeeld twaalf geiten betaald.

De trainingsmethode heet GALS: Gender Action Learning System. Behalve Bukonzo werken met deze methode inmiddels tientallen organisaties over de hele wereld. Eind 2009 hadden meer dan 40.000 vrouwen en mannen in Latijns-Amerika, Azië, Afrika en de vroegere Sovjet-Unie een 'reisplan' volgens de GALS-methode.

De methode is ontwikkeld in het Oxfam Novib-programma WEMAN (Women's Empowerment Mainstreaming And Networking for gender justice in economic development). Oxfam Novib financiert het werk van organisaties als Bukonzo.

3.5.2 Een man in Afrika die water put en de was doet

Een jonge Afrikaanse man die voor zijn gezin water gaat putten en de was doet. Vreemd? Ja, héél vreemd voor nog te veel mensen in Afrika. Zij vinden dat echt vrouwenwerk.

Zo niet deze man in Maniema in Oost-Congo. Partnerorganisaties van Oxfam Novib begonnen daar twee jaar geleden de campagne 'Nous Pouvons', beter bekend onder de naam 'WE CAN End All Violence Against Women'. De man vertelde dat hij tot het inzicht was gekomen dat zijn vrouw overbelast is in het huishouden. Taken die doorgaans als typisch vrouwenwerk worden gezien, doen ze nu samen.

Bij de lancering van de campagne in de stad Goma vertelde een andere man over het overlijden van zijn vader. In bepaalde streken is het gebruik dat de oudste zoon dan diens vrouw 'erft'. Maar deze man had dit geweigerd. Hij vond het een vernederende praktijk.

Práát erover

Het zijn zulke mannen – en vrouwen – die met de campagne aan het spreken worden gebracht. Misschien hadden zij altijd al het gevoel dat het niet klopte. De campagne moedigt hen aan er met anderen over te praten. Zo worden zij ‘change agent’ (gangmaker) voor verandering van praktijken die ‘gewoon’ zijn maar dat niet hóren te zijn. En ‘gewoon’ zijn te vaak ook huiselijk geweld tegen vrouwen en een onevenredige taakverdeling binnenshuis.

In Oost-Congo hadden de partners binnen twee jaar al rond 10.000 change agents actief – vrouwen en mannen, jong en oud. Zij hebben publiekelijk verklaard dat zij tegen geweld tegen vrouwen zijn. Als het in hun omgeving gebeurt, gaan zij met betrokkenen in gesprek. Zij zetten anderen aan tot nadenken over hun eigen gedrag.

Change agents betrekken ook lokale autoriteiten, politie en leger bij de campagne. Vooral jonge Congolezen voelen zich aangesproken. Vrijwel dagelijks zien zij geweld om zich heen, vaak in huis. Het wordt doodgezwegen. Door de campagne kunnen zij er nu over praten.

De campagne slaat aan doordat het geen theoretische maar juist een praktische campagne is, die vrouwen én mannen erbij betreft en niet begint met beschuldigen en oordelen.

Aanstekelijk

De campagne werkt aanstekelijk. Andere (internationale) organisaties, waaronder Oxfams, hebben nu ook interesse in de methode. De nationale coördinatrice van de campagne in Congo kwam met haar verhaal op de nationale en internationale radio en tv

3.5.3 Het vrouwencondoom redt levens in Nigeria

Een groep staat in een halve cirkel, ze zingen en klappen en nodigen de omstandsters uit mee te dansen. ‘Hello everybody’, stapt Kehinde Mercy Odialeye naar voren. ‘Ik ga jullie vertellen over het vrouwencondoom.’

‘Wie van jullie heeft al eens het vrouwencondoom gebruikt?’ Gegiechel, ongemakkelijk. Kehinde is het gewend. Ze houdt een kunststof vagina omhoog en laat zien hoe je het plaatst. ‘Zit het eenmaal goed, dan merk je er niks meer van. Je man ook niet.’ De vrouwen joelen.

Het is juli 2008 en de plaats is Benin City in Zuid-Nigeria. Die maand startte in Nigeria de actie van Society of Family Health (SFH), partnerorganisatie van Oxfam Novib, voor introductie van het vrouwencondoom. SFH wil per jaar 1,5 miljoen condooms verspreiden via kappers, nagelstudio’s, drogisten en zorginstellingen. Tegelijk zorgt SFH voor voorlichting en trainingen.

Kraamsterfte

Voorbehoedmiddelen zijn geen luxe in een land waar veel vrouwen jaar na jaar een kind krijgen. Een op de vijf kinderen sterft voordat het vijf jaar oud is. Te veel vrouwen overleven het kraambed niet. Maar het vrouwencondoom is ook levensreddend doordat het de verspreiding van hiv en aids remt. Bovendien bescherm je jezelf tegen vele andere nare geslachtsziekten.

Vrouwen moeten zelf kunnen beslissen over hun lichaam en hun seksualiteit. ‘We willen vrouwen zichzelf laten beschermen’, zegt Amaka Nneji, coördinator van SFH. ‘Vrouwen zitten in de hoek waar de klappen van geslachtsziekten en hiv en aids vallen. Mannen infecteren ons. Ons is geleerd dat we altijd klaar moeten staan, altijd beschikbaar moeten zijn. Laten we dan in ieder geval zorgen dat we onszelf beschermen.’

Kapperszaak

Seyi Jamoh is kapper én vrijwilliger van SFH. ‘Mensen moeten gewoon condooms gebruiken! Ik praat daar heel open over met mijn klanten. Dan zeggen ze: ‘Ik condooms? Ik heb toch geen ziektes!’ Maar ik weet uit ervaring hoe belangrijk het is. Vooral jonge meisjes vertel ik erover. Ik zeg: ‘Als je het niet kan laten, gebruik dan condooms’. Onthouding is beter, maar ik weet dat dat niet altijd realistisch is.’

‘Jaren geleden probeerden we het vrouwencondoom al te introduceren’, zegt SFH-coördinator Amaka. ‘Dat mislukte. Ze waren van verkeerd materiaal en bleven niet op de goede plaats zitten. Bovendien waren we de voorlichting begonnen bij prostituees. Het vrouwencondoom kreeg het imago van iets voor losbandige vrouwen is.’ Ook in andere landen mislukte het vrouwencondoom.

Toen besloten Oxfam Novib, I+Solutions, World Population Fund (WPF) en het Nederlandse ministerie van Buitenlandse Zaken het vrouwencondoom een nieuwe start te geven. In 2007 vormden zij de coalitie UAFC (Universal Access to the Female Condom). De coalitie wil in drie jaar 4 miljoen vrouwencondooms

afzetten. In november 2009 kwamen de eerste scheepsladingen binnen met in totaal 628.000 exemplaren.

Religieuze leiders

SFH zoekt de medewerking van religieuze leiders om het condoom geaccepteerd te krijgen. Een Anglicaanse bisschop werd uitgenodigd voor de officiële aftrap van de campagne.

In Nigeria zijn ook de partners Girls' Power Initiative, Lift Above Poverty and Baobab for Women's Human Rights bij de verspreiding betrokken. De condooms worden gemaakt in Maleisië en in Nigeria onder de merknaam 'Elegance' afgezet. Na Nigeria volgt verspreiding in Kameroen en Mozambique.

Voor meer informatie: www.condoms4all.org.

3.5.4 Imams preken tegen seksueel geweld

Geweld tegen vrouwen is een privézaak, geen sociaal probleem. Zo denken te veel mensen erover in Somalië. Als imams nu eens in hun vrijdaggebed dit aan de orde zouden stellen...

Daarin slaagde een partnerorganisatie in Galkayo, een stad in Puntland (Somalië). Het Education Center for Peace en Development (GECPD) organiseerde een workshop over conflictbeheersing en een 'vredesforum', waar ook (seksueel) geweld tegen vrouwen aan de orde werd gesteld. GECPD had vooral ook religieuze leiders uitgenodigd.

De partnerorganisatie zette begin februari samen met vrouwenrechtenactivisten, lokale leiders en medisch en juridisch personeel een campagne op tegen vrouwenbesnijdenis. GECPD zorgde dat er een week lang op vier lokale radiostations programma's waren over vrouwenbesnijdenis. Op 6 februari – 'Zero Tolerance Dag' – kwamen activisten voor vrouwenrechten, wijkoudsten, religieuze leiders, artsen, verpleegsters en vrouwengroepen bijeen om het onderwerp te bespreken. Er was ook theater over het onderwerp, gedichten en liedjes.

Bedreigingen

In de stad was nog niet iedereen zo ver. Een maand later, op wereldvrouwendag, moest een openbare forumdiscussie over geweld tegen vrouwen en meisjes worden afgeblazen na bedreigingen dat de bussen

waarmee vrouwen naar de bijeenkomst werden vervoerd, zouden worden aangevallen.

De ervaringen van GECPD brachten een onderwijspartner van Oxfam Novib in het naburige Somaliland ertoe om een meisjesschool te beginnen. Deze partner, CLHE, ondersteunt al jaren gemengde scholen. Maar met een op meisjes afgestemd leerplan en een veilige omgeving leren de meisjes toch beter om baas te zijn over hun eigen leven en lichaam. CLHE maakte kennis met de ervaringen en inzichten van GECPD over niet-gemengde scholen via KIC, het centrum van Oxfam Novib voor uitwisseling van ervaringen en kennis.

3.5.5 Nieuw VN-vrouwenagentschap is pas kleine stap

Gemengde gevoelens heersten er bij Oxfam International, toen de lidstaten van de Verenigde Naties op 14 september uiteindelijk besloten een apart agentschap voor vrouwenzaken in te stellen.

'We zijn blij dat het agentschap er nu is', zegt Daniela Rosche van Oxfam Novib. 'Maar de bevoegdheden zijn te zwak en te vaag. Het is één stap vooruit, terwijl we tien méter hadden moeten winnen.'

Rosche heeft voor Oxfam International de afgelopen jaren veel gelobbyd voor het VN-agentschap. Tot dit najaar was de behartiging van vrouwenrechten en gelijkheid van man en vrouw bij de VN versnipperd over vier instanties: een speciaal adviseur voor vrouwenzaken, een afdeling voor vrouwenrechten, een ontwikkelingsfonds voor vrouwen en een instituut voor onderzoek en training voor vrouwenzaken. Maar geen enkele van die instellingen is politiek zo machtig en financieel stabiel als een echt VN-agentschap, dat geleid wordt door een ondersecretaris-generaal, de op twee na hoogste positie binnen de VN.

Geen bankrekening, geen eigendom

Rosche: 'Vooral vrouwen in ontwikkelingslanden staan voor enorme uitdagingen. Vaak mogen ze geen bankrekening openen en kunnen wettelijk geen eigendom bezitten, bijvoorbeeld een stuk land. Ze hebben in hun familie nauwelijks zeggenschap over hun eigen leven en lichaam. De straffeloosheid van geweld tegen vrouwen, niet alleen in oorlogssituaties, is een grote politieke uitdaging.'

Juist de rechteloosheid is een belangrijke oorzaak waarom meer vrouwen en meisjes in armoede leven dan mannen/jongens – niet alleen in ontwikkelingslanden overigens. Veel landen hebben wetten voor gelijke rechten en steunen verdragen tegen discriminatie van vrouwen. Maar de naleving ervan is een andere zaak, vooral in lokale gemeenschappen en familieverband.

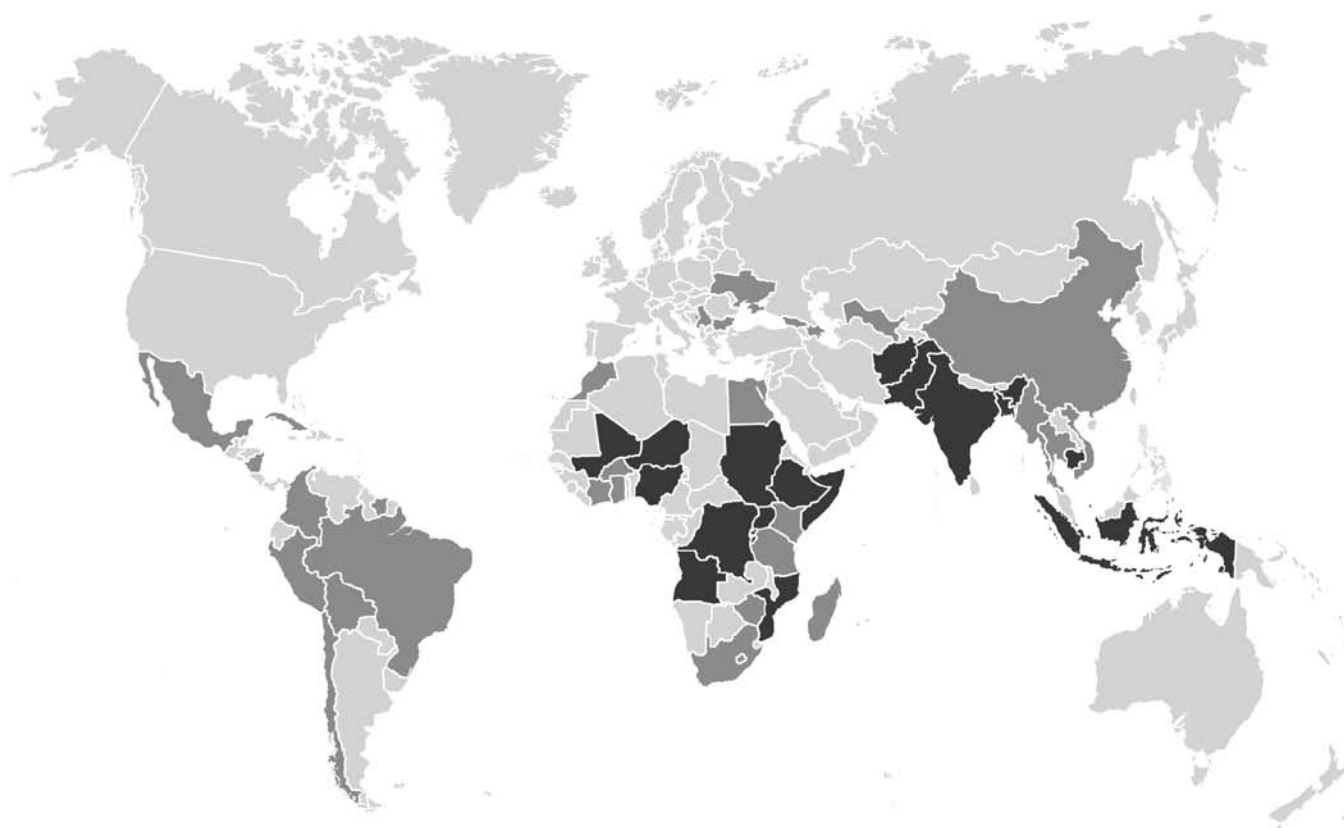
‘Het nieuwe agentschap geeft hoop en mogelijkheden om hieraan te werken, samen met overheden en organisaties. Het agentschap biedt een historische kans voor verbeteringen in de levens van vrouwen en meisjes’, zegt Rosche.

‘Maar het agentschap betekent niets als de lidstaten van de VN het geen leidende taak geven. Ook moet er meer geld komen voor vrouwenrechten. Nu gaat het nog om minder dan 1 procent van het VN-budget. Dat is te weinig om echt resultaten te mogen verwachten voor vrouwen en meisjes die in armoede leven.’

Het agentschap zal vooral moeten gaan samenwerken met vrouwengroepen en organisaties, met name in landen zonder veel democratie. Rosche: ‘Zij weten wat de problemen zijn met ongelijkheden tussen mannen en vrouwen.’

Oxfam Novib wereldkaart

Donkergrijs: kernlanden waar Oxfam Novib werkt (Angola, Burundi, Congo (DRC), Ethiopië, Mali, Mozambique, Niger, Nigeria, Rwanda, Somalië, Sudan, Uganda, Afghanistan, Bangladesh, Cambodja, India, Indonesië, Pakistan, Palestijnse gebieden).

Lichtergrijs: overige landen waar Oxfam Novib werkt

4 Ons werk wereldwijd

In 2009 werkte Oxfam Novib in 19 kernlanden. Dat deden we samen met onze lokale partners. Met volle overgave ondersteunen zij de mensen die in armoede leven bij het opbouwen van een zelfstandig bestaan. Maar dat is niet altijd genoeg. Want armoede en onrecht worden vaak veroorzaakt door oneerlijke economische, sociale en politieke verhoudingen. En veel problemen, zoals de financiële, de voedsel- en de klimaatcrisis, houden niet bij nationale grenzen op. Daarom maken we deel uit van Oxfam International. Daarmee kunnen we een grotere vuist maken en bereiken we niet alleen meer mensen, maar ook betere resultaten. Bijvoorbeeld bij het voeren van campagnes of het bieden van noodhulp.

4.1 Oxfam Novib wereldkaart

In welke landen werkt Oxfam Novib eigenlijk? En met hoeveel partners? En aan welke programma's? Op de wereldkaart hiernaast ziet u waar we precies werken.

4.1.1 Bestedingen per land en regio

Oxfam Novib heeft in 2009 meer besteed in Afrika en Azië en minder aan wereldwijde programma's. Het aandeel van Afrika in de overmakingen steeg van 37 procent in 2008 naar ruim 38 procent in 2009. Het aandeel van Azië steeg met een procent naar 29 procent. De overmakingen voor wereldwijde programma's daalden van 11 naar minder dan 9 procent.

AFRIKA

Tabel 4.1 Overmakingen per rechtenprogramma in Afrika in 2009 (bedragen in miljoenen euro's)

	2008	2009	2009 in %
Duurzame middelen van bestaan	17,1	17,0	31%
Sociale basisvoorzieningen	8,8	11,2	21%
Leven en veiligheid	8,3	5,9	11%
Maatschappelijke en politieke participatie	10,9	11,5	21%
Identiteit	6,8	8,6	16%
Totaal	51,9	54,3	100%

Tabel 4.2 Overmakingen per land en regio in Afrika in 2009

Land	Kernland	Miljoen euro
Angola	X	2,0
Burundi	X	1,0
Congo (DRC)	X	4,3
Ethiopië	X	3,1
Hoorn van Afrika		2,4
Mali	X	1,9
Mozambique	X	2,9
Niger	X	3,0
Nigeria	X	2,3
Oost-Afrika		4,3
Pan-Afrika		2,7
Rwanda	X	1,4
Somalië	X	4,4
Sudan	X	3,1
Uganda	X	2,5
West-Afrika		5,7
Zuidelijk Afrika		7,3

AZIË

Tabel 4.3 Overmakingen per rechtenprogramma in Azië in 2009 (bedragen in miljoenen euro's)

	2008	2009	2009 in %
Duurzame middelen van bestaan	10,3	11,7	28%
Sociale basisvoorzieningen	7,3	7,4	18%
Leven en veiligheid	10,9	10,8	26%
Maatschappelijke en politieke participatie	5,7	5,7	14%
Identiteit	4,9	5,7	14%
Totaal	39,1	41,3	100%

Tabel 4.4 Overmakingen per land en regio in Azië in 2009

Land	Kernland	Miljoen euro
Afghanistan	X	3,5
Bangladesh	X	4,3
Cambodja	X	2,8
India	X	7,6
Indonesië	X	3,1
Pakistan	X	7,1
Zuid-Azië		2,3
Zuidoost-Azië		10,5

LATIJS-AMERIKA

Tabel 4.5 Overmakingen per rechtenprogramma in Latijns-Amerika in 2009 (bedragen in miljoenen euro's)

	2008	2009	2009 in %
Duurzame middelen van bestaan	7,5	8,5	48%
Sociale basisvoorzieningen	0,5	0,4	2%
Leven en veiligheid	0,7	0,1	0%
Maatschappelijke en politieke participatie	5,7	5,1	29%
Identiteit	3,3	3,8	21%
Totaal	17,6	17,9	100%

In Latijns-Amerika focusen we ons niet op speciale regio's of landen.

MIDDEN-OOSTEN, MAGHREB, OOST-EUROPA EN VOORMALIGE SOVJET-UNIE

Tabel 4.6 Overmakingen per rechtenprogramma in Midden-Oosten, Maghreb, Oost-Europa en voormalige Sovjet-Unie in 2009 (bedragen in miljoenen euro's)

	2008	2009	2009 in %
Duurzame middelen van bestaan	3,3	4,2	31%
Sociale basisvoorzieningen	1,7	1,5	11%
Leven en veiligheid	1,5	1,3	9%
Maatschappelijke en politieke participatie	3,9	4,0	30%
Identiteit	2,7	2,6	19%
Totaal	13,0	13,6	100%

Tabel 4.7 Overmakingen per land en regio in Midden-Oosten, Maghreb, Oost-Europa en voormalige Sovjet-Unie in 2009

Land	Kernland	miljoen euro
Midden-Oosten en Mahgreb		2,6
Oost-Europa, voormalig Sovjet-Unie		7,2
Palestijnse Gebieden	X	3,7

4.1.2 Investerings wereldwijde projecten

Oxfam Novib werkt wereldwijd samen met een groot aantal partnerorganisaties. Sommige van deze partners zijn relatief klein en concentreren zich bijvoorbeeld op onderwijs. Anderen zijn groot en vormen een netwerk van organisaties dat in staat is om ook het politieke debat te beïnvloeden. Daarnaast ondersteunen wij internationale organisaties en netwerken die opkomen voor vrouwenrechten en democratische vrijheden. Ons streven is de contacten met en tussen hen te versterken – over grenzen van landen en continenten heen. De overmaking naar partners die op wereldwijd niveau opereren is opgenomen in onderstaande tabel.

Tabel 4.8 Overmakingen per rechtenprogramma in 2009**Global Programmes** (bedragen in miljoenen euro's)

	2008	2009	2009 in %
.....			
Duurzame middelen van bestaan	4,2	3,7	30%
Sociale basisvoorzieningen	3,1	1,6	13%
Leven en veiligheid	0,5	0,7	6%
Maatschappelijke en politieke participatie	3,3	4,0	33%
Identiteit	4,0	2,2	18%
Totaal	15,0	12,3	100%
.....			

4.2 Land en regio uitgelicht

4.2.1 Portret Afghanistan

Terwijl in 2009 het conflict in Afghanistan toeneemt en haar regering nationaal en internationaal draagvlak verliest, voelt de civil society zich steeds verantwoordelijker en onderneemt actie om haar visie van een toekomstig Afghanistan te verwezenlijken.

De ontwikkeling van Afghanistan is in 2009 misschien slechts met kleine stapjes vooruitgegaan, maar al die stapjes gaan wel duidelijk een nieuwe richting op: Afghanen werken zelf actief aan hun eigen ontwikkeling en die van anderen en wijzen daarbij de regering op haar verantwoordelijkheid.

Zo financiert Oxfam Novib samen met Coordination of Afghan Relief (CoAR) een onderwijsproject, waarin volwassen mannen en vrouwen alsnog leren lezen, schrijven en rekenen.

Een andere partner – Afghan Women Skills Development Centre (AWSDC) – werkt aan de verbetering van de positie van vrouwen door tribale en religieuze leiders bewust te maken van de rechten van vrouwen. Het is nog te vroeg om aan te geven in hoeverre de positie van vrouwen hierdoor daadwerkelijk is verbeterd, maar inmiddels hebben de leiders van de gemeenschap waar AWSDC haar project startte, leiders van andere dorpen verzocht (invloedrijke) vrouwen toe te laten tot hun commissies.

Partnerorganisatie Zardozi zet zich in om vrouwelijke thuiswerkers en vrouwelijke handelaren met elkaar te verbinden en marktgericht te laten werken. Haar programma zorgt niet alleen voor meer inkomsten voor

beide groepen, ook zien de vrouwelijke thuiswerkers op den duur hun netwerk uitgebreid. Mannelijke winkeliers beseffen inmiddels dat nauwere contacten met thuiswerkers de kwaliteit van het aanbod ten goede komt.

Naast hun programmawerk worden Afghaanse partners zich steeds meer bewust van hun rol in de nieuwe Afghaanse samenleving. Zo is in 2009 de onafhankelijke organisatie Education Watch opgezet. Deze ziet erop toe dat het ministerie van Onderwijs ook handelt volgens haar beleid. Een andere groep partners heeft, met steun van Oxfam Novib en Oxfam International, een nationale coalitie gevormd die partijen oproept burgers niet te betrekken bij het conflict in Afghanistan. Eind 2009 haalde deze coalitie – Network of Afghan NGOs Against Civilian Casualties – meerdere keren de kolommen van de internationale media.

4.2.2 Portret Bangladesh

Oxfam International, waar Oxfam Novib lid van is, heeft in 2009 in Bangladesh, de Campaign for Sustainable Rural Livelihoods (CSRL) gesteund. Deze campagne wordt uitgevoerd door een alliantie van 150 lokale, nationale en internationale ontwikkelingsorganisaties. In 2009 zetten zich meer dan 100.000 mensen direct in voor deze campagne. Belangrijkste onderwerpen: financiering van aanpassingen vanwege de klimaatverandering en verbetering van bestuur ten aanzien van klimaatverandering.

De campagne heeft het bewustzijn over de problemen door klimaatverandering in Bangladesh enorm vergroot. Zo nam de overheid van Bangladesh een aantal eisen van de campagne over. In het Bangladesh Climate Change Strategy and Action Plan (BCCSAP) is bijvoorbeeld opgenomen dat bij internationale onderhandelingen gewezen wordt op de verplichting van rijke landen om klimaatverandering te voorkomen. Ook zal worden gevraagd om aanpassingen als gevolg van de klimaatverandering en geplande migratie voor klimaatvluchtelingen te compenseren.

Daarnaast stemde de overheid in met het beheer van een klimaatfonds niet door de Wereldbank maar door een commissie met vertegenwoordigers van overheid en maatschappelijke organisaties, zoals CSRL.

Verder heeft de campagne een belangrijke rol gespeeld bij het opzetten van een parlementaire werkgroep op het gebied van klimaatverandering en milieu. Deze groep heeft invloed kunnen uitoefenen op de positie van

Bangladesh bij de internationale klimaatonderhandelingen in Kopenhagen in december 2009.

Behalve aan het klimaat werd in Bangladesh in 2009 ook veel aandacht besteed aan de kwaliteit van onderwijs. In de Mijn recht-campagne vroegen onderwijspartners onder meer om meer scholen en leraren en lunchmogelijkheden voor leerlingen. Veel van deze wensen zijn inmiddels onderdeel van het nieuwe nationale onderwijsbeleid.

Met de onderwijspartners is ook een begin gemaakt om meer aandacht te vragen voor onderwijs gericht op meisjes en het voorkomen van onder andere seksueel overdraagbare ziektes.

4.2.3 Portret Democratische Republiek Congo

Het Congolese leger (FARDC) heeft gedurende 2009 in Noord- en Zuid-Kivu militaire acties uitgevoerd tegen de Rwandese FDLR-milities. Deze acties leidden niet tot oplossingen, maar wel tot grote onveiligheid voor de bevolking, onacceptabele misdaden tegen burgers – met name seksueel geweld tegen vrouwen – en grote aantallen ontheemden. Oxfam Novib heeft met haar partners in de Rights in Crisis-werkgroep bijgedragen aan het documenteren van de misdaden tegen burgers door alle partijen. Daarmee is bij de Verenigde Naties bepleit om bij de Congolese strijdkrachten aan te dringen op meer bescherming van burgers.

In 2009 startte een programma om bij acht partnerorganisaties van Oxfam International in Noord- en Zuid-Kivu de capaciteit te vergroten om noodhulp te kunnen verstrekken. Oxfam Novib coördineert het programma. Drie van deze partners hebben inmiddels in conflictgebieden met succes humanitaire programma's begeleid.

In meer stabiele gebieden boekten partners vooruitgang op het gebied van goed bestuur en transparantie. Zo heeft de provinciale overheid van Zuid-Kivu partner OGP gevraagd een task force te leiden die moet zorgen voor meer transparantie in de goudsector en een bijdrage van die sector aan de opbouw van de provincie. In de provincie Maniema en de hoofdstad Kinshasa organiseren partners burgergroepen om te komen tot een betere verantwoording door bestuurders en een betere dialoog tussen burgers en bestuur.

Het ondersteunen van de koffiesector op weg naar het onder eerlijke condities produceren van koffie uit Zuid-Kivu, heeft tot vruchtbare samenwerkingen geleid. Zo raakten koffieboeren uit Zuid-Kivu op bezoek in Kenia geïnspireerd door koffiecoöperaties die ondersteund worden door de Nederlandse ontwikkelingsorganisatie Solidaridad. De bevindingen zullen de toekomstige marketingstrategie bepalen.

4.2.4 Portret Mozambique

Het Oxfam Novib-programma in Mozambique groeit in kwaliteit en coherentie. Samen met de andere Oxfams is er een nieuw plan voltooid dat bij noodhulp rekening houdt met vrouwen. Wij zijn samen met Oxfam Australië, op uitnodiging van de Zweedse overheid, gestart met het ontwerp van een programma dat het maatschappelijk middenveld ondersteunt en versterkt. Mozambique is onderdeel geworden van het Universal Access to Female Condom Programma, dat wereldwijd het vrouwencondoom promoot. Het ontwerp van het programma voor Mozambique is gestart.

In Mozambique werkt Oxfam Novib samen met ruim twintig lokale partnerorganisaties. Zij bevorderen democratie, vrouwenrechten, helpen hiv en aids tegen te gaan en werken aan meer zekerheid van inkomen en voedsel. In juli 2009 keurde het parlement eindelijk de nieuwe wet tegen huiselijk geweld goed. Een stevige overwinning voor de vrouwenorganisaties die de wet grotendeels hebben ontworpen. Begin 2009 nam het parlement de nieuwe wet op coöperaties aan, ook ontworpen door partnerorganisaties.

In 2009 speelden partners opnieuw een belangrijke rol bij het waarnemen gedurende de landelijke en presidentiële verkiezingen. Technisch gezien verliepen de verkiezingen redelijk goed. De voortijdige en gedeeltelijke uitsluiting van oppositiepartij Mozambique Democratic Movement heeft, volgens partnerorganisaties, de geloofwaardigheid van de democratie aangetast.

In 2009 kregen meer Mozambikanen rechten op het land waar ze al lang op werkten, voorlichting over productiemethoden of kleine leningen. Een groot aantal mannen en vrouwen spaart en leent in groepen in dorpen in Noord-Mozambique. Boeren ontwikkelen nieuwe markten voor hun producten en bouwen bijvoorbeeld een eigen rijstpellerij.

4.2.5 Portret bezette Palestijnse Gebieden

De situatie van de Palestijnen die wonen op de Westelijke Jordaanoever, in Oost Jeruzalem en de Gaza Stroom is in 2009 verder verslechterd. Met name in de Gaza Stroom is de armoede snel toegenomen en de bevolking steeds afhankelijker geworden van hulp. Daar komt bij dat de Israëlische blokkade de in- en uitvoer van onder meer humanitaire goederen in extreme mate beperkt. Verder ondervinden de bewoners van de Gaza Stroom nog dagelijks de gevolgen van de Israëlische militaire operatie in december 2008 en januari 2009. Omdat ook de invoer van bouwmaterialen zeer beperkt is of zelfs volledig wordt tegengehouden, zijn beschadigde huizen en publieke gebouwen nog amper gerepareerd.

Oxfam Novib geeft in de Palestijnse Gebieden leiding aan activiteiten van Oxfam International op het gebied van beleidsbeïnvloeding en media. Zo is er tijdens de Israëlische operatie in de Gaza Stroom hard gelobbyd voor een staakt-het-vuren en wordt er tot op heden opgeroepen een einde te maken aan de blokkade. Tegelijkertijd zetten Oxfam Novib-partners zich in voor een betere bestaan voor de burgers. Zo rapporteerde het Palestinian Centre for Human Rights over concrete schendingen van mensenrechten en spande daartegen rechtszaken aan. De Palestinian Medical Relief Society (PMRS) voorzorg honderden gevluchte families van sanitaire kits en medische zorg in haar mobiele klinieken. Het Palestinian Agricultural Relief Committee (PARC) verspreidde voedselpakketten samengesteld uit producten gekocht van arme boer(inn)en. Het Teacher Creativity Center leert jongeren problemen en conflicten op een vreedzame manier op te lossen.

4.2.6 Portret Nigeria

De Niger Delta is rijk aan olie, maar tegelijkertijd een van de minst ontwikkelde gebieden van Nigeria. Landbouw en visserij worden bedreigd door milieuverontreiniging en olieopbrengsten komen niet of nauwelijks bij de bevolking terecht. Vooral vrouwen zijn de dupe. Gefrusteerde jongeren belanden in de criminaliteit. Oxfam Novib heeft in 2009 een meerjarige strategie ontwikkeld om de economische zelfstandigheid van 10.000 vrouwen en jongeren en de kwaliteit van het lokaal bestuur ten aanzien van transparantie en het afleggen van verantwoording te verbeteren. Voor de uitvoering zijn twee nieuwe partnerorganisaties geselecteerd die in oktober met hun werk zijn begonnen.

Nigeria is het eerste land waar op grote schaal het vrouwencondoom wordt gepromoot. Na een lange voorbereiding met de selectie van partners, ontwikkeling van promotiemateriaal en training van voorlichters, arriveerden in oktober 2009 de eerste scheepsladingen met condooms. In twee maanden tijd werden ruim 200.000 vrouwencondooms verkocht in drie van de 36 deelstaten. Het streven is om eind 2011 ruim 4 miljoen condooms aan de vrouw te hebben gebracht. Het project in Nigeria is onderdeel van het grotere Universal Access to Female Condoms Programma.

Begin 2009 werd de eerste fase van Learning about Living afgesloten. 'Leren over leven' is de elektronische versie van het officiële lesprogramma over seksualiteit en andere levensvragen op middelbare scholen in Nigeria. In de eerste fase van twee jaar werden op zestien scholen en één buitenschoolscentrum in drie deelstaten 8.800 jonge Nigerianen bereikt. In een jaar stelden zij ruim 60.000 persoonlijke vragen, met name via sms. In de tweede fase tot begin 2012 wordt het programma uitgebreid naar 84 scholen en vijf buitenschoolse centra in acht deelstaten.

Learning about Living is in 2009 uitgebreid naar Senegal. Uitbereiding naar andere landen, zoals Marokko, zit in de planning. Het programma wordt gezien als een van de beste voorbeelden van het speciale Oxfam Novib-innovatiefonds voor integratie van onderwijs, gender en hiv en aids. Het lesprogramma in Nigeria is terug te vinden op de website www.learningaboutliving.org.

4.2.7 Portret Latijns-Amerika

Oxfam Novib gaat haar activiteiten in Latijns-Amerika en de Cariben grotendeels afbouwen. In 2009 zijn we al volop bezig geweest met het voorbereiden van onze terugtrekking uit deze regio. Dat willen we op een zorgvuldige wijze doen. We hebben immers ruim vijftig jaar prima samengewerkt met onze partners in deze regio. Eind 2010 dient deze samenwerking afgesloten te zijn. Natuurlijk blijven we wel onze contractuele verplichtingen aan strategische partners die tot eind 2011 doorlopen, nakomen. Daarnaast blijven we de Oxfam International-initiatieven in de regio ondersteunen.

Het afgelopen jaar hebben we het partnerpakket in Latijns-Amerika en de Cariben kritisch bekeken. Op basis daarvan hebben we besloten een laatste financiële bijdrage goed te keuren. Een deel van deze bijdrage mogen partners gebruiken om zich voor te bereiden op

ons vertrek en investeren in het verbeteren van de duurzaamheid van de organisatie.

In 2009 zijn in het kader van de oprichting van zuidelijke Oxfams voorbereidingen getroffen om onze laatste groep partners in Mexico over te dragen aan Oxfam Mexico. Dit proces moet begin 2010 zijn afgerond.

Daarnaast hebben we samen met de partners waarvan we afscheid nemen een duurzaamheidsstraject opgezet. In een programma van drie trainingen krijgen groepen partners inzicht in de verschillende aspecten van duurzaamheid voor NGO's en doelgroeporganisaties. Verder hebben we een evaluatie opgezet, die de impact van de interventies van Oxfam Novib in Latijns Amerika over de periode 2003-2009 in kaart zal brengen. Bij deze evaluatie zullen wel samen werken met de Inspectie Ontwikkelingssamenwerking en Beleidsevaluatie (IOB).

Het enige land in Latijns-Amerika waar we zullen blijven is Brazilië. Het afgelopen jaar is gewerkt aan het opzetten van een klein maar strategisch partnerpakket dat geheel is gericht op stimuleren van bedrijven tot maatschappelijk verantwoord ondernemen. Tevens willen wij een bijdrage leveren aan het tot stand komen van een Oxfam Brazilië.

4.3 Samenwerking wereldwijd

Oxfam Novib werkt wereldwijd samen met tal van partnerorganisaties in ontwikkelingslanden. Als lid van Oxfam International kunnen we nog meer mensen de mogelijkheid bieden een zelfstandig bestaan zonder armoede op te bouwen. Daarnaast werken we samen met andere maatschappelijke organisaties, overheden en bedrijven. Indien nodig bekritisieren we ook hun gedrag.

4.3.1 Samenwerking met partners

Met steun van Oxfam Novib voerden in 2009 861 partnerorganisaties in ontwikkelingslanden strijd tegen armoede en onrecht. Aan hun activiteiten namen in totaal rond 78 miljoen mensen deel. Deze activiteiten werden deels door ons en deels door andere donoren gefinancierd. Het projectenwerk concentreerde zich in 2010 in 19 kernlanden: Angola, Burundi, DR Congo, Ethiopië, Mali, Mozambique, Niger, Nigeria, Rwanda, Somalië, Sudan, Uganda, Afghanistan, Bangladesh, Cambodja, India, Indonesië, Pakistan, Palestijnse gebieden. Daarnaast zijn er partners die wereldwijd werken.

Wij selecteren partners en programma's op basis van ons partnerbeleid en meerjarenplan. Projecten moeten bijdragen aan de doelstelling armoedebestrijding. Blijkt een projectvoorstel daar in meerdere of mindere mate aan te voldoen, dan gaan we met de partner in gesprek over elkaars beleid en strategie. Onze partners rapporteren één tot twee keer per jaar over de voortgang van een project. Na afloop van een project wordt dit door een externe deskundige geëvalueerd.

In toenemende mate ontwikkelen wij, in samenspraak met lokale organisaties, ook zelf projecten. Deze zijn altijd gericht op het versterken van die organisaties. Indien nodig nemen wij (een deel van) de uitvoering op ons. Daarbij gaat het trainingen, workshops, uitwisselingen en advies om een organisatie intern te professionaliseren, maar ook om ze in staat te stellen zelf campagne te voeren en te lobbyen bij de eigen regering en lagere overheden. Deze vorm van steun noemen wij capaciteitsopbouw en is voor ons een belangrijke strategie bij het bestrijden van armoede.

4.3.2 Internationale samenwerking en lobby

De wereld kampt met een recessie. Oorzaak is een reeks gelijktijdige crises, in de kredietverlening, het klimaat, in de energie- en de voedselvoorziening. De ongekende krimp in de wereldhandel, de groei in extreme droogte en wateroverlast, de grillige olieprijs en onberekenbare voedselmarkt veroorzaken samen een scherpe toename van de extreme armoede.

De verschillende crises kunnen niet los van elkaar worden gezien en kunnen alleen wereldwijd worden aangepakt. Deze wereldwijde aanpak is de verantwoordelijkheid van multilaterale instellingen als de VN, Wereldbank, IMF, EU en de G20. Binnen Oxfam International wijzen we deze spelers op hun rol en verantwoordelijkheid.

De crises hebben geleid tot een meer kritische houding van burgers richting overheid en bedrijven. Bedrijven en organisaties die te veel blijven hangen in oude vormen en gedachten worden bekritiseerd. Ook zoeken we samenwerking met bedrijven en organisaties die juist koploper zijn in duurzaam en maatschappelijk verantwoord ondernemen.

5 Ons werk in Nederland

De strijd tegen armoede kan alleen succesvol zijn als ook overheden, bedrijven en maatschappelijke organisaties de schouders eronder zetten. Ieder moet zijn eigen bijdrage leveren aan de vermindering van armoede. Ook in Nederland. Wij zoeken hen op en werken met hen samen. Of bekritisieren hen als we vinden dat ze hun rol niet goed spelen.

In Nederland werken we samen in tal van allianties en coalities. In 2009 zijn we een nieuwe alliantie aangegaan met vier andere organisaties. Met hen willen we online-middelen ontwikkelen die onze campagnes en het projectenwerk van onze partners ondersteunen.

Van enorm belang voor ons werk zijn ook de ruim 429.000 mensen die Oxfam Novib geld geven of hun steun betuigen. En de meer dan 1.535 vrijwilligers die zich inzetten voor ons doel. Zonder deze ambassadeurs van het zelfdoen zouden wij onze missie, een rechtvaardige wereld zonder armoede, niet kunnen verwezenlijken.

5.1 Donateurs

5.1.1 Omvang donaties stijgt licht

Het Nederlandse publiek schonk ook in 2009 weer gul aan Oxfam Novib: 42.176 nieuwe donateurs meldden zich aan, ruim 4.000 meer dan begroot. In totaal gaven in 2009 429.442 fondsenwervende relaties 28.346.000 euro aan Oxfam Novib, dat is 26.000 euro meer dan begroot.

Doelstelling gehaald

Met in totaal 28.346.000 euro aan inkomsten uit fondsenwerving is de doelstelling van 28.320.000 euro ruim gehaald. Veel producten zoals partnerplan, schenkingen, giften en nalatenschappen hadden een resultaat op of boven de doelstelling. Ook Pakt Uit, ons cadeauconcept, droeg met bijna 670.000 euro

substantieel bij aan de inkomsten. Ten slotte was ook de Oxfam Novib Trailwalker een groot succes.

Zakelijke relaties minder

Oxfam Novib ontving dit jaar 795.000 euro van zakelijke relaties, dat is ruim 450.000 euro minder dan begroot. Zeer waarschijnlijk laat de financiële crisis hier toch zijn sporen na. Daarom hebben we voor 2010 gewerkt aan een aantal interessante nieuwe initiatieven, waaronder een samenwerking met de Zweedse multinational SCA en de introductie van het 'bedrijfsambassadeurschap', waarmee het midden- en kleinbedrijf kan bijdragen aan armoedebestrijding.

Eigen manier doneren

Oxfam Novib biedt haar donateurs de mogelijkheid om te kiezen voor een eigen manier van doneren, bijvoorbeeld door een specifiek project te steunen. Of door te doneren aan een speciaal thema of land via Oxfam Novib's Partnerplan. Iemand kiest dan bijvoorbeeld voor een land of thema waar hij of zij een sterke band mee heeft. Twee keer per jaar geven wij de resultaten van het gekozen Partnerplan.

Nalatenschappen

Het betrouwbaar vaststellen van de omvang van erfstellingen gebeurt sinds 2009 door een extern bureau dat hierin gespecialiseerd is. Doordat dit in 2009 voor het eerst is gebeurd, heeft dit een eenmalig effect van 900.000 euro opgeleverd.

5.1.2 Achterban geeft Oxfam Novib een kleine 7

Eind 2009 heeft onderzoeksbureau Motivaction Oxfam Novib's achterban gevraagd naar zijn tevredenheid over Oxfam Novib, onze werkwijze en resultaten. 75 procent van de respondenten is tevreden en waardeert ons met een 6,9.

Zelfdoen

Kenmerkend voor Oxfam Novib vindt men het 'zelfdoen' dat we voorstaan. Onze gecombineerde aanpak van lobbyen, druk uitoefenen en samenwerken wordt breed gewaardeerd. We genieten groot vertrouwen, zijn geloofwaardig en deskundig. Mensen vinden ons werk en aanpak niet veel verschillen van dat van andere ontwikkelingsorganisaties.

Opzeggen

Expliciet is gevraagd wat een reden zou kunnen zijn om de relatie met Oxfam Novib op te zeggen. Voor 83 procent van de ondervraagden komt dat moment als wij het aan ons gegeven geld niet goed zou besteden. 53 procent noemt de extra donatieverzoeken als mogelijke reden om op te zeggen. Een derde reden is de financiële situatie van de donateur zelf. Als die het niet toelaat, wordt er mogelijk opgezegd.

Communicatie

Vooraf jonge donateurs onder de dertig jaar missen de persoonlijke en enthousiaste manier van werven als ze eenmaal donateur zijn. Deze groep wil ook heel graag meer informatie over onze behaalde resultaten. De achterban wil elke vorm van informatie het liefst digitaal ontvangen. Nog te weinig mensen weten dat het donateursblad Oxfam Novib Nieuws ook digitaal kan worden ontvangen.

Wat doen we ermee

Het bovengenoemde onderzoek helpt ons onze communicatie naar de achterban te verbeteren. We zullen minder post verzenden en als dat gebeurt, zal dat meer in digitale vorm zijn. Ook passen we onze communicatie richting jongeren aan en richten de inhoud nog sterker op de resultaten van ons werk. Daarnaast willen we de band met onze donateurs verder verdiepen met het organiseren van ontmoetingen. Zo nodigden we in 2009 grote gevers uit voor het International Documentary Film Festival Amsterdam (IDFA), waar wij documentaires sponsorden. Ook de Oxfam Novib Trailwalker is een goed voorbeeld van een fondsenwervende activiteit, waarbij betrokkenheid en ontmoeting centraal staan.

Lees hier meer resultaten uit het onderzoek naar de tevredenheid van onze achterban.

5.1.3 Ruim 51.000 reacties van Nederlands publiek

Oxfam Novib Informatie & Service onderhoudt de contacten met onze achterban. In 2009 kwamen hier 28.873 telefoontjes, 7.011 brieven en 15.834 e-mails binnen.

Veelgestelde vragen

In 2009 waren de meeste vragen praktisch van aard (opzeggingen, adreswijzigingen of bestellingen). Opvallend was dat mensen ook vroegen of het geld dat zij geven of willen geven wel goed terecht komt. Ook wilden mensen soms weten wat algemeen directeur Farah Karimi verdient. Een overzicht van de meest gestelde vragen staan op onze website.

Fysieke post of per mail

Oxfam Novib houdt de mensen die haar werk steunen graag op de hoogte van haar werk. Maar als mensen liever geen fysieke post willen, dan zorgen we daarvoor. Steeds meer donateurs (31.3 procent) kiezen ervoor het blad Oxfam Novib Nieuws niet meer op papier maar in digitale vorm, per e-mail, te ontvangen.

Klachten

In 2009 kwamen er 1.403 klachten binnen. In 2008 waren dat er 1.188. Vooral in de periode van de Groene Sint-campagne – november en december – ontvingen we veel reacties; veel positieve, maar soms ook negatieve. Oxfam Novib neemt klachten zeer serieus, ook omdat we daarmee ons werk kunnen verbeteren. De toename van het aantal klachten werd vooral veroorzaakt doordat in maart door een administratieve fout eenmalige giftgevers als structureel donateur werden ingevoerd (220 klachten). Na de zomer kregen we 284 klachten van nieuw geworven donateurs, voor wie onvoldoende duidelijk was dat ze donateur voor onbepaalde tijd waren geworden. Ook waren er praktische klachten over de levering van producten of facturen.

5.1.4 Ruim 19.000 boekenabonnees

De Oxfam Novib uitgeverij geeft prachtige boeken, cd's en cadeaus uit. De kopers ontvangen niet alleen een mooi inzicht in het leven in andere culturen, maar steunen tegelijkertijd het werk van Oxfam Novib. In 2009 waren er ruim 19.000 boekenabonnees. Zij ontvingen in verschillende abonnementsvormen 17 boeken en de Oxfam Novib-kalender.

Stem laten horen

Met het uitgeven van boeken maakt Oxfam Novib het mogelijk dat schrijvers hun stem kunnen laten horen. Sommige van hen komen uit landen waar dat minder vanzelfsprekend is. Door hen in Nederland een publiek te geven, kan er meer begrip ontstaan voor andere culturen. Dat vormt de basis voor een rechtvaardige wereld, zonder armoede.

Boekenabonnement

In 2009 waren er ruim 19.000 boekenabonnees. Zij ontvingen onder meer de romans *De pauw huilt* van de Chinese Hong Ying, *De vertrapten* van de Colombiaan Evelio Rosero, *Tsomo's Karma* van de Bhutanese auteur Kunzang Choden, *Steen van geduld* van de Afghaan Atiq Rahimi en *Afgesneden herinnering* van Werewere Liking uit Ivoorkust.

Fotoboek

Daarnaast kregen de abonnees het fotoboek *De plaatsen waar wij wonen* over de sloppenwijken in Nairobi, Mumbai, Jakarta en Caracas. Bij het uitkomen van dit boek in januari was er in Amsterdam een tentoonstelling van de fotograaf Jonas Bendixsen rondom het thema van dit boek.

De uitgeverij gaf ook twee kinderboeken uit, zeven nieuwe delen in de Landenreeks, drie cd's, een cadeauboekje en het Fairtrade kookboek. De Oxfam Novib Kalender 2009 beleefde alweer haar 35e editie. Eén van de twee uitgebrachte kinderboeken *Hier woon ik – Marokko* wordt gebruikt door basisscholen als voorbereiding op de tentoonstelling Al Arab in het Museon in Den Haag.

Auteur in Nederland

In juli was de Bhutanese auteur Kunzang Choden op uitnodiging van Uitgeverij De Geus, Bhutan+Partners en het Prins Claus Fonds in Nederland voor een lezing over haar roman *Tsomo's karma* en haar werk bij United Nations in Development Program in Bhutan.

Oxfam Novib/PEN awards

Tijdens het Crossing Border Festival werden de jaarlijkse Oxfam Novib/PEN awards voor vervolgde schrijvers uitgereikt. Een van de vijf awards ging naar de Vietnamese schrijfster Chi Dang. Zij is vanwege haar werk levenslang verbannen uit haar geboorteland Vietnam. Chi Dang nam haar award persoonlijk in ontvangst in Den Haag.

5.1.5 Zakelijke fondsenwerving

Bedrijven die hart hebben voor de samenleving, leveren hun eigen bijdrage aan armoedebestrijding. Ze ondersteunen Oxfam Novib financieel, bijvoorbeeld door eerlijke relatiegeschenken te geven. Of door speciale projecten te steunen als bedrijfsambassadeur of partner.

Eerlijke relatiegeschenken

Ook in 2009 hebben meer dan 700 organisaties hun relaties of medewerkers verrast met een geit, twee schoolboeken, een waterpomp of een groentetuin van Oxfam Novib Pakt Uit. Zij krijgen natuurlijk niet echt een waterpomp, maar een prachtige cadeaukaart. De waterpomp gaat naar mensen die het echt nodig hebben.

Ook kan een ondernemer Oxfam Novib Pakt Uit inzetten als werf- of marketinginstrument. Zo zette Achmea Oxfam Novib Pakt Uit in als instrument om via medewerkers nieuw personeel binnen te halen. Voor iedereen die een nieuwe medewerker aanbrengt, geeft Achmea 50 euro aan Oxfam Novib voor een groentetuin, geit of een waterpomp.

Creaforti en Pakt Uit

'Met kerst hebben wij onze relaties 10 kippen gegeven. Een zeer gewaardeerd initiatief en zeker voor herhaling vatbaar. 'Pakt Uit' is een laagdrempelige en unieke manier om mee te helpen aan een betere wereld.' Remco Doeve, Directeur Marketing en Communicatie, Creaforti Telecommunicatie

Bedrijfsambassadeursschap

Ondernemers weten dat zonder te investeren een bedrijf niet kan groeien of voortbestaan. In Afrika is het niet anders, maar daar krijgen mensen vaak geen lening omdat ze geen onderpand hebben, of vrouw zijn, of omdat er gewoon geen banken zijn. Bij microkredietorganisaties kunnen zij wel een lening krijgen. Sinds 2009 biedt Oxfam Novib bedrijven de mogelijkheid om als 'bedrijfsambassadeur' microkredietorganisaties te steunen. Een mooie manier van maatschappelijk betrokken ondernemen. Van juli tot en met december werden 36 bedrijfsambassadeurs geworven die in die periode gemiddeld 150 euro per maand doneerden.

Partnerschap

Bedrijven die maatschappelijk verantwoord willen ondernemen, kunnen voor meerdere jaren partner van Oxfam Novib worden in de strijd tegen armoede. Met onze kennis en ervaring kunnen we samen de

levensomstandigheden van mensen in ontwikkelingslanden verbeteren. Op dit moment hebben wij een partnerschap met de ASN-bank en de Zweedse multinational SCA.

Gertie Eikenaar, van SCA, producent van onder andere Edet, Tork en Libresse

‘SCA vindt het belangrijk een bijdrage te leveren aan een betere wereld. Dat doen we graag met geld, maar ook met het beschikbaar stellen van onze hygiënische producten. Hopelijk stimuleert onze actie ook anderen een steentje bij te dragen.’

5.1.6 Oxfam Novib Trailwalker groot succes

‘Dat nooit meer’, verzuchtte een over de finish gestrompelde deelnemer aan de eerste Oxfam Novib Trailwalker 2009. Het parcours was zwaar. Het liep dwars over de Veluwe, grotendeels over onverharde wegen, door mul zand en over kleine bospaadjes.

De eerste Oxfam Novib Trailwalker, gehouden op 20 en 21 juni 2009, was een groot succes. Maar liefst 148 van de 150 teams haalden de eindstreep. Samen liepen ze 660.000 euro aan sponsorgelden binnen. Een record; nog nooit heeft een eerste Trailwalker zo veel geld opgebracht.

Eigen supportteam

Staatsbosbeheer stelde voor één keer het natuurgebied de Veluwe ook 's nachts open voor de honderden wandelaars. Tussen start en finish waren er negen checkpoints met eten, drinken, massages, Rode Kruis-ondersteuning en toiletten. Hier stonden ook de supportteams klaar om de eigen teams moreel te ondersteunen en van hun favoriete eten en drinken te voorzien.

Trailwalker 2010

Op 5 en 6 juni 2010 vindt de tweede Oxfam Novib Trailwalker plaats. De deelnemers lopen dan voor onderwijs voor kinderen in Uganda. Informatie is te vinden op www.oxfamnovib.nl/trailwalker.

Uit de armoede

Onderwijs is het beste wapen tegen armoede. Met een goede opleiding op zak kun je zelf een beter bestaan opbouwen. Daarom werkt Oxfam Novib samen met partnerorganisaties die zorgen voor scholing in diverse landen.

Frederike Müskens

‘Trailwalker 2009 ging goed, dus dat doen we in 2010 weer voor dit supergoede doel! Je team sleept je er echt doorheen. Die laatste 10 kilometer zijn zwaar. Eenmaal bij de finish was ik zo blij. Ik kon niet geloven dat we het echt gedaan hadden.’

5.1.7 Bijdrage Nationale Postcode Loterij

Een van de financiële steunpilaren van Oxfam Novib is de Nationale Postcode Loterij. Jaarlijks steunt zij ons met maximaal 15 miljoen euro. Ook in 2009.

Wij zijn vanaf de start van de Nationale Postcode Loterij in 1989 een van de beneficiënten. Tot en met 2009 ontvingen wij in totaal ruim 255 miljoen euro van de Nationale Postcode Loterij. In haar communicatie-uitingen maakt de Nationale Postcode Loterij veel ruimte voor Oxfam Novib. Een voorbeeld is het tv-programma Kanjers van Goud, waarin Willeke van Rijn, een van onze fondsenwerfers, in de spotlights stond.

5.1.7.1 Beau bezoekt India voor Oxfam Novib

Mensen die werken voor het goede doel, zetten zich keihard in om de wereld een beetje mooier te maken. En dat moet worden beloond, vond de Nationale Postcode Loterij.

Daarom ging Beau van Erven Dorens voor het tv-programma Kanjers van Goud naar India. Daar bezocht hij Willeke van Rijn, die twee jaar geleden naar het land was vertrokken om het kantoor van Oxfam India op te zetten. Willeke hield zich in India vooral bezig met het werven van fondsen voor projecten.

Enorm enthousiasme

Willeke's toewijding en enorme enthousiasme waren voor de Nationale Postcode Loterij aanleiding om haar in India te benoemen tot Kanjer van Goud. Ook ontving ze een cheque van 20.000 euro, die zij kan besteden aan projecten.

Goed werk

Beau van Erven Dorens werd in India vergezeld door Willekes broer Gerrit. De projecten van Willeke maakten grote indruk op hen. Op zondag 15 november werd het bezoek van Beau en Gerrit aan India uitgezonden op RTL4. Bekijk het filmpje.

5.1.7.2 Oxfam Novib in Miljoenenjacht

In de uitzendingen van Miljoenenjacht en Eén tegen 100 waren in 2009 drie korte filmpjes over Oxfam Novib te zien. Ze vertelden over ons werk en de ontwikkelingslanden waar we actief zijn.

In een van de filmpjes stond een bezoek aan het project Leren om te leven in Noord-Uganda centraal. Een gezamenlijk onderwijsproject van Oxfam Novib en War Child, mede gefinancierd door een eenmalige extra uitkering van ruim 1 miljoen euro van de Nationale Postcode Loterij.

Weer een toekomst

Oxfam Novib en War Child zetten zich in voor onderwijs, samen met lokale partnerorganisaties als LABE. Want onderwijs is ook in een land als Uganda, dat twintig jaar heeft geleden onder gewelddadige conflicten, de manier om weer te werken aan een zelfstandig bestaan. Die mogelijkheid kregen door LABE tenminste 42.000 kinderen en jongeren en 8.000 volwassenen.

Aangepast onderwijs

Kinderen en jongeren die door de oorlog nauwelijks onderwijs volgden, haalden door het werk van LABE toch hun diploma. Anderen kregen hulp om trauma's te te verwerken of korte beroepsgerichte trainingen om weer een inkomen te kunnen verdienen.

Bekijk het filmpje waarin onze lokale partner LABE aan het woord komt op www.oxfamnovib.nl/jaarverslag.

5.2 Vrijwilligers

5.2.1 Doenersnet groeit gestaag door

Samen actie voeren, eigen inbreng en veel contacten. Dat is in een notendop het Doenersnet, het netwerk van enthousiaste vrijwilligers van Oxfam Novib. Onze Doeners komen samen in actie tegen armoede. Tijdens festivals, campagnes en andere activiteiten. En het worden er steeds meer.

Doeners van Oxfam Novib bepalen zelf hoe, met wie en wanneer ze actief zijn. Ze kunnen alleen een initiatief ontwikkelen en uitvoeren, maar ook meedoen met activiteiten van andere Doeners, of Oxfam Novib meehelpen op een festival of bij een campagne. Bij alles wat een Doener doet, gaat het erom dat hij of zij zelf iets onderneemt om de wereld een beetje beter, leuker of

eerlijker te maken. Dat kan al iets heel eenvoudigs zijn, bijvoorbeeld het kopen van eerlijke producten in de supermarkt.

Steeds meer doeners

In 2009 groeide het Doenersnet gestaag door. Ten opzichte van 2008 verdubbelde het aantal vrijwilligers bijna tot 1.535. Deze ontwikkeling is vooral te danken aan de enthousiaste verhalen van de bestaande Doeners. In 2009 initieerden de Doeners zelf 12 campagnes.

Allerlei activiteiten

Naast hun eigen campagnes, kon ook de Groene Sint-campagne van Oxfam Novib op veel ondersteuning door de Doeners rekenen, bijvoorbeeld in Groningen en Zwolle. Verder organiseerde het Doenersnet verschillende trainingdagen en introductiebijeenkomsten in heel het land en is er hard gewerkt aan een vernieuwde website, die inmiddels live is gegaan.

Melek Dogon, 30 jaar, Doener

'Het fijne van Doener zijn, is dat het altijd actief is en samen met anderen. Het Doenersnet heeft voor elk wat wils. Daardoor kun je je eigen talent(en) naar keuze zo goed mogelijk inzetten. Wil je weten waar, dan kijk je op de website. Daar staat een goed overzicht van evenementen. Je hoeft dus nooit lang te zoeken voordat je iets vindt dat bij jou past. Eigenlijk heb je dus geen excuus meer om geen vrijwilligerswerk te doen!'

5.2.2 Online campagnes steeds effectiever

Ook dit jaar voerde Oxfam Novib veel online campagne. Onze aanwezigheid en ons bereik online en via sociale media gaat sneller en is groter dan verwacht. Vooral online communities pikken onze campagnes op.

Banners worden miljoenen keren en filmpjes op YouTube tienduizenden keren bekeken. Steeds meer mensen verbinden zich aan onze campagnes via Hyves (De Groene Sint heeft 73.128 leden) en volgen ons via Twitter (2.461).

Live vanaf festivals

Het afgelopen festivalseizoen waren onze acties op Lowlands live te volgen door het publiek. Ter plekke werden foto's en filmpjes ge-upload en gemiddeld 10 procent van de VPRO-filmpjes, video's en tweets over Lowlands bestond uit informatie van Oxfam Novib.

Campagnenieuwsbrief

In 2009 lanceerden we een campagnenieuwsbrief met daarin al het nieuws over komende, lopende en afgeronde campagnes. Ruim 25.000 mensen hebben zich aangemeld voor deze digitale nieuwsbrief.

Sociale media als pressiemiddel

Oxfam Novib zet sociale media steeds meer in als een pressiemiddel richting organisaties, instellingen en overheid. En met succes, zo lieten in 2009 de Eerlijke Bankwijzer- maar zeker ook de Groene Sint-campagne zien. Met deze innovatieve wijze van campagnevoeren, loopt Oxfam Novib voorop binnen de non-profit sector.

5.2.3 Oxfam Novib op festivals

Afgelopen zomer was Oxfam Novib op festivals actief op zoek naar ambassadeurs van het zelfdoen. Er waren veel doehetzelvers te vinden tijdens Lowlands, Pinkpop, North Sea Jazz, Festival Mundial, Welcome to the Future en Mysteryland.

Het zelfdoen konden festivalbezoekers op tal van manieren in de praktijk brengen. Zo bestond de mogelijkheid om zelf eerlijke koffie te malen, zelf biosappen te persen, zelf campagneslogans voor eerlijke handel te maken, of zelf een belofte te doen voor de onderwijscampagne. En voor wie zelf niets kon bedenken, waren er *Doehetzelf tips*. 'Goed' gedrag werd op een ludieke wijze beloond door De Groene Bende. Opbrengst van het festivalseizoen: 7.700 beloftes verzameld, 35.000 eerlijke consumpties verkocht, 3.000 zelfdoe-activiteiten uitgevoerd, 500 nieuwe donateurs geworven en 115 actieve Doeners die zich met veel plezier en hart en ziel voor Oxfam Novib hebben ingezet.

Trashbashers

Nieuw dit jaar waren de Trashbashers, die met veel kabaal en positieve acties de kampeersers bij Lowlands stimuleerden om zelf de boel een beetje schoon te houden en zo een bijdrage te leveren aan een duurzamere festivalervaring.

CD met DJ Isis

Samen met ID&T en Isis bracht Oxfam Novib dit festivalseizoen de cd Pulse uit. De opbrengst van deze speciale mix-cd komt ten goede aan onze partner in Nigeria, Girl Power Initiative. De cd van DJ Isis is ook te koop in onze webwinkel: www.oxfamnovib.nl/isis.

Onze activiteiten tijdens de festivals waren volop te volgen op onze website, You Tube en Flickr.

5.3 Allianties

5.3.1 Oxfam Novib sluit 'IMPACT-alliantie'

Oxfam Novib gaat voor de komende jaren een nieuwe alliantie aan met vier andere organisaties. Dit is besloten in het kader van het nieuwe subsidiestelsel van de regering voor ontwikkelingsorganisaties.

De alliantiepartners zijn Butterfly Works, 1%CLUB, Stichting Onderzoek Multinationale Ondernemingen (SOMO) en HIRDA. Een vijfde organisatie, Fairfood International, is aspirant-lid van de nieuwe alliantie.

De eerste twee partners zijn vooral gekozen omdat Oxfam Novib meer online-middelen (Web 2.0) wil gaan gebruiken. Oxfam Novib heeft al veel succes met online-acties en -campagnes. De bedoeling is om met online-middelen ook projecten van partnerorganisaties te gaan ondersteunen. Met SOMO en Fairfood International wil Oxfam Novib nog meer bedrijven en burgers stimuleren om duurzaam te produceren en te consumeren.

Butterfly Works en 1%CLUB delen met Oxfam Novib de ambitie om mensen in staat te stellen zichzelf te ontwikkelen en daarvoor web 2.0-middelen in te zetten. Gebruik van middelen als internet, sms en twitter vergroten niet alleen de directe betrokkenheid van individuen. Ook maken ze het vrij eenvoudig mogelijk om wereldwijd verbindingen tussen individuen en organisaties te leggen.

Speels en persoonlijk

Een voorbeeld van wat met web 2.0-middelen bereikt kan worden, is de voorlichtingssite '*Learning about Living*'. Butterfly Works bouwde deze website op basis van een leerplan voor middelbare scholieren in Nigeria. De site biedt jongeren op een speelse en persoonlijke manier informatie over onderwerpen als cultuur, godsdienst, media, gezin, gezondheid, maar ook hiv en aids, relaties en seksueel overdraagbare aandoeningen. Scholieren met vragen over deze onderwerpen kunnen met hun mobieltje gratis bellen of sms'en voor informatie. In 2008 zijn zo meer dan 53.000 vragen van jongeren beantwoord.

Kennis en contacten

De site van 1%CLUB is een online marktplaats voor ontwikkelingsprojecten van Nederlandse burgers. Mensen kunnen er één procent van hun inkomen direct inzetten voor een project in een ontwikkelingsland. Wie

zelf een project voor meer zelfredzaamheid wil opzetten, kan er terecht voor kennis, (financiële) middelen en contacten.

SOMO doet onderzoek en legt contacten met (grote) bedrijven om hun duurzamer te laten ondernemen. Oxfam Novib werkt al langer samen met SOMO. Zij is een erkende expert in het integreren van kennis, onderzoek en acties gericht op multinationale ondernemingen. SOMO draagt bij aan duurzame ontwikkeling door de beleids- en gedragsveranderingen die zij bewerkstelligt bij bedrijven

Fairfood International prikkelt bedrijven en burgers om meer 'eerlijke' producten te produceren en te consumeren. Daartoe wil Oxfam Novib samen met Fairfood campagnes opzetten. De komende jaren gaat Fairfood International haar relaties met partners in ontwikkelingslanden uitbouwen.

HIRDA is een organisatie van Somalische migranten, die zowel in Nederland als in Somalië actief is. Ze stimuleert vrouwen en lokale vrouwenorganisaties bij bijvoorbeeld onderwijs voor meisjes en tegengaan van vrouwenbesnijdenis. Via HIRDA wil Oxfam Novib migranten en vluchtelingen uit Somalië en andere landen bij het werk van Oxfam Novib betrekken. De keuze voor HIRDA past in het beleid van Oxfam Novib om meer te gaan doen in fragiele staten.

Bezoek ook de websites van de alliantiepartners:

www.1percentclub.nl

www.butterflyworks.org

<http://somo.nl/>

www.hirda.org

www.fairfood.org/

5.4 Maatschappelijke samenwerking

Oxfam Novib werkt samen met tal van andere maatschappelijke organisaties op het gebied van armoedebestrijding en duurzame ontwikkeling. Dat doen we wereldwijd en dus ook in Nederland. Door de krachten te bundelen, levert ons werk meer resultaat op en kunnen we een grotere vuist tegen armoede maken.

5.4.1 Oxfam Novib voorzitter SHO

De Stichting SHO (Samenwerkende Hulporganisaties) bestaat uit tien Nederlandse hulporganisaties. Bij grote rampen werken ze samen in een Nationale Actie met als doel geld in te zamelen, informatie te geven over de ramp en verantwoording af te leggen over de ontvangen gelden.

Voorzitter tot eind 2011

Op 1 januari 2009 werd Farah Karimi, algemeen directeur van Oxfam Novib, voor anderhalf jaar tot voorzitter van de SHO benoemd. Karimi gaf in 2009 onder meer leiding aan het vernieuwen van de stichtingsvorm. Daar was aanleiding toe nadat eind 2008 twee vaste deelnemers uit de stichting waren gestapt. Het vernieuwingsproces is begin 2010 afgerond en de twee eerder uitgetreden deelnemers zijn opnieuw toegetreden.

Bij recente verkiezingen is het SHO-voorzitterschap van Oxfam Novib voor nogmaals anderhalf jaar verlengd tot eind 2011. In de nieuwe situatie is het voorzitterschap losgekoppeld van het actievoorzitterschap. Sinds 1 januari 2009 verzorgt Oxfam Novib ook doorlopend de back office van de SHO. Dit back office was opgericht ter verantwoording van de SHO-activiteiten rondom de tsunami. Door het back office permanent bij Oxfam Novib onder te brengen, blijven kennis en ervaring behouden.

Geen grote rampen

In 2009 vonden gelukkig geen grote rampen plaats waarvoor de SHO in actie moest komen. Wel was de back office verantwoordelijk voor de rapportage van de Birma-actie. Omdat bij een eventuele ramp Oxfam Novib verantwoordelijk is voor de fondsenwerving, is een actieteam opgericht dat enkele keren bij elkaar is geweest om zich voor te bereiden.

Samenwerkende Hulporganisaties

De SHO worden gevormd door Oxfam Novib, Nederlandse Rode Kruis, ICCO & Kerk in Actie, Cordaid Mensen in Nood, Tear, Terre des Hommes, UNICEF Nederland, Save the Children, World Vision, Terre des Hommes en Stichting Vluchteling. Onder voorwaarden kunnen ook enkele gastleden aan een actie meedoen.

5.4.2 Linkis/Oxfam Novib

Ook in 2009 gaf Linkis/Oxfam Novib advies en subsidie aan organisaties die strijden tegen armoede en onrecht in de wereld. Het ging om 156 projecten voor een totaal bedrag van 7 miljoen euro. Op deze manier betrekken we Nederland bij ontwikkelingssamenwerking.

Linkis/Oxfam Novib subsidieert projecten in ontwikkelingslanden zelf, maar ook activiteiten in Nederland die het draagvlak voor de doelstellingen van Oxfam Novib kunnen vergroten. Denk daarbij aan het maken of organiseren van documentaires, festivals, publicaties, theaterproducties en debatten op het vlak van ontwikkelingssamenwerking. Ook ondersteunt Linkis/Oxfam Novib organisaties die samen met lokale organisaties in ontwikkelingslanden (kleinschalige) projecten opzetten en uitvoeren. Zo bevorderen we de betrokkenheid in Nederland bij ontwikkelingssamenwerking in het algemeen en bij Oxfam Novib in het bijzonder.

In en buiten Nederland

Van de 156 in 2009 ondersteunde projecten vonden er iets meer dan de helft plaats in Nederland. De projecten in het buitenland waren vooral in de Hoorn van Afrika en Oost- en Centraal-Afrika. Voor een overzicht van de Linkis/Oxfam Novib-projecten zie onze projectendatabase of www.linkis.nl

Lokaal en nationaal bereik

De meeste activiteiten hadden een lokaal bereik. Maar een aantal activiteiten had een landelijke uitstraling, waardoor ze toch relatief veel Nederlanders bereikten. Voorbeelden zijn de Afrikadag, het International Documentary Film Festival Amsterdam, de Pugwash-conferentie, Globalicious, Cross Your Borders, de Fair food week en puur! Uit eten.

35 procent van de goedgekeurde projecten waren afkomstig van migrantenorganisaties. Dat was ruim boven het gestelde doel van 30 procent.

Migrantenorganisaties aangesloten bij het Diaspora Forum for Development hebben met Linkis-steun bijdragen geleverd aan het *Global Forum on Remittances in Tunis* en aan het *Global Forum on Migration and Development* in Athene.

Ook binnen Nederland

Aan het eind van het jaar verschenen er op enkele weblogs negatieve berichten over vroegere door Linkis/Oxfam Novib in Nederland gesteunde projecten. We

hebben op de berichten gereageerd met een vraag en antwoord-lijst op de Oxfam Novib-website en een verwijzing naar het antwoord van minister Koenders van Ontwikkelingssamenwerking op Kamervragen. Wij hebben ervan geleerd dat we nog prominenter moeten communiceren dat om armoede te kunnen bestrijden er niet alleen iets moet veranderen in ontwikkelingslanden, maar ook in Nederland. Daarnaast hebben we de criteria voor steun door Linkis/Oxfam Novib voor 2010 verder aangescherpt.

Tabel 5.1 Overmakingen per rechtenprogramma in 2009

Linkis/Oxfam Novib in Nederland (bedragen in miljoenen euro's)

	2008	2009	2009 in %
.....			
Duurzame middelen van bestaan	1,3	1,0	22%
Sociale basisvoorzieningen	0,4	0,5	12%
Leven en veiligheid	0,9	0,5	11%
Maatschappelijke en politieke participatie	1,6	1,8	39%
Identiteit	1,0	0,7	15%
Totaal	5,2	4,5	100%
.....			

Tabel 5.2 Overmakingen per rechtenprogramma in 2009

Linkis/Oxfam Novib internationaal (bedragen in miljoenen euro's)

	2008	2009	2009 in %
.....			
Duurzame middelen van bestaan	1,0	0,8	34%
Sociale basisvoorzieningen	0,9	0,7	30%
Leven en veiligheid	0,2	0,2	8%
Maatschappelijke en politieke participatie	0,7	0,5	20%
Identiteit	0,1	0,2	9%
Totaal	2,9	2,5	100%
.....			

5.4.2.1 Fairtrade (restaurant)week

Ontwikkelingslanden zijn nog steeds de dupe van wereldwijde handelsafspraken die vooral in het voordeel zijn van de rijke landen. Dit heeft lang genoeg geduurd. Het is tijd voor fairtrade. En dus ook voor een Fairtrade Restaurantweek.

Ook buitenshuis genieten

De Fairtrade Restaurantweek, onderdeel van de Fairtrade Week, vond plaats in de eerste week van november. Zeven dagen lang werden horeca-ondernemers uitgedaagd om een fairtrade menu aan te bieden. Zo kon de consument ook buitenshuis genieten van duurzaam geproduceerde ingrediënten waarvoor een eerlijke prijs is betaald. Door alle aandacht neemt het aanbod van fairtrade producten bij groothandel en horeca toe. Tijdens de Fairtrade Restaurantweek lanceerde Oxfam Novib haar Fairtrade kookboek, met hierin een verzameling van (h)eerlijke recepten om thuis te maken.

Eerlijke prijs

Het doel van de Fairtrade Week is consumenten bekend te maken met fairtrade en het assortiment aan fairtrade producten. Voor fairtrade producten krijgen boeren in ontwikkelingslanden een eerlijke prijs. Zo krijgen ze betere kansen om op een duurzame manier in hun eigen inkomen te voorzien. Daarom subsidieert Oxfam Novib/ Linkis initiatieven zoals de Fairtrade Week en Fairtrade Restaurantweek.

5.4.3 MicroNed

Oxfam Novib, ICCO, Cordaid, Hivos en de Rabobank Foundation bundelen hun kennis en ervaring op het gebied van microfinanciering in MicroNed. In 2009 deed dit netwerk onderzoek naar de sociale effecten van microkredieten. Want een kleine lening pakt niet altijd als vanzelf goed uit.

De MicroNed-leden stemmen hun wereldwijde activiteiten op elkaar af. Ze delen ervaringen en organiseren trainingen om de kwaliteit van microfinancieringen te verbeteren. Zo moeten instellingen voor microkredieten (MFI's) er niet alleen op letten dat hun leningen echt de armsten bereiken, maar ook dat ze de positie van vrouwen sterker maken, werkgelegenheid scheppen en het leven van de leners daadwerkelijk verbeteren. En dat ook mensen uit gemarginaliseerde en minderheidsgroepen microkredieten kunnen opnemen.

Oxfam Novib heeft in 2009 de *Client Protection Principles* getekend. Daarmee beloven we erop toe te zien dat MFI's zich daadwerkelijk aan hun sociale opdracht houden en bijvoorbeeld ethisch handelen, de privacy van hun klanten respecteren en een klachtenprocedure hebben.

Oxfam Novib was in 2008 een van de initiatiefnemers van het Microfinance Rating and Assessment Initiative. Dit internationale programma geeft kleine en startende MFI's inzicht in hun financiële en sociale prestaties. In 2009 werden er 150 beoordelingen aangevraagd: zeventig voor financiële en tachtig voor sociale prestaties.

Oxfam Novib financiert ook een website die inzichtelijk maakt hoeveel kosten MFI's aan hun klanten in rekening brengen. De website moet MFI's helpen hun kosten naar beneden te brengen.

In 2009 financierde Oxfam Novib via microfinancieringsinstellingen microkredieten voor 8,9 miljoen mensen. MFI's ontvingen voor 15,3 miljoen euro aan nieuwe leningen. Startende microfinancieringsinstellingen en netwerken kregen voor 4,5 miljoen euro aan donaties.

Na een aantal jaren heeft Oxfam Novib besloten eind 2010 afscheid te nemen van partnerorganisatie INAFI International. Dit is het mondiale netwerk van continentale coalities van tezamen honderden MFI's uit 48 landen. Het is INAFI International onvoldoende gelukt een mondiale strategie te ontwikkelen voor onderwerpen als microverzekeringen en remittances (overboekingen van migranten naar 'huis'). INAFI kon er ook niet voldoende geld voor aantrekken. Bovendien werden bepaalde zwakke punten in de organisatie ook niet aangepakt.

5.5 Overheid en politiek

Overheid en politiek hebben de verantwoordelijkheid de voorwaarden te scheppen waardoor mensen een zelfstandig bestaan, zonder armoede kunnen opbouwen. Oxfam Novib ziet erop toe dat overheid en politiek zich aan hun verantwoordelijkheid houden.

In Nederland spreken we de overheid aan op haar beleid voor ontwikkelingssamenwerking en op haar beleid op andere terreinen (defensie, klimaat, landbouw, handel, financiën en duurzaamheid) als dat armoedebestrijding in de weg kan staan.

In Oxfam International-verband pleiten we op internationaal niveau, bijvoorbeeld bij de Wereldhandelsorganisatie en de Verenigde Naties, voor eerlijke handelsregels en het respecteren van de mensenrechten in conflictgebieden.

In de ontwikkelingslanden zelf ondersteunen we burgers en maatschappelijke organisaties die voor hun rechten opkomen en van hun overheid goed bestuur eisen.

5.5.1 Kritische dialoog en samenwerking met de Nederlandse overheid

Oxfam Novib spreekt de Nederlandse overheid aan op haar beleid voor ontwikkelingssamenwerking en op beleid dat armoedebestrijding in de weg staat. Tegelijkertijd krijgen wij al jaren subsidie van het ministerie van Buitenlandse Zaken. In 2009 was dat 128 miljoen euro.

Oxfam Novib meent dat de Nederlandse overheid, ondanks teruglopend budget voor ontwikkelingssamenwerking en toenemende bezuinigingen, internationaal gezien op een aantal terreinen nog steeds vooroploopt. Daar werken wij graag samen met de betreffende ministers en ambtenaren. Dat geldt ook voor het halen van de doelstelling om in 2015 de armoede in de wereld te halveren. Een resultaat van dit streven is het in 2009 bereikte akkoord over de zogenoemde Access to Medicines Index. Deze index bevordert dat de farmaceutische industrie zich inspant om meer en goedkopere medicijnen voor de allerarmsten beschikbaar te stellen. Een ander resultaat is het akkoord om wereldwijd het vrouwencondoom beschikbaar te stellen

Daar waar het beleid van de Nederlandse overheid armoedebestrijding echter in de weg staat, spreken wij haar aan. In 2009 deden we dat ten aanzien van de bezuinigingen van het ministerie van Ontwikkelingssamenwerking op onderwijs, de positie van Nederland bij de klimaatonderhandelingen in de Europese Unie, het uitblijven van regelgeving op het terrein van maatschappelijk verantwoord ondernemen en duurzaam investeren, het duurzaam inkoopbeleid van de overheid en het centraal stellen van de bescherming van burgers in vredesmissies.

5.5.2 Gaat deze maïs in de pan of in de tank?

De Europese Unie wil dat binnen tien jaar het verkeer voor minstens 10 procent loopt op biobrandstof of groene stroom in plaats van aardolie. Europa heeft echter te weinig oog voor de effecten voor de armste mensen in ontwikkelingslanden, constateert Oxfam Novib.

Biobrandstoffen moeten de uitstoot van CO2 en daarmee de klimaatverandering verminderen. Maar voedselprijzen

stijgen doordat maïs, suikerriet of soja worden opgekocht voor biobrandstof.

Bovendien worden nu grote lappen landbouwgrond in gebruik genomen om gewassen voor biobrandstoffen te verbouwen. Mensen worden van hun land verjaagd. Stukken bos waarvan zij al vele generaties leven, verdwijnen voor akkers of worden verboden gebied. Mechanisatie bij de grootschalige teelt kost kleine producenten en landarbeiders hun baan.

De Europese Commissie ontkent niet dat dit 'indirecte effecten' heeft op voedselprijzen en landrechten van (kleine) boeren of mensen die van het oerwoud leven. Europa maakt echter geen haast met het bijhouden van deze effecten. Dat gebeurt pas vanaf 2012. Nederland en Engeland beginnen, na een lobby van Oxfam International, wel met het bijhouden van deze effecten.

Maar Madelon Meijer van Oxfam Novib is niet tevreden. 'De Europese Commissie was in 2009 alleen geïnteresseerd in vermindering van CO2-uitstoot, niet in de sociale gevolgen. Ook in Nederland moeten we steeds ambtenaren en Kamerleden op die sociale gevolgen wijzen.'

Er zijn grote zakelijke belangen gemoeid met de productie van biobrandstoffen, niet alleen in bijvoorbeeld Brazilië maar ook in Europa.

Bovendien blijkt dat (kleine) boeren die hun grond al dan niet gedwongen afstonden voor gewassen voor biobrandstof, ergens anders nieuwe akkers maken door bos om te kappen of moerasgebieden te draineren. Dat gaat gepaard met uitstoot van grote hoeveelheden CO2 en moerasgassen en dus een groter broeikas-effect. Terwijl gekapte bomen ook geen CO2 meer opnemen uit de atmosfeer.

Deze 'indirect land-use change' (ILUC) maakt dat biobrandstoffen lang niet zo goed zijn voor het klimaat als wordt gedacht. Daar zijn berekeningen van. Ontwikkelingsorganisaties als Oxfam Novib en milieuorganisaties willen dat deze nadelige effecten worden verrekend. Maar als Europa dat zou doen, werpt ze volgens andere landen ontoelaatbare handelsbarrières op. Daarom ijvert Oxfam Novib voor aanpassing van de handelsregels van de WTO op dit punt.

5.6 Bedrijfsleven

Bedrijven zijn er om winst te maken. Maar dat mag niet ten koste gaan van mensen in ontwikkelingslanden. Want bedrijven hebben naast een eigen verantwoordelijkheid ook een maatschappelijke verantwoordelijkheid. En die twee hoeven elkaar niet te bijten. Bedrijven kunnen armoedebestrijding in de weg staan, maar ze hebben ook de oplossing in handen. Daarom werkt Oxfam Novib samen en voert indien nodig een kritische dialoog met bedrijven die niet (voldoende) maatschappelijk verantwoord ondernemen. En als het nodig is voeren we campagne. Dat doen we met zowel individuele bedrijven als met hele bedrijfsketens.

5.6.1 Groene Sint voldaan naar huis

Honderdduizenden kleine cacaoboeren ontvangen geen eerlijke prijs voor hun producten. Al sinds 2007 voert Oxfam Novib hiertegen campagne met de Groene Sint. In het in 2009 verschenen Oxfam Novib-rapport Eerlijk duurt het langst werd duidelijk dat de grootste aanbieders van chocoladeletters weinig tot geen duurzame chocoladeletters verkopen.

Van alle Nederlandse chocoladeletters in 2009 was maar 15 procent met duurzaam geproduceerde cacao gemaakt. Dat zijn 3,5 miljoen letters op een totaal van circa 23 miljoen.

De campagne van 2009 leidde tot een doorbraak: de campagne van de Groene Sint kreeg steun van ruim 100.000 mensen die actieheld zijn geworden via het populaire Hyves, en leidde tot concrete beloftes van zeven grote winkelketens.

Meer eerlijke chocoladeletters

Het aanbod van eerlijke chocoladeletters neemt in 2010 behoorlijk toe. Zeven winkelketens steunen de Groene Sint. Zo beloven Albert Heijn, HEMA, Lidl, PLUS Retail en V&D om vanaf volgend jaar (delen van) de huismerk chocoladeletters duurzaam en eerlijk te laten produceren. Uiterlijk 2012 hebben ook Kruidvat en Jamin dat voor elkaar. Albert Heijn belooft uiterlijk in 2015 alle huismerk chocolade met eerlijke cacao te vervaardigen. Ook HEMA en PLUS Retail streven naar eerlijke huismerk chocolade.

Groene Sint in de politiek

Ook in de politiek bleef de Groene Sint campagne niet onopgemerkt in 2009. Dat leidde ondermeer tot een erkenning van de regering dat het nu echt tijd is om de cacao sector te verduurzamen. Op 4 maart 2010

ondertekenden demissionair minister Verburg van Landbouw, cacaohandelaren, chocoladefabrikanten, supermarkten en Oxfam Novib de breed gedragen intentieverklaring voor duurzame cacaoconsumptie en -productie. Oxfam Novib is zeer tevreden over dit voornemen. De ondertekening is het directe gevolg van de succesvolle Groene Sint-campagne van Oxfam Novib in 2009. Daardoor zijn er in 2012 alleen nog maar eerlijke en duurzame chocoladeletters te koop in Nederland.

Meer vraag duurzame cacao

De vraag naar duurzame cacao is dankzij de Groene Sint-campagne aanmerkelijk toegenomen. De verklaring maakt duidelijk welke concrete stappen er de komende jaren genomen moeten worden. Met als doel de kleine boeren in Afrika daadwerkelijk te ondersteunen. Voormalig staatssecretaris van Economische Zaken Heemskerk vatte het als volgt samen: Hoe bouwen we in gezamenlijkheid de betrouwbaarheid, beschikbaarheid en betaalbaarheid van duurzame cacao op zodat de duizenden cacaoboeren en boerinnen hun inkomen kunnen verbeteren?

5.6.2 Eerlijke Bankwijzer licht spaarders voor

Een jaar geleden ging de Eerlijke Bankwijzer van start, een initiatief van Oxfam Novib, FNV, Amnesty International en Milieudefensie. En met succes. Veel banken denken nu wel na vóór ze investeren in bijvoorbeeld omstreden wapenhandel. Dankzij de kritische consument.

Sommige banken investeren in bedrijven die wapens leveren aan dictators. Of ze investeren in vervuilende industrie of bedrijven die tropisch bos omkappen. Het doet de ontwikkeling teniet waar wij met anderen zo hard aan werken.

Kritische consument

Op www.eerlijkebankwijzer.nl zie je als consument waar je bank in investeert: natuur of wapens, mensenrechten of corruptie. Niet tevreden? Dan kun je in actie komen door:

- je bank een bericht te sturen en te vragen om verantwoord te investeren;
- je bank een 'gele kaart' te geven, een laatste waarschuwing;
- over te stappen naar een andere bank met de handige overstapservice.

Positief resultaat

Maar liefst 110.000 mensen bezochten de Eerlijke Bankwijzer-website, 9.000 mensen zetten hun eigen bank onder druk om hun maatschappelijk beleid te verbeteren. Daarnaast hebben 5.000 bezoekers op de website informatie over de opstapservice bekeken. Het aantal werkelijke opstappers is op dit moment nog niet bekend. Na één jaar Eerlijke Bankwijzer scherpten ING, SNS Bank, Rabobank en Robeco hun beleid aan voor investeringen in cluster munitie en andere omstreden wapens. In de media was er massale aandacht voor de Eerlijke Bankwijzer.

Genomineerd

De Eerlijke Bankwijzer werd genomineerd voor de finale van de eParticipatie Award 2009. Voor de prijs kwamen meer dan 300 initiatieven in aanmerking. De jury schrijft: 'De Eerlijke Bankwijzer probeert met behulp van burgers banken te dwingen maatschappelijk verantwoord te ondernemen. Burgers kunnen banken vergelijken op basis van een aantal criteria hiervoor.'

'Mijn actie helpt echt'

Eline Ophorst, 38 jaar uit Utrecht stapte over van de Postbank naar de Triodos Bank

'Ik was op zich tevreden met de Postbank. Maar toen het werd overgenomen door ING was ik niet blij. De ING investeerde in landmijnen, dat beviel me niet. Maar als je al jaren klant bent bij een bank, is overstappen een heel gedoe. De Eerlijke Bankwijzer hielp me toch actie te ondernemen. Nu ben ik klant bij Triodos Bank, een maatschappij- en milieubewuste bank. Als ik nu bij de kassa met mijn bankpas betaal, ben ik overtuigd dat ik het goede deed. Mijn actie was maar klein, maar samen met die van anderen helpt het echt!'

5.6.3 Steeds meer palmolie is duurzaam

Er is al genoeg 'zuivere' palmolie op de wereldmarkt om te voorzien in een derde van de behoefte van de Europese Unie. Mede dankzij de 'Ronde tafel voor duurzame palmolie' (RSPO). Jammer genoeg zijn er nog te weinig afnemers.

De RSPO is in 2003 opgericht. Eind 2009 telde het initiatief meer dan 350 leden. Daaronder palmplantages, oliemolens, handelaren, verwerkende industrieën, merkproducenten, supermarkten, banken en maatschappelijke organisaties, waaronder het Wereld Natuur Fonds en Oxfam International. Ook Oxfam Novib-partner Sawit Watch heeft een prominente rol aan de tafel.

Leden van de RSPO binden zich aan regels om geen oerwoud meer te kappen voor plantages. Zij respecteren de arbeidsrechten en de landrechten van lokale gemeenschappen en kleine producenten. Deze laatsten profiteren van de snelle opmars van duurzame palmolie.

Palmolie zit in heel veel consumentenproducten, zoals koekjes, margarine, frituurproducten, zeep, shampoo en chocola. Voor de aanplant van palmplantages wordt met name in Maleisië en Indonesië tropisch oerwoud gekapt. Mensen die daar wonen en van het oerwoud leven, worden verdreven. Arbeiders op plantages en in verwerkende bedrijven worden vaak uitgebuit.

Wereldwijd wordt jaarlijks rond 45 miljard kilo palmolie geproduceerd. Eind 2009 had ruim 4 procent hiervan het certificaat 'duurzaam' (volgens de RSPO-regels geproduceerd). Deze olie is hooguit enkele procenten duurder. Maar van al de duurzame geproduceerde olie van 2009 was aan het eind van het jaar pas 27 procent verkocht. De groei raakt er uit. 'Producenten in bijvoorbeeld Indonesië en Maleisië hebben in 2009 hard gewerkt om aan de strikte regels voor duurzame palmolie te voldoen', zegt Oxfam Novib-medewerker Johan Verburg. Hij zit namens Oxfam International in het bestuur van de RSPO. 'De bal ligt nu bij de markt om op te pakken.'

De 'ronde tafel' werkt nu aan uitbreiding van de hoeveelheid duurzame palmolie, de markt daarvoor én aan een continue verbetering van de regels. Er zijn werkgroepen die voorschriften opstellen voor nieuwe plantages, het voorkomen van uitstoot van broeikasgassen en het beschermen van kleine boeren. Bovendien werd op Oxfam Novib's voorstel een regel aangenomen die alle leden verplicht hun plannen voor certificeren of kopen van duurzame palmolie voor de komende jaren openbaar te maken.

Palmolie is niet het enige product waarvan Oxfam Novib probeert de hele keten – van producent tot consument – duurzaam te maken. Dat gebeurt ook met koffie, cacao, thee, garnalen, soja en biobrandstoffen.

5.7 Naamsbekendheid en media

Naamsbekendheid en waardering

De naamsbekendheid van Oxfam Novib is toegenomen. In 2007 kende 55 procent van alle Nederlanders de naam. Aan het einde van 2008 was dat gestegen naar 62 procent. Eind 2009 bedroeg de naamsbekendheid 68 procent. Opvallend is de positieve score bij hoger opgeleiden, waar Oxfam Novib een bekendheid heeft van 77 procent. De waardering van Nederlanders voor het werk van Oxfam Novib is met 0,1 gedaald naar een rapportcijfer van 6,1.

Oxfam Novib in de media

Oxfam Novib heeft in 2009 4.593 keer de Nederlandse media gehaald. Dat is een aanzienlijke groei ten opzichte van 2008. Deze is te danken aan pro-actiever media-werk, een aantal succesvolle campagnes en de groei van online-media. De meeste aandacht was er – in willekeurige volgorde – voor: de vliegeractie voor Afghanistan, de Groene Sint-campagne, de Eerlijke Bankwijzer, de Oxfam Novib Trailwalker en ons werk in Gaza. Het nieuws hierover haalde zowel de geprinte als de online-media. Daarbij zien we dat het aantal online-media toeneemt.

6 Verslag Raad van Toezicht

2009 is het derde jaar van de beleidsperiode 2007-2010 en Oxfam Novib is nog volop bezig met het realiseren van de gestelde doelen voor die periode. Toch bracht 2009 ook een groot aantal vernieuwingen.

Vernieuwingen als gevolg van veranderingen van context of als gevolg van opgedane ervaring. Aanpassingen ter verzachting van de gevolgen van de voedselcrisis of klimaatverandering voor het werk van Oxfam Novib en haar partners zijn een voorbeeld van het eerste.

Nauwere samenwerking met collega-organisatie Hivos is een voorbeeld van het tweede.

Vernieuwing is ook het gevolg van het ontwikkelen van een strategisch plan voor de jaren 2011-2015 en van de verandering binnen het internationale samenwerkingsverband van de veertien Oxfams. Met name deze twee laatste processen hebben veel energie gevraagd in 2009 en het was soms moeilijk om de balans tussen afmaken van afgesproken werk en vernieuwing en verandering te handhaven.

Juist daarom is de Raad van Toezicht bijzonder tevreden over de uitkomsten van 2009. Uit dit jaarverslag wordt duidelijk dat de organisatie er om te beginnen goed in is geslaagd om op koers te blijven wat betreft de voorgenomen resultaten. Daarnaast heeft ze de contouren van een nieuw meerjarenbeleid opgesteld en een alliantie gevormd met een viertal andere Nederlandse organisaties, waarmee vanaf 2011 gezamenlijk aan de uitvoering van die strategie wordt gewerkt. En de al langer bestaande plannen voor efficiëntere en effectievere samenwerking tussen de Oxfams hebben in 2009 het niveau van concrete plannen en afspraken bereikt.

In augustus 2009 benoemde de Raad van Toezicht Tom van der Lee als directeur Campagnes. De Raad van Toezicht bedankt Monica Maassen die deze functie gedurende tien maanden heeft waargenomen.

Bijeenkomsten Raad van Toezicht

Naast de gebruikelijke zes bijeenkomsten per jaar, hield de Raad van Toezicht twee extra vergaderingen. De vaste jaaragenda werd aangehouden, waarbij de Raad van Toezicht aan de hand van balanced scorecards elk kwartaal de voortgang van de realisatie van het jaarplan volgt en goedkeurt. Hiervoor ontvangt de Raad van Toezicht een uitgebreide rapportage over bereikte resultaten en/of maatregelen die de directie treft om het gestelde doel te realiseren. De Raad kon constateren dat de organisatie steeds beter in staat is haar resultaten te formuleren en te plannen. Daardoor kan als dat nodig is ook tijdiger bijgestuurd worden.

In april keurde de Raad van Toezicht het jaarverslag en de jaarrekening 2008 goed. Naast deze formele goedkeuring werd ook specifiek gekeken of de nieuwe digitale versie van het publieksjaarverslag voldoende informatie biedt en tevens aantrekkelijk en transparant gepresenteerd wordt. De Raad van Toezicht was daar tevreden over, maar gezien de beoordeling door de jury van de Transparantprijs kan het altijd beter.

In oktober keurde de Raad van Toezicht het Jaarplan 2010 goed en begin november de begroting 2010. In die begroting moest worden afgeweken van de meerjarenraming, omdat medio 2009 duidelijk geworden was dat de bijdragen vanuit het ministerie van Buitenlandse Zaken na 2010 aanzienlijk terug zullen lopen. Het nieuwe subsidiekader MFS II voor 2011-2015 kent een maximaal subsidiebedrag per organisatie dat lager ligt dan het subsidiebedrag dat Oxfam Novib mag besteden in de periode 2007-2010. Bovendien bleek in oktober dat het ministerie en de organisaties die MFS I subsidie ontvangen met elkaar verschillen over het al dan niet van toepassing zijn van een bepaling betreffende de financiering van doorlopende verplichtingen. Deze bepaling is van groot belang voor het geval geen of aanzienlijk minder subsidie wordt toegekend voor de volgende beleidsperiode. Met goedkeuring van de Raad van Toezicht werd besloten om de begroting, die op dat

moment al was vastgesteld, niet aan te passen en formeel bezwaar te maken tegen de uitleg van het ministerie. Een uitspraak op bezwaar wordt begin april verwacht.

De Raad van Toezicht sprak uitgebreid met de directie over de inkomstenstrategie voor de komende jaren.

De Raad van Toezicht vervult voor de directie ook de rol van raadgever en klankbord. In die rol sprak de Raad in 2009 onder andere over de impact van de kredietcrisis op microfinancieringsinstellingen en over de uitkomsten van evaluaties die in het afgelopen jaar gedaan werden. De directie presenteerde de plannen voor particuliere fondswerving. Ook werd stilgestaan bij de vragen en leerpunten die de leden van de Raad van Toezicht naar voren brachten naar aanleiding van hun reizen en bezoeken aan partnerorganisaties.

In 2009 werden ook nauwere samenwerkingsafspraken gemaakt tussen Oxfam Novib en Hivos. Het uiteindelijke doel van de samenwerking is het vergroten van de onderlinge complementariteit, schaal van werken en toegenomen effectiviteit. De voorzitters van de Raden van Toezicht en directeuren maakten concrete afspraken over terreinen waarop die samenwerking gestalte krijgt.

Subsidieaanvraag MFS II en IMPACT-alliantie

Raad en directie spraken in meerdere sessies over de strategische keuzes voor de periode 2011-2015. Daarbij werd gekeken naar ontwikkelingen internationaal en nationaal, de missie werd aangescherpt en er werd een duidelijke prioriteitstelling gedaan binnen het traditioneel brede werkveld van Oxfam Novib. Flexibiliteit, focus en afstemming staan daarbij centraal. Ook het aantal landen waar de organisatie werkzaam zal zijn, werd aanzienlijk teruggebracht; gekozen werd voor een focus op de allerarmste en moeilijke landen. De Raad van Toezicht kan zich vinden in die lijn, die de organisatie een scherper profiel zal geven. Ook past de lijn goed in de ontwikkelingen binnen het samenwerkingsverband van de Oxfams en de uitgangspunten voor Nederlands ontwikkelingsbeleid, die beiden aanzetten tot een sterkere afstemming en afbakening. Grotere flexibiliteit is een noodzaak gezien de financiële ontwikkelingen: een nieuw subsidiekader en een financiële crisis die ook impact heeft op fondsenwerving.

Deze keuzes werden vastgelegd in een strategisch plan en uitgewerkt in programma's op hoofdlijnen. Voor de uitvoering van die programma's vormt Oxfam Novib een alliantie met vier andere organisaties. De vorming van deze IMPACT-alliantie en de

samenwerkingsovereenkomst die de vijf organisaties sloten werd door de Raad van Toezicht nauwlettend gevolgd. Als penvoerder van de alliantie diende Oxfam Novib een subsidieaanvraag MFS II in bij het ministerie van Buitenlandse Zaken. De Raad van Toezicht drong er bij de directie op aan om de verantwoordelijkheden die het penvoerderschap met zich meebrengt, goed te verankeren.

Commissies

De Raad van Toezicht heeft drie commissies ingesteld: een financiële commissie, een remuneratiecommissie en een commissie Round Table. De financiële commissie bereidde adviezen aan de Raad van Toezicht voor over jaarrekening 2008, begroting 2010, financiële kwartaalrapportages en alle andere financiële onderwerpen. De commissie besprak met de accountant de jaarrekening en het accountantsverslag. De accountant was tevens aanwezig bij de vergadering van de Raad van Toezicht waarin de jaarrekening werd goedgekeurd.

Zoals gebruikelijk besprak de commissie met de directie het risicoregister en de voortgang van het opvolgen van aanbevelingen uit de management letter van de accountant. De Raad van Toezicht constateert dat de risico's toenemen, maar dat de organisatie adequate maatregelen treft om deze risico's te beheersen. De jaarlijkse rapportage vanuit de directie over zaken die ondanks die maatregelen niet goed gingen, bevestigt dat beeld. Zo is er bij minder dan 2 procent van het totale partnerbestand sprake van een (vermoeden van) fraude en wordt dit in het merendeel van de gevallen zonder grote verliezen gemanaged. Ook heeft de organisatie een scherp oog voor risico's met betrekking tot verkeerde beeldvorming in de media, een risico dat door toenemende samenwerking met andere Oxfams ook toegenomen is: iedereen opereert onder dezelfde naam Oxfam.

In 2009 werd de meerjarenraming 2011-2015 besproken als onderdeel van de subsidieaanvraag MFS II. Ook adviseerde de commissie over de eisen die werden opgenomen in een tender voor een nieuw huisbankierschap.

De remuneratiecommissie voerde in maart de jaarlijkse beoordelingsgesprekken met drie directeuren en deed een voorstel aan de Raad van Toezicht over het toekennen van het variabele deel van de beloning 2008 van de directie. De commissie besprak of een systeem van een (beperkte) variabele beloning gehandhaafd zou

moeten worden en bekeek verschillende andere opties. De Raad van Toezicht besloot het afgesproken beloningssysteem te handhaven en in 2011 opnieuw tegen het licht te houden.

De Raad beoordeelde het functioneren van de directie positief. Voor het toekennen van de variabele beloning spreken Raad van Toezicht en directie jaarlijks een aantal prestatie-indicatoren af die deels voor alle directieleden gelden, deels gebaseerd zijn op specifieke portefeuilles. Over 2008 werd 37 procent van de maximaal te behalen variabele beloning toegekend.

De commissie deed een voordracht aan de Raad van Toezicht tot herbenoeming van Theo Bouma als directeur Projecten. De Raad benoemde Theo opnieuw voor een periode van vier jaar, nadat een positief advies was gegeven door de Ondernemingsraad. Op basis van een wervingsprocedure die eind 2008 was gestart, selecteerde de commissie een kandidaat voor de vacature van directeur Campagnes. De Raad van Toezicht benoemde Tom van der Lee per 15 augustus 2009, ook in dit geval gaf de Ondernemingsraad positief advies.

De Round Table kwam in hun derde jaar weer twee maal bijeen. Dit betekende het laatste jaar van de zittingsperiode van de leden van de Round Table. De commissie Round Table uit de Raad van Toezicht leverde een bijdrage aan de evaluatie en besprak met de directie voorstellen voor een vervolg. De directie zal begin 2010 een voorstel voor een vervolg van de Round Table voorleggen aan de Raad van Toezicht.

Oxfam International

De voorzitter van de Raad van Toezicht en de algemeen directeur maken deel uit van de Board van Oxfam International, samen met bestuurders van de andere dertien Oxfams. De complete Oxfam International Board komt jaarlijks eenmaal bijeen en houdt gedurende de rest van het jaar telefonische vergaderingen. Alle agenda's in Oxfam International waren in 2009 gevuld met besluitvorming over de voorbereidingen van een single management structuur: één Oxfam-programma per land. De Raad van Toezicht keek kritisch naar de impact die een dergelijke operatie heeft voor Oxfam Novib en de daarmee gemoeide kosten.

Samenstelling en functioneren van de Raad van Toezicht

De Raad van Toezicht bestaat uit zeven leden, waarvan twee op voordracht van de Ondernemingsraad zijn

benoemd. Een van de leden van de Raad van Toezicht bereikte in 2009 het einde van de maximale benoemingstermijn van negen jaar. Met dit vertrek van Cees ten Broek ontstond een vacature. Bij de vervulling daarvan had de Ondernemingsraad het recht van voordracht. De werving en selectie van de kandidaat werd door Raad van Toezicht en Ondernemingsraad gezamenlijk uitgevoerd. Op basis van de profielschets werd gekeken aan welke specifieke expertises behoefte was binnen de Raad; voor deze vacature werd specifiek gezocht naar een kandidaat met ervaring in het bedrijfsleven en financiële expertise, aangevuld met expertise op het gebied van human resources of communicatie. Eind 2009 kon een voordracht worden voorgelegd aan de Raad van Toezicht. Per 1 januari 2010 maakt Hanzo van Beusekom deel uit van de Raad van Toezicht. Fré le Poole, Tonny Filedt Kok en Marianne Douma werden benoemd voor een nieuwe periode van drie jaar; voor alle drie wordt dit de laatste zittingsperiode.

In 2009 vond geen evaluatie van het eigen functioneren plaats. Een dergelijke evaluatie zal in 2010 plaats hebben. De laatste evaluatie vond plaats in september 2008. De Raad heeft in 2009 veel extra aandacht besteed aan de subsidieaanvraag MSF II en de vorming van de IMPACT alliantie.

Vergoeding

De leden van de Raad van Toezicht ontvangen geen vergoeding voor hun werkzaamheden. Onkosten voor reizen en verblijf worden vergoed op basis van de regeling die voor alle medewerkers en vrijwilligers van Oxfam Novib geldt. In 2009 werd 1922 euro uitgekeerd aan onkostenvergoeding.

Den Haag, 7 april 2010

Joris Voorhoeve, voorzitter

Wout Blokhuis

Hanzo van Beusekom

Sandra Lutchman

Marianne Douma

Tonny Filedt Kok-Weimar

Fré le Poole

7 Round Table

De Round Table is een commissie van externe stakeholders. De directie consulteert haar als onderdeel van het beleidsproces. Dat betekent dat de Round Table aan het begin van een nieuwe ontwikkeling wordt gevraagd mee te denken, een mening te geven. De bijdragen van de commissie worden vervolgens meegenomen bij de verdere uitwerking. De twee bijeenkomsten in 2009 stonden geheel in het teken van de strategische keuzes die de basis vormen voor het meerjarenbeleidsplan 2011-2015 en de subsidieaanvraag voor de medefinanciering (MFS).

In juni werden thematische en geografische keuzes besproken en de dilemma's die deze oproepen. Aan de orde kwam ook de keuze om zaken zelf uit te voeren of in samenwerking met anderen: welke elementen bepalen die keuze? Een derde onderwerp was 'accountability': hoe ver gaat dat?

De directie besprak de reacties van de Round Table twee later bij de besluitvorming over de hoofdlijnen van het strategisch beleid 2011-2015.

In november presenteerde de directie de uitkomsten van het strategisch proces aan de Round Table. De deelnemers spraken hun waardering uit voor de keuzes voor de armste landen en de prioritaire thema's. Daarnaast gingen ze dieper in op de mogelijke uitwerking van één van de strategische keuzes: het ontwikkelen van mondiale strategieën voor verschillende actoren. Gezien de opkomst van nieuwe machtige landen, de gevolgen van globalisering en internationale crises voor mensen in armoede en de rol van internationale bedrijven en value chains pleitten verschillende leden voor een sterke rol voor Oxfam Novib op mondiaal niveau.

2009 was het derde jaar van de Round Table en het laatste jaar van de zittende leden. In het najaar evalueerden de opzet, de vorm en de meerwaarde van de Round Table. Uit deze evaluatie kwam naar voren dat de discussies altijd als boeiend waren ervaren, mede door de gevarieerde samenstelling van de commissie, en de verschillende invalshoeken op de voorgelegde problematiek. Een Round Table met een representant van elke stakeholder toonde echter ook zijn beperkingen. Oxfam Novib zou meer uit de kennis van haar netwerk kunnen halen als een grotere groep specialisten, liefst met uiteenlopende opvattingen, dieper zou doorpraten over een onderwerp. Het is dan belangrijker dat de specialisten vertegenwoordigd zijn dan dat bij elke bijeenkomst elke stakeholder vertegenwoordigd is. Op basis van deze evaluatie zal Oxfam Novib in 2010 de opzet van de Round Table aanpassen.

8 Toelichting op de Jaarrekening

8.1 Inleiding op de jaarrekening 2009

Dit hoofdstuk geeft een verantwoording van de opbrengsten, de bestedingen en de financiële positie van Oxfam Novib in 2009.

De jaarrekening is opgesteld volgens de richtlijnen van Oxfam International en volgens de Richtlijn 650 voor de Jaarverslaglegging ten behoeve van fondsenwervende instellingen, die gehanteerd wordt door het CBF. Dit betekent onder meer dat alle bestedingen zijn toegerekend aan Oxfam Novib's doelstelling 'structurele armoedebestrijding', aan werving van baten en aan beheer en administratie.

In overeenstemming met de Oxfam International Financial Standards wordt deze doelstelling verdeeld in vijf categorieën:

- Het steunen van projecten van partnerorganisaties. Dit is in de jaarrekening terug te vinden als 'Projecten en Programma's'.
- Het steunen en versterken van partnerorganisaties zelf. Dit valt onder 'Ondersteuning partnerorganisaties'.
- Het voeren van campagnes in Nederland om mensen te binden aan de beweging voor een rechtvaardige wereld zonder armoede. Dit valt onder de categorie 'Popular Campaigning'.
- Het alleen of samen met anderen beïnvloeden van overheden, bedrijven en andere instellingen ten gunste van armoedebestrijding en ontwikkeling. Dit valt onder de categorieën 'Beleidsbeïnvloeding Oxfam Novib' en 'Beleidsbeïnvloeding partnerorganisaties'.
- Het overbrengen van het ideaal van Oxfam Novib – een rechtvaardige wereld zonder armoede – naar een groot publiek en het onderhouden van alle relaties met de mensen die Oxfam Novib steunen. Dit valt onder de categorie 'Voorlichting en marketing'.

8.1.1 De opbrengsten

In 2009 was 193,56 miljoen euro beschikbaar voor besteding aan de doelstelling (zie Staat van baten en lasten). In 2008 was dit 193,13 miljoen euro.

De stijging in opbrengsten van 0,43 miljoen euro is het resultaat van 3,6 miljoen euro lagere baten uit de medefinanciering, 4,1 miljoen euro hogere baten uit institutionele fondsenwerving (overige overheidsbijdragen van onder andere de Europese Unie en baten uit gezamenlijke acties), 0,7 miljoen minder

hogere bijdrage van de Nationale Postcode Loterij doordat in 2008 een bijdrage uit de extra trekking is ontvangen en in 2009 niet, 0,5 miljoen hogere overige baten en 0,1 miljoen euro hogere baten uit eigen fondsenwerving.

Medefinancieringsgelden

Oxfam Novib ontvangt overheidssubsidie uit het medefinancieringsprogramma van het ministerie van Buitenlandse Zaken (Ontwikkelingssamenwerking). Deze subsidie ligt vast voor de jaren 2007-2010 en werd toegekend op basis van de aanvraag die Oxfam Novib indiende in 2006. De subsidie uit het medefinancieringsprogramma in 2009 van 125,2 miljoen euro plus de 0,6 miljoen euro ontvangen rente hierop beslaat 65 procent van de totale opbrengsten. Het vergelijkbare cijfer over 2008 is 67 procent (129,4 miljoen euro). De opbrengst uit het medefinancieringsprogramma wordt verantwoord op basis van de door Oxfam Novib goedgekeurde projecten en programma's van partnerorganisaties en goedgekeurde leningen aan partnerorganisaties. De daling ten opzichte van 2008 en de onderschrijding van de begroting voor medefinanciering wordt deels veroorzaakt door de keuze van Oxfam Novib om zich terug te trekken uit Latijns-Amerika vanaf 2011. Voor Latijns-Amerikaanse landen is minder goedgekeurd omdat de periode van de gefinancierde projecten korter is. Deels is dit gecompenseerd door voor landen waar Oxfam Novib blijft, meer goed te keuren, met per saldo een effect van 2 miljoen euro ten opzichte van de begroting. De overmakingen aan deze landen bleven in 2009 wel op het begrote niveau. Daarnaast is er uit het Linkis-programma voor Nederland 1,5 miljoen euro minder goedgekeurd dan begroot doordat er minder en gemiddeld kleinere aanvragen waren.

Eigen fondsenwerving

De eigen fondsenwerving steeg met 0,1 miljoen euro van 28,2 miljoen euro in 2008 naar 28,3 miljoen euro in 2009. Dit was conform de begroting. De donaties en giften van particulieren bleven globaal gezien op peil. De inkomsten van bedrijven bleven 0,5 miljoen euro achter bij de begroting, een daling van 0,2 miljoen euro ten opzichte van 2008. De nalatenschappen daalden ten opzichte van 2008 met 0,2 miljoen maar waren 0,3 miljoen hoger dan begroot. Hierin is een eenmalig effect van 0,9 miljoen euro verwerkt uit hoofde van een betere raming van de te verwachten erfstellingen per jaareinde.

Onder 'acties van derden' verantwoordt Oxfam Novib de bijdragen uit de Nationale Postcode Loterij (NPL). In 2009 ontving Oxfam Novib de reguliere bijdrage van 15,0 miljoen euro. De NPL heeft besloten de maximale bijdrage met ingang van 2010 voor alle beneficiënten te verlagen naar 13,5 miljoen euro. De NPL zet dat geld in voor het Droomfonds. Dit is een nieuw fonds van de Postcode Loterij voor nieuwe, grootse initiatieven: het realiseren van dromen voor mens en natuur. Het gaat om omvangrijke projecten van minimaal vijf miljoen euro.

Institutionele fondsenwerving

De opbrengsten uit gezamenlijke acties en overige overheidssubsidies vormen samen de opbrengsten uit institutionele fondsenwerving. De begrote opbrengsten hiervoor waren 15,7 miljoen, de realisatie was 17,7 miljoen euro. Het is een stijging van 4,1 miljoen ten opzichte van 2008.

Onder 'gezamenlijke acties' verantwoordt Oxfam Novib de bijdragen van overige externe particuliere organisaties en samenwerkingsverbanden als Oxfam International. Dit ging in 2009 om 7,8 miljoen euro. Er werd via het Oxfam International Tsunami Fund voor 1,4 miljoen euro aan projecten goedgekeurd. Andere Oxfams en overige externe organisaties keurden voor ruim 5,8 miljoen euro projectvoorstellen van Oxfam Novib goed. De bijdrage van Stop Aids Now! bedroeg 0,6 miljoen euro.

Oxfam Novib dient ook projectvoorstellen ter financiering in bij de Europese Unie en ministeries. Deze worden verantwoord onder overige overheidssubsidies. In 2009 is voor 10,0 miljoen euro van dergelijke voorstellen goedgekeurd, waar 10,5 miljoen euro was begroot. In 2008 was de realisatie 7,3 miljoen euro.

In 2009 heeft Oxfam Novib intensief geworven bij institutionele donoren. Voor het thema voedselzekerheid zijn twee contracten gesloten met de Europese Commissie ter grootte van 4,3 miljoen euro voor Pakistan en Eritrea. In 2009 is hiervan 3,0 miljoen euro in de jaarrekening opgenomen als bate. Voor het thema vrouwenrechten werkt Oxfam Novib samen met een regionale partner in 15 landen in Latijns-Amerika. De Europese Commissie draagt 1,5 miljoen euro bij en 1,0 miljoen euro daarvan is in 2009 als bate geboekt. Eén van de grotere contracten van overige externe donoren is een contract met DfID (Verenigd Koninkrijk) in Zuid-Soedan voor het thema onderwijs. De grootte van het contract bedraagt 1,4 miljoen euro waarvan 1,0 miljoen als bate is geboekt in 2009.

Project Vrouwencondoom

Voor het project met het vrouwencondoom (project 'Universal Access to Female Condom' UAFC) hebben diverse donoren en de Nederlandse overheid 11,2 miljoen euro toegekend. Hiervan is 5,5 miljoen euro opgenomen als bate in 2008 en 3,2 miljoen euro in deze jaarrekening. Het resterende deel zal de komende jaren als bate opgenomen worden als de verplichtingen aan partners worden aangegaan. Van deze 3,2 miljoen euro is 1,9 miljoen opgenomen bij de additionele programmabaten van de overheidssubsidies. De overige baten betreffen de bijdragen van de Hewlett Foundation, SIDA (Zweedse overheidsorganisatie voor ontwikkelingssamenwerking) en Danida (ministerie van buitenlandse zaken van Denemarken).

Effecten van de kredietcrisis

De kredietcrisis heeft nauwelijks effect gehad op het geefgedrag van onze particuliere donateurs, maar wel op donaties uit het bedrijfsleven. Verder is de dotatie van 0,7 miljoen euro aan de voorziening voor leningen hoger dan normaal omdat een aantal microfinancieringsorganisaties waaraan leningen zijn verstrekt, last hebben van de effecten van de kredietcrisis en moeilijker aan hun betalingsverplichtingen kunnen voldoen. Oxfam Novib let daarom de komende jaren extra op de solvabiliteit en de valutaproblematiek van kredietinstellingen in ontwikkelingslanden, zodat er op tijd op problemen kan worden gereageerd. Oxfam Novib onderneemt tijdig actie door waar nodig de capaciteit van kredietinstellingen te versterken en voorzieningen te treffen.

8.1.2 De bestedingen

In 2009 heeft Oxfam Novib 176,7 miljoen euro besteed aan de doelstelling structurele armoedebestrijding (in 2008 was dit 175,8 miljoen euro). Vermeerderd met de kosten van 8,4 miljoen euro voor werving van baten en met de kosten voor beheer en administratie van 2,5 miljoen euro, zijn de totale bestedingen 187,6 miljoen euro (in 2008 was dit 186,1 miljoen euro). Daarnaast is er 15,3 miljoen euro aan leningen en garanties verstrekt aan partnerorganisaties en is er 7,8 miljoen euro aan aflossingen ontvangen van eerder verstrekte leningen. De kosten van bestedingen aan de doelstelling (inclusief verstrekte leningen minus aflossingen) vormden 95,1 procent van de totale baten.

Bestedingen aan de doelstelling

De bestedingen aan de doelstelling zijn ingedeeld naar de vijf categorieën zoals genoemd aan het begin van dit

hoofdstuk. Binnen deze categorieën worden de kosten ingedeeld naar drie soorten activiteiten: verstrekte subsidies, eigen activiteiten en uitvoeringskosten (zie specificatie 'besteed aan structurele armoedebestrijding' op paragraaf 9.2.1).

'Verstrekte subsidies' zijn de subsidies aan partnerorganisaties, voornamelijk in ontwikkelingslanden (141,1 miljoen euro).

De eigen activiteiten ('operational program') betreffen de projecten en programma's die niet door partnerorganisaties worden uitgevoerd, maar door Oxfam Novib zelf. Het zijn projecten in Nederland en Europa in het kader van campagnes, beleidsbeïnvloeding, ondersteuning van partnerorganisaties op het gebied van kennismanagement, rampenbestrijdingsplannen en dergelijke, inclusief dit soort activiteiten van medewerkers op de veldkantoren. In 2009 is hier 15,9 miljoen euro aan besteed (14,8 miljoen euro in 2008). Daarnaast voerde Oxfam Novib in 2009 voor 4,0 miljoen euro zelf activiteiten uit in het kader van voorlichting en marketing.

Uitvoeringskosten, de kosten voor programma-management onder 'besteed aan de doelstelling' betreffen de kosten die gemaakt worden om de juiste projecten en partnerorganisaties te selecteren (strategische planning), de projecten en programma's te volgen, beoordelen en evalueren, en kosten om de interne processen van Oxfam Novib in goede banen te leiden. In 2009 besloegen deze uitvoeringskosten 8,6 procent van de kosten van het programmawerk vermeerderd met de uitvoeringskosten en leningen uit "nieuw geld" (zie 'relevante kengetallen' op pagina 77 paragraaf 8.2). Gemiddeld over de afgelopen drie jaar bedroegen deze uitvoeringskosten 8,5 procent. Het percentage bleef onder de interne maximumnorm van 9 procent. De uitvoeringskosten bleven voornamelijk onder de begroting door een verschuiving van aandacht van programmamanagement naar institutionele fondsenwerving.

Kosten eigen fondsenwerving en werving overige baten

De kosten van de eigen fondsenwerving bedroegen in 2009 6,4 miljoen euro. Dit is 0,3 miljoen euro meer dan in 2008 en 0,5 miljoen meer dan begroot. Eind 2009 zag de directie nieuwe kansen voor de werving van particuliere donateurs en is er een start gemaakt om midden- en kleinbedrijven warm te maken voor een 'ambassadeurschap' van Oxfam Novib. Dit betekende extra inschakeling van wervingsbureaus.

De kosten van eigen fondsenwerving bedroegen 22,6 procent van de opbrengsten ervan. Volgens de norm van het CBF voor organisaties met het CBF-keurmerk mogen gemiddeld over drie jaar de kosten maximaal een kwart van de opbrengsten zijn. Het driejarig gemiddelde van Oxfam Novib is 21,9 procent.

De kosten voor werving van overige baten bedroegen 2,0 miljoen euro. Dit is 0,2 miljoen euro meer dan de begroting en 0,6 miljoen euro meer dan in 2008. Het betreft kosten voor de werving van baten uit gezamenlijke acties, acties van derden en verkrijging van overheidssubsidies. Dit is conform het door de directie ingezette beleid om te investeren in institutionele fondsenwerving.

Kosten beheer en administratie

De kosten van beheer en administratie waren met 2,5 miljoen euro 0,1 miljoen euro meer dan begroot. Deze overschrijding had diverse kleinere oorzaken.

Normering programmawerk

De verstrekte subsidies aan partnerorganisaties en de eigen activiteiten voor 'popular campaigning', beleidsbeïnvloeding en ondersteuning van partnerorganisaties worden gerekend tot programmawerk. Oxfam Novib hanteert al jaren als interne norm dat gemiddeld over 3 jaar minimaal 85 procent van haar totale bestedingen naar programmawerk gaat. In 2009 was dit 86,2 procent (86,0 procent in 2008), het driejarig gemiddelde was 86,3 procent. Zie hiervoor de kengetallen op pagina 77 paragraaf 8.2. De rest van de bestedingen betreffen kosten voor programmamanagement, voor eigen fondsenwerving, overige kosten voor werving van baten, kosten van beheer en administratie, en kosten voor de doelstelling voorlichting en marketing.

8.1.3 Het resultaat

Het saldo lopend boekjaar kwam in 2009 uit op 5,9 miljoen euro. Van dit bedrag is 3,5 miljoen euro geormerkt voor leningen, actiefondsen SHO en Nationale Postcode Loterij, seniorenbeleid en Fonds op Naam. Dit bedrag is toegevoegd aan de betreffende bestemmingsreserves. Dan resteert er een bedrag van 2,4 miljoen euro. De directie heeft hiervan 1,4 aan de bestemmingsreserve Oxfam Novib-projecten ontwikkelingssamenwerking toegevoegd omdat dit aan programmagelden gerelateerd is, en 1,0 aan de continuïteitsreserve omdat dit voornamelijk aan de kosten eigen organisatie gerelateerd is. De

continuïteitsreserve steeg hierdoor van 11,1 miljoen euro op 31 december 2008 naar 12,1 miljoen euro per 31 december 2009.

In 2010 is de wenselijke omvang van de continuïteitsreserve opnieuw berekend op basis van het bestaande model, een geactualiseerde risicoanalyse en deze jaarrekening. Daaruit blijkt dat de wenselijke omvang ligt tussen 11,4 en 16,7 miljoen euro. Daarmee blijft deze continuïteitsreserve ruim binnen de door het CBF toegestane omvang zoals vermeld in de code 'Reserve Goede doelen' van 'VFI, brancheorganisatie van goede doelen'. Die omvang is anderhalf maal de jaarlijkse kosten van de werkorganisatie. Bij Oxfam Novib zou dit dan ruim 46 miljoen euro zijn.

8.1.4 Algemene toelichting op de balans

De totale omvang van de activa en passiva zijn ten opzichte van 2008 vrijwel gelijk gebleven. Wel zijn er grote verschuivingen opgetreden.

De afname van de liquide middelen van 56 miljoen wordt voornamelijk veroorzaakt doordat het ministerie van Buitenlandse Zaken op 29 december 2008 het voorschot op de subsidie voor het eerste halfjaar van 2009 had overgemaakt (57,8 miljoen euro). Daardoor was het eindsaldo van 2008 buitengewoon hoog. De grote groei in vorderingen op de overheid van 50 miljoen euro ten opzichte van 2008 hangt hiermee samen. De groei in financiële vaste activa van 8 miljoen euro wordt voor 6 miljoen veroorzaakt door het verstrekken van leningen aan microfinancieringsorganisaties. Deze groei komt ook tot uitdrukking in de groei van het 'bestemmingsfonds leningen partnerorganisaties'.

8.2 Relevante kengetallen in duizenden euro's

8.2.1 CBF kengetallen (index 2006 = 100)	Rekening 2006	Rekening 2007	Rekening 2008	Begroting 2009	Rekening 2009
Baten eigen fondsenwerving	26.076	28.299	28.224	28.320	28.346
Index	100	109	108	109	109
Kosten eigen fondsenwerving	5.985	5.993	6.142	5.951	6.420
Index	100	100	103	99	107
in % baten eigen fondsenwerving betreffende jaar	23,0%	21,2%	21,8%	21,0%	22,6%
in % baten eigen fondsenwerving gemiddeld over 3 jaar (CBF norm max 25%)	22,2%	21,8%	21,9%	21,3%	21,9%
Kosten beheer en administratie	2.541	2.765	2.748	2.414	2.500
Index	100	109	108	95	98
in % van totale lasten + verstrekte leningen (in het jaar) (norm max 2%)	1,3%	1,4%	1,4%	1,2%	1,2%
Kosten besteed aan de doelstelling	174.459	170.846	175.820	177.691	176.712
Index	100	98	101	102	101
in % totale baten	94,4%	88,1%	91,0%	92,3%	91,3%
Kosten besteed aan de doelstelling + verstrekte leningen -/- aflossingen	178.101	176.696	177.616	182.191	184.156
Index	100	99	100	102	103
in % totale baten	96,3%	91,1%	92,0%	94,6%	95,1%

De kosten van eigen fondsenwerving bedroegen 22,6 procent van de opbrengsten uit eigen fondsenwerving. Het driejarig gemiddelde is 21,9 procent. Volgens de norm die het CBF hanteert voor organisaties met CBF-keur mogen de gemiddelde kosten over drie jaar maximaal een kwart van de opbrengsten zijn.

In de loop van 2009 besloot Oxfam Novib extra te investeren in de eigen fondsenwerving, zodat ook in de toekomst de baten van eigen fondsenwerving op gewenst niveau blijven. Daardoor zijn de kosten 0,5 miljoen hoger dan begroot.

Het kengetal 'besteed aan de doelstelling' is opgenomen inclusief en exclusief de mutatie in de verstrekte leningen en aflossingen. Het kengetal zonder leningen is 91,3 procent en daarmee 1 procent lager dan begroot. Dit komt grotendeels doordat Oxfam Novib iets minder (0,6 miljoen euro) subsidies heeft verstrekt aan partnerorganisaties. Het kengetal inclusief de verstrekte leningen is 95,1 procent en daarmee 0,5 procent hoger dan begroot omdat het saldo van verstrekte leningen minus aflossingen 2,9 miljoen hoger was dan begroot.

Het kengetal voor de 'kosten beheer en administratie' komt uit op 1,2%, en daarmee onder de door de directie gestelde norm van 2%. De toerekening van kosten aan beheer en administratie is conform het model van de Vereniging van Fondswervende Instellingen, zie paragraaf waarderingsgrondslagen.

8.2.2 Oxfam Novib-kengetallen

Naast de CBF-kengetallen hanteert Oxfam Novib al enige jaren eigen kengetallen voor de interne sturing. Oxfam Novib onderscheidt kosten van programmawerk (programmamakosten) en overige kosten (niet-programmakosten). Het streven is dat minimaal 85 procent van de bestedingen, programmawerk betreffen. Om aan te sluiten bij het bedrijfsplan is dit kengetal gecorrigeerd voor de splitsing van 'overige lasten en baten', voortvloeiend uit de eisen die de richtlijn voor de jaarverslaglegging stelt.

Oxfam Novib-kengetallen

	Rekening 2006	Rekening 2007	Rekening 2008	Begroting 2009	Rekening 2009
Programmabestedingen in % totale lasten en leningen					
Kosten programmawerk en leningen in % totale lasten en leningen	86,2%	86,6%	86,0%	86,0%	86,2%
Kosten programmawerk en leningen in % totale lasten en leningen gemiddeld over 3 jaar	Norm >85% 3 jr		86,3%	86,2%	86,3%
Programmamanagement in % kosten programmawerk en leningen					
Programmamanagement in % kosten programmawerk en leningen	7,6%	8,1%	8,9%	9,1%	8,6%
Programmamanagement kosten in % kosten programmawerk en leningen gemiddeld over 3 jaar	Norm < 9%		8,5%	8,6%	8,5%
Personeelskosten					
Index	100	108	121	133	127
Eigen bijdrage					
Totaal baten	184.898	193.896	193.130	192.509	193.561
Minus alle rentebaten (onderdeel van overige baten)	2.137	2.129	3.817	1.650	4.389
Totaal baten conform definitie	182.761	191.767	189.313	190.859	189.172
MFS-subsidie	114.131	126.873	129.401	129.464	125.838
Overige BZ-subsidie (additionele subsidies: onderdeel overige overheidssubsidies)	541	-53	2.471	0	2.305
Totaal BZ-subsidie	114.672	126.820	131.872	129.464	128.143
Eigen bijdrage conform definitie financieel reglement	68.089	64.947	57.441	61.395	61.028
Eigen bijdrage in % totale lasten	37%	36%	31%	32,7%	32,5%

Kosten programmawerk

Inclusief de leningen verstrekt aan partners uit medefinancieringsgeld is het percentage voor programmamakosten 86,2 en het driejarig gemiddelde 86,3%. Dit ligt iets boven het begrote kengetal door de hogere verstrekte leningen dan begroot (minstens 85% besteden aan programmawerk). Het CBF-kengetal 'besteed aan de doelstelling' verschilt van het percentage 'kosten programmawerk' doordat het eerste kengetal een percentage is van de baten en het tweede een percentage van de lasten. Verder is het percentage 'kosten programmawerk' exclusief 'kosten programmamanagement' en exclusief de kosten voor de doelstelling voorlichting en marketing.

Kosten programmamanagement

Onder het medefinancieringsstelsel sturen organisaties zelf op doelmatigheid via een systeem van continue kwaliteitsverbetering. Als onderdeel hiervan hanteert Oxfam Novib een interne norm van maximaal 9,0 procent voor

'kosten programmamanagement'. Om aan te sluiten bij het bedrijfsplan is dit kengetal gecorrigeerd voor de splitsing van overige lasten en baten, voortvloeiend uit de eisen die de richtlijn voor de jaarverslaglegging stelt. Bovenstaand overzicht laat zien dat in 2009 dit cijfer uitkwam op 8,6 procent. Het gemiddelde over de laatste drie jaar is 8,5 procent. Het percentage bleef onder de interne maximumnorm van 9 procent.

Voor een toelichting op de personeelskosten zie pagina 107 paragraaf 9.7.6.

Eigen bijdrage

Conform het Beleidskader Medefinancieringsstelsel moet de organisatie vanaf 1 januari 2009, naast de subsidie uit medefinanciering, minstens 25 procent eigen inkomsten hebben. Die komen bij Oxfam Novib uit eigen fondsenwerving, bijdragen van andere donoren (zoals de Nationale Postcode Loterij en de Europese Unie) en inkomsten uit opdrachten. In 2009 kwam Oxfam Novib uit op 32,5 procent eigen inkomsten. In 2006 en 2007 was het hoger door extra inkomsten uit tsunami-acties.

Begroot was een eigen bijdrage van 32,7 procent, gerealiseerd is een eigen bijdrage van 32,5 procent. Het verschil tussen begroting en realisatie is 0,2 procent. De totale baten zijn 1,1 miljoen lager dan begroot. De baten uit medefinanciering zijn 3,6 miljoen lager dan begroot. Daartegenover staat een niet begrote additionele subsidie van het ministerie van Buitenlandse Zaken van 2,6 miljoen euro. Deze bate draagt bij aan de baten uit institutionele fondsenwerving. De baten eigen fondsenwerving zijn conform de begroting.

Verder zijn er 2,3 miljoen meer financiële baten ontvangen dan begroot, maar deze tellen in de berekening van de eigen bijdrage niet mee. Per saldo is de gerealiseerde eigen bijdrage 0,4 miljoen lager dan begroot. Dat verschil wordt gedeeld op het totaal van de lasten en die zijn conform de begroting. Dat geeft een daling van 0,2%.

9 Jaarrekening

9.1 Balans per 31 december na resultaatbestemming, in duizenden euro's

	2009	2008	paragraaf
ACTIVA			
Materiële vaste activa	8.560	8.226	9.6.1
Financiële vaste activa	34.091	26.176	9.6.2
Vorraden	45	151	9.6.3
Vordering Overheden			
• langlopend	46.008	56.651	
• kortlopend	<u>60.826</u>	<u>0</u>	
	106.834	56.651	9.6.5
Vorderingen	8.174	8.150	9.6.6
Liquide middelen	52.903	51.078	9.6.7
Liquide middelen betreffend voorschot ministerie Buitenlandse Zaken subsidie 2009	0	57.875	
Totaal	210.607	208.307	
PASSIVA			
Reserves en fondsen			
• Reserves			
waarvan continuïteitsreserve	12.073	11.100	9.6.8.1
waarvan bestemmingsreserves	<u>24.397</u>	<u>21.667</u>	9.6.8.1
	36.470	32.767	
• Fondsen	<u>30.304</u>	<u>28.076</u>	9.6.8.2
	66.774	60.843	
Vorzieningen	230	324	9.6.9
Schulden:			
• op lange termijn	731	378	
• op korte termijn	<u>11.152</u>	<u>10.883</u>	
	11.883	11.261	9.6.10
Projectverplichtingen:			
• langlopend	50.282	70.177	
• kortlopend	<u>81.438</u>	<u>65.702</u>	
	131.720	135.879	9.6.5
Totaal	210.607	208.307	

9.2 Staat van baten en lasten in duizenden euro's

	Rekening 2009	Begroting 2009	Rekening 2008	para- graaf
BATEN				
Baten uit eigen fondsenwerving	28.346	28.320	28.224	9.7.1
Baten uit gezamenlijke acties (overige externe donoren en andere Oxfams)	7.761	5.280	6.339	9.7.2
Baten uit acties van derden	15.040	15.000	15.785	9.7.3
Overheidssubsidies medefinanciering	125.838	129.464	129.401	9.7.4
Overheidssubsidies overig	9.955	10.456	7.276	9.7.4
Overige baten	6.621	3.989	6.105	9.7.5
Totale baten	193.561	192.509	193.130	
LASTEN				
Besteed aan de doelstelling structurele armoedebestrijding				
Projecten en programma's	120.865	120.189	117.117	9.7.6
Beleidsbeïnvloeding partnerorganisaties	31.325	29.761	33.467	9.7.6
Beleidsbeïnvloeding Oxfam Novib	6.052	6.841	5.631	9.7.6
Ondersteuning partnerorganisaties	6.072	6.341	5.351	9.7.6
Popular Campaigning	8.391	10.437	10.161	9.7.6
Voorlichting en marketing	4.007	4.122	4.093	9.7.6
	176.712	177.691	175.820	
Werving baten				
Kosten eigen fondsenwerving	6.420	5.951	6.142	9.7.6.1
Kosten gezamenlijke acties	411	337	249	
Kosten acties van derden	354	408	370	
Kosten verkrijging subsidies overheden	1.234	1.012	746	
	8.419	7.708	7.507	
Beheer en administratie				
Kosten beheer en administratie	2.500	2.414	2.748	
Totale lasten	187.631	187.813	186.074	
RESULTAAT	5.930	4.696	7.056	
Besteed aan de doelstelling buiten de staat van baten en lasten				
Verstrekke leningen en garanties	15.267	10.630	8.645	
Ontvangen aflossingen	7.823	6.130	6.849	
Resultaatsbestemming				
Toevoeging/onttrekking aan				
Bestemmingsreserves	2.730	-54	5.578	
Bestemmingsfondsen	2.227	4.750	-60	
Continuïteitsreserve	973	0	1.538	
	5.930	4.696	7.056	

9.2.1 Specificatie besteed aan structurele armoedebestrijding in duizenden euro's

	Rekening 2009	Begroting 2009	Rekening 2008
Projecten en programma's			
Verstreckte subsidies	108.510	109.054	105.124
• Operational program kosten	1.559	0	1.567
• Programmanagement kosten	10.796	11.135	10.426
Eigen activiteiten	12.355	11.135	11.993
	120.865	120.189	117.117
Beleidsbeïnvloeding partnerorganisaties			
Verstreckte subsidies	28.723	27.212	30.695
• Programmanagement kosten	2.602	2.549	2.772
Eigen activiteiten	2.602	2.549	2.772
	31.325	29.761	33.467
Beleidsbeïnvloeding Oxfam Novib			
• Operational program kosten	5.197	5.943	4.901
• Programmanagement kosten	855	898	730
Eigen activiteiten	6.052	6.841	5.631
	6.052	6.841	5.631
Ondersteuning partnerorganisaties			
• Operational program kosten	4.976	5.106	4.206
• Programmanagement kosten	1.096	1.235	1.145
Eigen activiteiten	6.072	6.341	5.351
	6.072	6.341	5.351
Popular Campaigning			
Verstreckte subsidies	3.848	5.400	5.713
• Operational program kosten	4.192	4.654	4.092
• Programmanagement kosten	351	383	356
Eigen activiteiten	4.543	5.037	4.448
	8.391	10.437	10.161
Voorlichting en Marketing			
• Voorlichtingsactiviteiten uitgeverij	1.850	1.745	2.010
• Actiekosten corporate, magazine	1.629	1.887	1.494
• Bureaunkosten	528	490	589
Eigen activiteiten	4.007	4.122	4.093
	4.007	4.122	4.093
Lasten besteed aan de doelstelling	176.712	177.691	175.820

Van de post Voorlichting en Marketing heeft 225.000 euro betrekking op voorlichting via kanalen van de Nationale Postcode Loterij.

Besteed aan de doelstelling structurele armoedebestrijding naar soort kosten

	Rekening 2009	Begroting 2009	Rekening 2008
Verstrekte subsidies	141.081	141.666	141.532
Eigen activiteiten popular campaigning, beleidsbeïnvloeding, ondersteuning partnerorganisaties	15.925	15.703	14.766
Eigen activiteiten voorlichting en marketing	4.007	4.122	4.093
Eigen activiteiten: program managementkosten	15.700	16.200	15.429
	176.713	177.691	175.820

Naast subsidies aan partnerorganisaties heeft Oxfam Novib in 2008 voor 15,3 miljoen euro leningen aan partnerorganisaties verstrekt. Hiervan komt 3,7 miljoen euro uit medefinancieringsgeld, 0,6 miljoen uit de ontvangen inflatiecorrectie, 7,8 miljoen euro uit aflossingen van verstrekte leningen uit voorgaande jaren en 3,2 miljoen euro is onttrokken aan de bestemmingsreserve leningen.

9.3 Kasstroomoverzicht in duizenden euro's

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode. In 2009 namen de geldmiddelen af van 109 miljoen euro per 1 januari tot 53 miljoen euro per 31 december 2009. De afname van de liquide middelen wordt voornamelijk veroorzaakt doordat het ministerie van Buitenlandse Zaken op 29 december 2008 het voorschot op de subsidie voor het eerste halfjaar van 2009 heeft overgemaakt (57,8 miljoen euro). Daardoor was het eindsaldo van 2008 buitengewoon hoog. De afname van de projectverplichtingen hangt samen met het feit dat er meer geld is overgemaakt dan goedgekeurd. Verder zijn de financiële vaste activa toegenomen door het verstrekken van leningen aan microkredietinstellingen. De grote mutatie in vorderingen hangt ook samen met de ontvangst van het voorschot op de subsidie. De afname van 56 miljoen euro in 2009 verliep als volgt.

	2009	2008
A. Kasstroom uit operationele activiteiten		
Exploitatiesaldo	5.931	7.056
Aanpassen voor:		
• afschrijvingen materiële vaste activa	908	751
• mutatie voorzieningen	-94	-87
Bruto kasstroom uit operationele activiteiten	6.745	7.720
Mutatie in voorraden	106	-12
Mutatie vorderingen	-50.207	53.763
Mutatie schulden	622	2.567
Mutatie projectverplichtingen	-4.159	335
Netto kasstroom uit operationele activiteiten	-46.893	64.373
B. Kasstroom uit investeringsactiviteiten		
Investerings in materiële vaste activa	-1.242	-978
Investerings in financiële vaste activa	-7.915	-594
Kasstroom uit investeringsactiviteiten	-9.157	-1.572
C. Kasstroom uit financieringsactiviteiten		
Ontvangsten uit langlopende schulden	0	0
Aflossing uit langlopende schulden	0	0
Kasstroom uit financieringsactiviteiten	0	0
Mutatie liquide middelen A - B + C	-56.050	62.801
Liquide middelen einde boekjaar	52.903	108.953
Liquide middelen begin boekjaar	108.953	46.152
Mutatie liquide middelen	-56.050	62.801

9.4 Waarderingsgrondslagen

9.4.1 Algemeen

De jaarrekening is opgesteld op basis van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving 650. Dit is de richtlijn voor fondswervende instellingen. Onder deze richtlijn moeten kosten niet meer alleen worden toegerekend aan de kosten van eigen fondsenwerving en de doelstellingen (projecten en programma's, ondersteuning partners, beleidsbeïnvloeding, popular campaigning en voorlichting en marketing – en daarbinnen operational program en program management), maar ook aan:

- kosten beheer en administratie;
- kosten werving baten, gesplitst naar eigen fondsenwerving, baten gezamenlijke acties, baten acties van derden en overheidssubsidies.

Daarnaast is de post 'overige baten' uitgesplitst (zie pagina ?? paragraaf 9.7.5) en zijn de overige lasten toegerekend aan bestedingen aan de doelstelling structurele armoedebestrijding, de kosten werving baten en kosten beheer en administratie.

9.4.2 Materiële vaste activa

De materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen aanschafwaarde, verminderd met afschrijvingen gebaseerd op de getaxeerde levensduur. Op het moment van aanschaffing in enig jaar wordt de afschrijving tijdsevenredig bepaald.

9.4.3 Financiële vaste activa

De hieronder opgenomen actiefposten zijn als volgt gewaardeerd:

- deelnemingen: tegen verkrijgingsprijs;
- deelneming Triple Jump: tegen netto vermogenswaarde;
- ASN-Novib Fonds: tegen participatiewaarde;
- leningen: tegen nominale waarde, indien luidend in vreemde valuta, omgerekend tegen de koers op balansdatum;
- deposito's t.b.v. garanties: tegen nominale waarde; indien luidend in vreemde valuta, omgerekend tegen de koers op balansdatum;
- Participatie TCX: tegen nominale waarde; indien luidend in vreemde valuta, omgerekend tegen de koers op balansdatum.

Valutarisico's op verstrekte leningen (microkredieten aan ontwikkelingslanden) worden afgedekt met valutatermijncontracten, tenzij er geen markt is voor valutatermijncontracten van lokale valuta. Conform

Richtlijn 290 worden vanaf 2008 de valutatermijncontracten tegen actuele waarde gewaardeerd.

9.4.4 Voorraden

De voorraden zijn gewaardeerd tegen historische uitgaafprijs, verminderd met een voorziening voor incourantheid. De voorziening voor incourantheid wordt bepaald op basis van de verwachte verkopen.

De historische uitgaafprijs bestaat uit de direct ten behoeve van de onderscheiden artikelen gemaakte kosten, zoals drukkosten, royalty's, vertaalkosten, honoraria auteurs en copyrights.

9.4.5 Vorderingen

Waardering vindt plaats tegen nominale waarde, onder aftrek van een voorziening voor oninbaarheid van de vorderingen. Vorderingen luidend in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koers op balansdatum. De vordering uit hoofde van goedgekeurde projecten van overheden en overige externe organisaties wordt gewaardeerd op nominale waarde zijnde de tegenover partnerorganisaties bestaande projectverplichtingen verminderd met de hiervoor al ontvangen gelden. Op basis van de goedkeuringen binnen het Medefinancieringsprogramma ontstaan (meerjarige) projectverplichtingen die uitgaan boven de tot en met het betreffende jaar beschikbare middelen. Op grond van de geldende overeenkomsten voor deze programma's wordt hiertegenover een vordering op het ministerie opgenomen.

9.4.6 Liquide middelen

De waardering van de liquide middelen vindt plaats tegen nominale waarde. Liquide middelen luidend in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koers op balansdatum. Eventuele koersresultaten worden ten laste van de Staat van baten en lasten gebracht.

9.4.7 Voorziening regeling oudere werknemers

Voor werknemers die in 2001 55 jaar en ouder waren, bestaat de mogelijkheid van een glijdende afbouw van het dienstverband met behoud van salaris. Deze groep is aangevuld met medewerkers die in 2001 53 of 54 jaar waren en voor deze regeling geopteerd hebben. De hoogte van de voorziening wordt jaarlijks bepaald op basis van de toekomstige verplichting jegens de deelnemers. De rekenrente is 4 procent.

9.4.8 Overige activa en passiva

Deze zijn gewaardeerd op nominale waarde. Overige activa en passiva luidend in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koers op balansdatum.

9.5 Resultaatbepaling

Rekening houdend met de hiervoor vermelde waarderingsgrondslagen wordt het saldo lopend boekjaar bepaald als het verschil tussen de baten uit eigen fondsenwerving, het aandeel in gezamenlijke acties en acties van derden, overheidssubsidies, overige baten, en de lasten in het kader van de doelstelling structurele armoedebestrijding inclusief toegerekende kosten, de lasten werving baten en de kosten beheer en administratie. Voor zover niet anders vermeld worden baten en lasten toegerekend aan het betreffende jaar en lasten verantwoord op basis van historische kosten.

9.5.1 Baten uit eigen fondsenwerving

De baten uit eigen fondsenwerving worden verantwoord in het jaar waarop de bate betrekking heeft. Opbrengsten met een incidenteel karakter worden verantwoord in het jaar van ontvangst.

Opbrengsten uit nalatenschappen (legaten en dergelijke) worden verantwoord in het jaar waarin de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Dit wordt sinds 2009 gedaan door een extern bureau dat hierin gespecialiseerd is. Het verschil met 2008 is dat in 2009 voor erfstellingen een raming is opgenomen. Dat geeft een eenmalig effect van 0,9 miljoen euro.

9.5.2 Kosten eigen fondsenwerving

Onder de kosten van fondsenwerving worden verantwoord de directe en indirecte kosten voor de werving en uitbouw van relaties, op basis van historische kosten. De indirecte kosten betreffen de toegerekende uitvoeringskosten.

9.5.3 Aandeel in gezamenlijke acties

Bijdragen uit noodhulpacties van de SHO worden verantwoord in het jaar van ontvangst. Bijdragen uit Stop Aids Now! worden verantwoord in het jaar waarop de bijdrage betrekking heeft. Bijdragen van andere Oxfams en overige externe organisaties en uit het Oxfam International Tsunami Fund worden toegerekend aan het betreffende jaar op basis van in samenwerking met deze organisaties goedgekeurde projectbedragen.

9.5.4 Aandeel in acties van derden

De opbrengsten uit de Nationale Postcode Loterij worden verantwoord in het jaar waarop de bate betrekking heeft.

9.5.5 Overheidssubsidies en eigen projectfondsen

Overheidssubsidies worden als bate verantwoord op basis van goedgekeurde projectbedragen. De met deze overheidssubsidies samenhangende dekkingbijdrage voor apparaatskosten wordt op basis van reële kosten toegerekend aan het betreffende jaar.

De toegewezen projectfondsen uit de baten van eigen fondsenwerving en van de Nationale Postcode Loterij worden toegevoegd aan de bestemmingsreserve 'Oxfam Novib projecten Ontwikkelingssamenwerking' en op basis van in het jaar goedgekeurde projectbedragen als last verantwoord in de Staat van baten en lasten en onttrokken aan de bestemmingsreserve.

9.5.6 Bestedingen structurele armoedebestrijding

De bestedingen aan de doelstelling structurele armoedebestrijding worden onderscheiden naar vijf categorieën:

- Projecten en programma's;
- Beleidsbeïnvloeding Oxfam Novib en partnerorganisaties;
- Ondersteuning partnerorganisaties;
- Popular campaigning;
- Voorlichting en marketing.

De uitvoeringskosten worden toegerekend aan deze categorieën evenals aan de kosten fondsenwerving. Deze toerekening berust op een consistente gedragslijn op basis van vaste, intern vastgestelde verdeelsleutels. Deze verdeelsleutels zijn gebaseerd op tijdsbesteding van personeel en gebruik van middelen en diensten.

Projecten en programma's

De bestedingen betreffen de in het jaar goedgekeurde projectbedragen voor externe projecten.

Beleidsbeïnvloeding Oxfam Novib en partnerorganisaties

De bestedingen betreffen de in het jaar goedgekeurde projectbedragen voor externe projecten en kosten van zelf uitgevoerde beleidsbeïnvloeding.

Ondersteuning partnerorganisaties

De bestedingen betreffen de in het jaar goedgekeurde projectbedragen voor externe projecten en kosten van zelf uitgevoerde programma-activiteiten ter ondersteuning en versterking van partnerorganisaties.

Popular campaigning

De bestedingen betreffen de in het jaar goedgekeurde projectbedragen voor externe projecten en kosten van zelf uitgevoerde programma-activiteiten voor popular campaigning.

Voorlichting en marketing

De bestedingen aan voorlichting en marketing betreffen de kosten van informatie en communicatie inclusief de daaraan toegerekende uitvoeringskosten en de lasten van de uitgeverij.

9.5.7 Kosten beheer en administratie

De kosten beheer en administratie zijn berekend conform het model van 'VFI, brancheorganisatie van goede doelen'. Hierin zitten de kosten van de Directie, de Raad van Toezicht, de financiële administratie, de algemene secretariaten, de controllers en alle indirect hieraan toegerekende kosten voor zover niet direct toerekenbaar aan de doelstellingen en werving van baten. Hieronder een volledige toelichting op de invulling door Oxfam Novib van de VFI-richtlijn.

VFI: toerekening aan beheer en administratie (b&a)

Kosten-soort	beheer & administratie (VFI)	toelichting VFI	Oxfam Novib-invulling beheer & administratie (b&a)
1. bestuur/Raad van Toezicht	100%		100%: Raad van Toezicht, jaarverslag, Round Table, accountantskosten
2. directie	100%	tenzij directe inspanningen voor doelstellingen en/of fondsenwerving gepleegd worden; dan naar rato	directiekostenplaats: 37,5% (algemeen directeur voor de helft, directeur bedrijfsvoering 100%, directeuren campagnes en projecten 0%)
3. algemeen secretariaat	100%	tenzij directe inspanningen voor doelstellingen en/of fondsenwerving gepleegd worden; dan naar rato	100% kostenplaats secretariaat directie en secretariaat stafbureaus
4. financiën, planning en control	100%	tenzij directe inspanningen voor doelstellingen en/of fondsenwerving (bijvoorbeeld project administraties) gepleegd worden; dan naar rato	kostenplaats kwaliteit en control 51%: hoofd, controllers, 1 adviseur; rest aan doelstelling/kostenplaats financiële administratie 88%; rest is projectadministratie /kosten betalingsverkeer (100%)
5. juridische kosten	gedeeltelijk	zoveel mogelijk toerekenen aan onderwerp waar het voor is; algemene juridische kosten op beheer en administratie of naar rato	juridisch medewerker zit in staf Centrale Diensten, 100% b&a.
6. ICT	naar rato	van aantal medewerkers of werkplekken; uitgezonderd specifieke toepassingen	aan 1 t/m 5 toegerekende kosten bureau ICT en centrale ict-kosten
7. huisvesting/ facilitair	naar rato	van aantal medewerkers of vierkante meters	aan 1 t/m 5 toegerekende kosten facilitair (interne dienst), huisvestingskosten, inkoop, Informatie & Service
8. personeels-zaken	naar rato	van aantal medewerkers	aan 1 t/m 5 toegerekende kosten bureau P&O en centrale personeels budgetten
9. personeels-kosten en kosten inhuur	gedeeltelijk	zoveel mogelijk toerekenen aan onderwerp waar het personeel/inhuur op wordt ingezet	100% toegerekend aan onderwerp waar het personeel/inhuur op wordt ingezet
10. communicatie	gedeeltelijk	zoveel mogelijk toerekenen aan onderwerp waar het voor is.	niet doorbelast naar b&a
11. donateurs en leden-administratie	nee	zoveel mogelijk toerekenen aan onderwerp waar het voor is.	niet doorbelast naar b&a
12. project-administratie	nee	volledig toerekenen aan betreffende projecten	niet doorbelast naar b&a

9.5.8 Vreemde valuta

Vreemde valuta worden op de balans omgerekend tegen de koers op balansdatum. Vreemde valuta worden bij transacties gewaardeerd tegen transactiekoers. Koersresultaten worden als last in de Staat van baten en lasten verantwoord.

9.5.9 Pensioenlasten

De pensioenlasten bestaan uit de in rekening gebrachte pensioenpremies over het verslagjaar en de eventueel verwachte kosten voor indexatie als die dat jaar is toegezegd.

Oxfam Novib past met ingang van de indexatie over 2009, die plaatsvindt in 2010, voorwaardelijke indexatie toe op de pensioenrechten van de actieve deelnemers.

De pensioenregelingen van Oxfam Novib zijn in grote lijnen:

Regeling A

Voor werknemers van Oxfam Novib die op 1 januari 2002 55 jaar of ouder zijn, of op 1 januari 2002 53 of 54 jaar zijn en gekozen hebben voor deelname aan pensioenreglement A. Dit betreft een eindloonregeling met een pensioenleeftijd van 65 jaar en een pensioenopbouw van 1,5 procent van de laatstgeldende pensioengrondslag vermenigvuldigd met het aantal deelnemersjaren.

Regeling B

Voor werknemers van Oxfam Novib die op of na 1 januari 2002 en voor 1 januari 2006 in dienst zijn getreden en zijn geboren voor 1 januari 1950 en voor werknemers die op 1 januari 2002 53 of 54 jaar zijn en gekozen hebben voor pensioenreglement B en zowel op 31 december 2001 en 1 januari 2002 in dienst waren van Oxfam Novib. Dit betreft een middelloonregeling met een pensioenrichtleeftijd van 63 jaar en een pensioenopbouw van 1,84 procent van de pensioengrondslag per dienstjaar en een tijdelijke ouderdomspensioenopbouw van 7 procent vanaf de 53-jarige leeftijd van de deelnemer tot de pensioenrichtdatum.

Regeling C

Voor werknemers van Oxfam Novib die zijn geboren op of na 1 januari 1950 en werknemers die op of na 1 januari 2006 in dienst zijn getreden. Dit betreft een middelloonregeling met een pensioenleeftijd van 63 jaar en een pensioenopbouw van 1,93 procent van de pensioengrondslag per dienstjaar.

Voor alle regelingen geldt een deelnemersbijdrage in de vorm van een percentage van de pensioengrondslag.

9.6 Toelichting op de balans

9.6.1 Materiële vaste activa

in duizenden euro's	Gebouwen	Inventaris en installaties	Informatie-systemen	Totaal
Aanschafwaarde per 31 december 2008	8.888	2.836	5.735	17.459
Afgeschreven t/m 2008	2.368	2.079	4.786	9.233
Boekwaarde per 31 december 2008	6.520	757	949	8.226
Bij: investeringen in 2009	622	53	567	1.242
Af: afschrijving in 2009	307	139	462	908
Boekwaarde per 31 december 2009	6.835	671	1.054	8.560
Desinvesteringen 2009	0	734	1.042	1.776
Aanschafwaarde per 31 december 2009	9.510	2.155	5.260	16.925
Afgeschreven t/m 2009	2.675	1.484	4.206	8.365

Alle materiële vaste activa betreffen activa benodigd voor de bedrijfsvoering.
De afschrijvingstermijnen zijn als volgt toegepast:

gebouwen	type-afhankelijk*
inventaris	8-10 gelijke jaarlijkse termijnen
installaties	type-afhankelijk*
ICT infrastructuur	3-5 gelijke jaarlijkse termijnen
ICT werkplek	3-5 gelijke jaarlijkse termijnen
ICT overig	3-5 gelijke jaarlijkse termijnen
ERP-systeem	7 gelijke jaarlijkse termijnen.

* Gebaseerd op de NL-SfB code. Sinds 1977 is er een Nederlandse SfB-commissie, die een indelingstabel voor de Nederlandse bouwsector heeft ontwikkeld onder de naam NL-SfB. De lijst geeft onder andere aan wat de vervangingscyclus is. Deze periode wordt als afschrijvingstermijn gebruikt.

In 2008 is begonnen met het van binnen en van buiten opknappen van het gebouw. Hiervoor zijn belangrijke investeringen gedaan in gebouwen, inventaris en installaties. Deze werkzaamheden zullen in ieder geval doorlopen in 2010. In de informatiesystemen zijn belangrijke investeringen gedaan in de ontwikkeling van een on-line webwinkel, software ten behoeve van veldkantoren, corporate website en herinrichting in het informatiesysteem (SAP). In 2009 is een inventarisatie uitgevoerd die geleid heeft tot aanzienlijke desinvesteringen van activa met een boekwaarde van nihil. Volgens een in oktober 2009 uitgevoerde taxatie bedraagt de onderhandse verkoopwaarde van de gebouwen vrij van huur 11.180.000 euro. Met ingang van 1 april 2006 is een financieel lease-contract afgesloten met HP Financial Services voor netwerkkapparatuur met een aanschafwaarde van 217.240 euro en een looptijd van 60 maanden. De boekwaarde op balansdatum bedroeg 61.551 euro. De uitstaande verplichting bedraagt 54.310 euro.

9.6.2 Financiële vaste activa in duizenden euro's

	Lening		Deelneming	TCX	ASN-Novib		VTC	Totaal		
	Oxfam	Lening Oxfam			Fonds	Leningen			Garanties	
	Duitsland	France – Agir ici	Triple Jump	Oikocredit						
Nominale waarde per 1-1-2009	0	59	4	1.591	268	797	23.746	474	0	26.939
Voorziening per 1 januari 2009			0	0	0	0	763	0	0	763
Boekwaarde per 1-1-2009	0	59	4	1.591	268	797	22.983	474	0	26.176
Mutaties bij										
Gestort aandelenkapitaal	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Stockdividend/waardewijziging deelnemingen	0	0	432	467	5	32	0	0	0	936
Actuele waarde valutatermijncontracten	0	0	0	0	0	0	0	581	581	581
Koersverschillen	0	0	0	35-	0	0	-670	-6		-711
Toegezegde leningen	100	236	0	0	0	0	19.233	0		19.569
Toegezegde leningen	100	236	432	432	5	32	18.563	-6	581	20.375
Mutaties af										
Aflossing leningen	0	23	0	0	0	0	7.718	106	0	7.847
Afschrijving leningen en garanties	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Toegezegde, nog niet verstrekte leningen	0	0	0	0	0	0	3.966	0	0	3.966
Toegezegde, nog niet verstrekte leningen	0	23	0	0	0	0	11.684	106	0	11.813
Nominale waarde per 31-12-2009	100	272	436	2.023	273	829	30.625	362	581	35.501
Stand voorziening per 31.12.2009							1.410	0		1.410
Boekwaarde per 31-12-2009	100	272	436	2.023	273	829	29.215	362	581	34.091
Aandeel Oxfam Novib in het aandelenkapitaal			20%	0,8%	0,075%	0,9%				

Specificatie Voorziening	Leningen	Garanties	Totaal
Stand per 1 januari 2009	763	0	763
Af: afschrijving leningen/garanties ten laste van de voorziening gebracht	0	0	0
Bij: dotatie voorziening ten laste van baten en lasten	647	0	647
Stand per 31 december 2009	1.410	0	1.410

Afloop leningen en garanties	minder dan 1 jaar	1-5 jaar	meer dan 5 jaar	totaal
Lening Oxfam France-Agir ici	60	212	0	272
Lening Oxfam Duitsland	20	80	0	100
Leningen	8.083	21.730	812	30.625
Garanties	53	309	0	362
Totaal	8.216	22.331	812	31.359

Naast het traditionele ontwikkelingsprogramma financiert Oxfam Novib ook projecten door het verstrekken van leningen en garanties.

In 1996 is een deelneming genomen in het eigen vermogen van Oikocredit (Ecumenical Development Cooperative Society UA, EDCS), gevestigd in Amersfoort. De deelneming had eind 2009 een waarde van 273.000 euro.

In samenwerking met ASN Bank, gevestigd in Den Haag, is het ASN-Novib Fonds opgericht. Dit fonds is op 1 januari 2000 voor het publiek opengesteld. Oxfam Novib was tot 31 mei 2006 gedelegeerd fondsbeheerder van het ASN-Novib Fonds. Oxfam Novib heeft een deelneming in dit fonds voor een waarde per eind 2009 van 829.000 euro. Per 1 juni 2006 is het fondsbeheer van het ASN-Novib Fonds ondergebracht bij Triple Jump.

Triple Jump BV is gevestigd in Amsterdam en is een initiatief van ASN Bank, NOTS Foundation, Stichting Doen en Oxfam Novib om meer nieuwe instellingen voor microfinancieringen van de grond te krijgen en snel uit te laten groeien tot professionele financiële instellingen. Oxfam Novib heeft in 2006 een deelneming van 20 procent genomen in het eigen vermogen van Triple Jump en maakt deel uit van het bestuur. Per 1 maart 2007 is tevens het beheer van de leningenportefeuille van Oxfam Novib ondergebracht bij Triple Jump. Het eigen vermogen van Triple Jump is groter geworden en daardoor is de waarde van de deelneming van Oxfam Novib gestegen tot 0,4 miljoen euro.

In december 2007 is een participatie genomen in het TCX-valutafonds om koersrisico's op leningen verstrekt in lokale valuta's te minimaliseren. Het TCX-valutafonds is een initiatief van FMO (Financierings-Maatschappij voor

Ontwikkelingslanden) en komt voort uit de vaststelling dat veel partijen weg blijven uit ontwikkelingslanden, met name Afrika, omdat zij de valutarisico's te groot vinden.

Het fonds, gevestigd in Amsterdam, is een garantiefonds. Voor bij het fonds aangemelde leningen geldt dat de inleg gegarandeerd wordt door het fonds. Het grote achtergestelde belang van het ministerie van Buitenlandse Zaken en FMO draagt bij aan de soliditeit van het fonds.

De waarde van de participatie was eind 2009 2,0 miljoen euro. Het koersverschil tussen de begin- en eindstand bedraagt 0,4 miljoen euro. Er zijn in 2009 leningen aangemeld bij het fonds voor USD 3,8 miljoen. De participatie is niet ten laste van de medefinancieringssubsidie gebracht, maar uit eigen gelden gefinancierd.

Leningen betreffen uitstaande bedragen bij partnerorganisaties (kredietorganisaties, productiecoöperaties en dergelijke) met een looptijd variërend van 2 tot 10 jaar en wisselende rentepercentages. De toegezegde maar nog niet verstrekte leningen betreffen in 2009 aangegane contracten, waarvoor de eerste betaling in 2010 plaats vindt of een tweede of derde tranche betaald wordt na 2009.

Garanties betreffen afgezonderde bedragen op deposito's waarvoor aan derden (Oikocredit, banken) garanties zijn afgegeven. De looptijd varieert van enkele maanden tot 7 jaar. Per 31 december 2009 bedroeg de leningen- en garantieportefeuille van Oxfam Novib 29,6 miljoen euro (29,2 miljoen euro uitstaande leningen en 362.000 euro aan garanties). Op basis van een schatting van oninbaarheid van de huidige leningenportefeuille is een voorziening van 1.410.000 euro opgenomen.

Valutarisico's op verstrekte leningen (microkredieten aan ontwikkelingslanden) worden afgedekt met valutatermijncontracten, tenzij er geen markt is voor valutatermijncontracten van lokale valuta. Eind 2009 waren voor 142 leningen de koersrisico's afgedekt door 152 termijncontracten. Conform Richtlijn 290 worden vanaf 2008 de valutatermijncontracten tegen actuele waarde gewaardeerd. De actuele waarde van de valutatermijncontracten bedraagt ultimo 2009 per saldo -/-139.000 euro en bestaat uit contracten met een positieve waarde van 581.000 euro opgenomen onder Financiële vaste activa, en contracten met een negatieve waarde van 720.000 euro opgenomen onder de schulden. Van de contracten met een positieve waarde had 152.000 een looptijd van 1 jaar of minder en 429.000 een looptijd langer dan 1 jaar.

De marktwaarde van alle valutatermijncontracten was 340.000.

Als gevolg van het afdekken van koersverliezen was eind december 2009 het uitstaand saldo van leningen en valutatermijncontracten 30.486.398 euro in plaats van 30.625.552 euro zonder termijncontracten. De looptijd van deze termijncontracten varieert van 0 tot 5 jaar en is in overeenstemming met het aflossingsschema van de betreffende leningen.

Op basis van een schatting van oninbaarheid van de huidige leningenportefeuille is aanvullend 647.000 euro als voorziening voor oninbaarheid ten laste van het resultaat opgenomen. De totale voorziening bedroeg eind 2009 1.410.000 euro en is bestemd voor dertien incurante leningen.

9.6.3 Voorraden in duizenden euro's, per 31 december

	2009	2008
Voorraden Uitgeverij		
Kalenderassortiment	8	7
Landenmappen	40	34
Romans	36	140
	84	181
Af: voorziening wegens incurantheid	39	30
	45	151
Voorziening wegens incurantheid		
Stand per 1 januari	30	100
Dotatie ten laste van de rekening van baten en lasten	72	42
	102	142
Ten laste van de voorziening gebracht	63	112
	39	30
Stand 31 december	39	30

9.6.4 Vordering Overheden

Zie overzicht projectfondsen.

9.6.5 Overzicht projectfondsen in duizenden euro's

	Stand per 1 januari 2009				Mutaties in 2009				Stand per 31 december 2009			
	Project- verplichting	Vordering Buza/EU/Ext.	Comm. ruimte	Result. Bestem	Totaal	Goed- gekeurd	Ontvangen fondsen	Projectover- makingen	Project verplichting	Vordering Buza/EU/Ext.	Comm. ruimte	Totaal
Medefinanciering	107.598	43.797			63.801	113.221	63.668	118.240	102.578	93.349		9.229
Additionele programma's	1.289	939			351	2.230	2.515	1.927	1.593	654		939
Europese Unie	12.133	11.916			217	7.118	6.203	3.599	15.652	12.831		2.822
	121.020	56.651	0		64.369	122.569	72.387	123.766	119.824	106.834	0	12.990
Oxfams	1.382	28			1.354	861	884	1.899	344	5		339
Overige externe fondsen	2.378	1.698			679	4.742	5.344	4.005	3.115	1.097		2.018
OI Tsunami Fund	1.273	-356			1.630	1.249	786	2.523	0			-108
	5.033	1.370	0		3.663	6.852	7.013	8.426	3.459	1.101	-108	2.250
Totaal overheids- en externe fondsen	126.053	58.021	0		68.032	129.422	79.399	132.192	123.283	107.935	-108	15.240
Oxfam Novib-fondsen	8.978		8.443	1.308	18.729	21.196	22.612	23.111	7.064		11.166	18.230
NPL speciale projecten	207	0	751		958	697	0	453	451		54	505
Stop Aids Now!	591	127	741		1.204	1.337	583	1.024	903		83	808
Acties SHO	51		55		106	69	15	100	20		1	21
Totaal eigen fondsen	9.827	127	9.990	1.308	20.997	23.299	23.210	24.689	8.437	83	11.209	19.564
TOTAAL	135.879	58.148	9.990	1.308	89.029	152.721	102.609	156.880	131.720	108.018	11.101	34.803

Af: Hierin opgenomen leningen

3.700

Af: Goedgekeurd voor eigen programma-activiteiten

7.940

Projectgoedgevingen conform de staat van baten en lasten

141.081

N.B. In het kader van het Medefinancieringsprogramma is in december 2008 57.825.000 euro ontvangen als voorschot voor het eerste halfjaar 2009. In 2009 is geen voorschot ontvangen voor 2010. Daardoor is de vordering op 31 december op overheden aanzienlijk hoger ten opzichte van 1 januari.

9.6.6 Vorderingen in duizenden euro's, per 31 december

	2009	2008
Debiteuren	416	445
Te ontvangen uit Nationale Postcode Loterij	1.202	1.588
Projectgelden Oxfam en overige externe organisaties	1.184	1.853
Projectgelden Nationale Postcode Loterij extra trekking	0	751
Apparaatskostenvergoeding	1.386	984
Nog te ontvangen interest	505	409
Vooruitbetaalde Oxfam International bijdrage 2010	529	0
Vooruitbetaalde kosten woon/werkverkeer	213	187
Rekening-courant andere organisaties	303	240
Te ontvangen opbrengsten fondswerving	2.137	1.144
Te verrekenen met projectfondsen	0	329
Overige vooruitbetaalde en te ontvangen bedragen	299	220
	8.174	8.150

Specificatie Debiteuren

Debiteuren algemeen	537	574
Af: voorziening dubieuze debiteuren	121	129
	416	445

De post Te ontvangen uit Nationale Postcode Loterij bestaat uit de eindafrekening van 2009. De vorderingen uit hoofde van toegezegde bijdragen van deelnemers aan een Partnerplan en van vaste donateurs zijn opgenomen in de post Debiteuren en zijn gewaardeerd onder aftrek van een voorziening voor oninbaarheid.

9.6.7 Liquide middelen in duizenden euro's	2009	2008
Deposito's	17.802	21.062
Kas-, bank- en giroaldi	33.883	83.372
R/C Triple Jump	1.218	4.519
	52.903	108.953

Specificaties deposito's	Bedrag	Rentepercentage
Ondernemersdeposito ABN AMRO	883	3,38%
Ondernemersdeposito ABN AMRO	2.500	3,75%
Ondernemersdeposito ABN AMRO	2.057	3,50%
Ondernemersdeposito ING	2.345	2,50%
Ondernemersdeposito ING	2.500	3,44%
Ondernemersdeposito ING	2.500	4,80%
Ondernemersdeposito Rabobank	2.517	5,13%
Ondernemersdeposito Rabobank	2.500	2,90%
	17.802	

Als voorzorgsmaatregel ten gevolge van de bankencrisis in 2008 heeft Oxfam Novib haar liquiditeit gespreid over verschillende banken. ABN AMRO is de huisbankier.

Van de liquide middelen is 17.377.000 euro ter vrije beschikking. Een bedrag van 17.802.000 euro staat niet ter vrije beschikking doordat het deposito's zijn. Het restant (17.724.000 euro) betreft bestemde projectfondsen.

Over de saldi op de rekening-courant bij de huisbankier werd per eind 2009 een rente vergoed van 1-maand Euribor met aftrek van 0,15 procent per jaar.

Oxfam Novib heeft een rekening-courant-kredietfaciliteit van 1 miljoen euro bij ABN AMRO Bank NV, waarvoor de kantoorpanden van Oxfam Novib als zekerheid dienen. Bij gebruikmaking van deze faciliteit is een debetrente per jaar verschuldigd die berekend wordt op basis van de eurobasisrente plus een opslag van 1 procent, met een minimum van 2,75 procent. Gedurende het verslagjaar is er geen gebruik van gemaakt.

9.6.8 Toelichting Reserves en Fondsen

Het eigen vermogen wordt conform de richtlijn gesplitst in reserves en fondsen:

binnen de reserves wordt onderscheid gemaakt in continuïteitsreserve en de bestemmingsreserves; de fondsen vormen de middelen waaraan door derden een specifieke besteding is gegeven.

Continuïteitsreserve

De continuïteitsreserve is om zeker te stellen dat de organisatie ook in de toekomst aan haar verplichtingen kan voldoen. De hoogte wordt bepaald door de risico's die de organisatie loopt bij een eventueel teruglopen van de inkomsten. Deze reserve heeft tot doel de continuïteit van de organisatie te waarborgen.

Conform het ontwikkelde model is een herberekening gemaakt van de wenselijke omvang van de continuïteitsreserve op basis van een schatting van de onzekerheid van de inkomensstromen en de flexibiliteit van de kosten. Daarbij is rekening gehouden met het advies 'Vermogensnormering goede doelen' van de Commissie-Herkströter en het Medefinancieringsstelsel 2007-2010.

Deze berekeningen geven een wenselijke minimumomvang aan van 11,4 miljoen euro en een maximum omvang van 16,7 miljoen euro. De omvang van de continuïteitsreserve bij aanvang boekjaar was 11,1 miljoen euro. Besloten is een toevoeging van 1,0 miljoen uit het resultaat 2009 aan de continuïteitsreserve te doen. Hierin is inbegrepen de herbestemming van het fonds leningen Oxfams, zie de toelichting op pag. ?? in paragraaf 9.6.7.2. Daarmee blijft deze continuïteitsreserve ruim binnen de toegestane omvang vermeld in de code 'Reserve Goede doelen' van 'VFI,

brancheorganisatie van goede doelen' van 1,5 maal de jaarkosten van de werkorganisatie. Voor Oxfam Novib zou dat neerkomen op ruim 46 miljoen euro, namelijk 1,5 maal 31,0 miljoen euro.

Bestemmingsreserves algemeen

De bestemmingsreserves hebben een door de directie en de Raad van Toezicht goedgekeurde bestemming. De omvangrijkste zijn de bestemmingsreserve voor Oxfam Novib-projecten voor ontwikkelingssamenwerking en de bestemmingsreserve voor leningen en garanties. Deze gelden zullen leiden tot goedkeuringen van projecten of leningen aan partnerorganisaties. Het geld van de bestemmingsreserve voor leningen komt uit het medefinancieringsprogramma. Verder bestaat deze reserve uit terugontvangen aflossingen van eerder verstrekte leningen. Ook een batig saldo op ontvangen rente op leningen en hiervoor gemaakte kosten word aan deze reserve toegevoegd. Zodra een lening is overgemaakt naar een partner, wordt die toegevoegd aan het bestemmingsfonds leningen en aan de bestemmingsreserve onttrokken. Zo wordt gewaarborgd dat alle gelden die voor leningen ingezet zijn, ook deze bestemming houden.

Fondsen algemeen

Het omvangrijkste bestemmingsfonds is dat voor de leningen. Hieraan worden de leningen die overgemaakt zijn naar partnerorganisaties toegevoegd en de aflossingen onttrokken.

9.6.8.1 Reserves in duizenden euro's

	Continuïteits- reserve	Bestemmingsreserves				Sub- totaal	Totaal
		Oxfam Novib- projecten	Ouderen- beleid	Leningen/ Garanties	AKV		
Stand per 1 januari 2009	11.100	9.751	765	10.525	626	21.667	32.767
Toegevoegd	973	22.612	190	16.421	13.535	52.758	53.731
Ottrokken		21.197	207	15.267	13.357	50.028	50.028
Totaal mutaties	973	1.415	-17	1.154	178	2.730	3.703
Stand per 31 december 2009	12.073	11.166	748	11.679	804	24.397	36.470

Bestemmingsreserve Oxfam Novib-projecten ontwikkelingssamenwerking in duizenden euro's

Stand per 1 januari 2009	9.751
Toevoeging: ontvangen fondsen	20.925
Resultaatbestemming	1.687
	22.612
Onttrekking: goedgekeurde fondsen	21.197
	21.197
Stand per 31 december 2009	11.166

De bestemmingsreserve Oxfam Novib-projecten ontwikkelingssamenwerking betreft het deel van het besteedbaar vermogen waarin de in een jaar geormerkte gelden voor subsidies aan partnerorganisaties uit de opbrengsten eigen fondsenwerving, uit de Nationale Postcode Loterij en uit het nettoresultaat van de uitgeverij worden toegevoegd. De uit deze gelden goedgekeurde subsidies voor partnerorganisaties worden verantwoord in de Staat van baten en lasten en uit deze bestemmingsreserve onttrokken. Het geormerkte deel van de opbrengsten uit de extra trekking van de Nationale Postcode Loterij wordt afgezonderd in het bestemmingsfonds "NPL speciale projecten" omdat een externe partij de bestemming hiervan bepaalt.

Bestemmingsreserve ouderenbeleid

Voor de kosten van het ouderenbeleid is met ingang van 2002 een bestemmingsreserve gevormd. In 2009 is daaraan 17.000 euro onttrokken. De werkelijke kosten worden verantwoord via de Staat van baten en lasten en vervolgens, rekening houdend met de gebudgetteerde bruto toevoeging, toegevoegd danwel onttrokken aan deze bestemmingsreserve

Bestemmingsreserve leningen en garanties in duizenden euro's

	leningen en garanties	deelnemingen	totaal
Stand per 1 januari 2009	10.525	0	10.525
Toevoeging:			
Goedkeuringen nieuw geld	3.700	0	3.700
Aflossingen leningen en garanties	7.824	0	7.824
Resultaatbestemming	777	2.660	3.437
Ontvangen inflatiecorrectie	559	0	559
(stock)dividend en koersresultaat deelnemingen	0	901	901
	12.860	3.561	16.421
Onttrekking			
Verstekte leningen en garanties	15.267	0	15.267
	15.267	0	15.267
Stand per 31 december 2009	8.118	3.561	11.679

De bestemmingsreserve Leningen en garanties bestaat uit twee delen. In het eerste deel van de reserve staan alle gelden die bestemd zijn om over te maken als lening en waarvan de overmaking nog niet heeft plaats gevonden. Bij de overmaking van de lening vindt toevoeging aan het 'bestemmingsfonds leningen partnerorganisaties' plaats. Van het ministerie van Buitenlandse Zaken (DGIS) is toestemming gekregen om leningen uit medefinancieringgelden beschikbaar te stellen.

Het tweede deel van deze reserve vormt de waarde van de deelnemingen in TCX, ASN-Novib fonds, Oikocredit en Triple Jump en zijn gefinancierd met eigen geld. Deze deelnemingen worden aangehouden om de leningactiviteiten zo adequaat mogelijk te kunnen uitvoeren. Het TCX-valutafonds heeft als doel de koersrisico's op leningen verstrekt in lokale valuta's te minimaliseren en komt voort uit de vaststelling dat veel partijen weg blijven uit ontwikkelingslanden, met name Afrika, omdat zij de valutarisico's te groot vinden. Voor bij het fonds aangemelde leningen geldt dat de inleg gegarandeerd wordt door het fonds. Het grote achtergestelde belang van het ministerie van Buitenlandse Zaken en FMO draagt bij aan de soliditeit van het fonds. Voor een verdere toelichting op de deelnemingen, zie het overzicht Financiële vaste activa. Zie ook de toelichting op fondsen op pagina ?? in paragraaf 9.6.7.2.

Bestemmingsreserve AKV <small>in duizenden euro's</small>	Stop Aids Now!	SHO- acties	Overheid	Overige externe	Totaal
Stand per 1 januari 2009	118	20	346	142	626
Toevoeging: goedgekeurde AKV	58	90	13.223	164	13.535
Onttrekking: gerealiseerde AKV	71	108	13.017	161	13.357
Stand per 31 december 2009	105	2	552	145	804

De bestemmingsreserve apparaatskostenvergoeding (AKV) dient ter financiering van activiteiten in het kader van de beheersing van projecten in ontwikkelingslanden. Het niveau van deze bestemmingsreserve wordt bepaald met inachtneming van intern vastgestelde richtlijnen die de continuïteit van de projectcyclus waarborgen.

9.6.8.2 Fondsen in duizenden euro's	Stop		NPL	Deelnemingen			Leningen		
	Aids Now!	SHO- acties	speciale projecten	Fonds op Naam	TCX, ASN Oiko credit	Garanties	Leningen Oxfams	partner- organisaties	Totaal
Stand per 1 januari 2009	741	55	751	682	2.660	474	59	22.654	28.076
Toegevoegd	583	3	0	141	0	-6	0	14.597	15.318
Toegevoegd mutatie VTC								190	190
Onttrokken	1.336	57	697	0	2.660	106	59	8.365	13.280
Totaal mutaties	-753	-54	-697	141	-2.660	-112	-59	6.422	2.228
Stand per 31 december 2009	-12	1	54	823	0	362	0	29.076	30.304

Onder de post 'NPL speciale projecten' zijn de toegezegde projectfondsen opgenomen uit de extra trekking van de Nationale Postcode Loterij in 2008. De Postcode Loterij keurde hiervoor het projectvoorstel "Een kwestie van gezond verstand" goed. Dit is een gezamenlijk project van Oxfam Novib en Artsen zonder Grenzen voor onderwijs en gezondheidszorg in de provincie Zuid-Kivu in de Democratische Republiek Congo

Onder 'Fonds op Naam' is opgenomen het apart op naam beheerd vermogen binnen Oxfam Novib. De opbrengst uit dit vermogen komt jaarlijks beschikbaar voor besteding en wordt op kasbasis verantwoord als 'opbrengsten eigen fondsenwerving'. In 2009 was deze opbrengst 39.712 euro. Oxfam Novib beheert het vermogen. Het is vooralsnog ondergebracht bij ABN AMRO. Eind 2009 bestond het uit het Hans Geveling Derde Wereld Fonds (722.730 euro), het Herman Schuurman Fonds (80.000 euro) en het Douma-Hamers Onderwijs Fonds (20.000 euro).

Voor een toelichting op de posten garanties en leningen, zie het overzicht Financiële vaste activa eerder in deze jaarrekening. Het fonds deelnemingen TCX, ASN-Novib fonds, Oikocredit, Triple Jump en het fonds 'leningen Oxfams' zijn bij resultaatbestemming gereclassificeerd naar de reserves omdat de bestemming niet door derden is bepaald. Toevoeging aan de 'bestemmingsreserve leningen' is in lijn met de achtergrond van deze deelnemingen.

9.6.9 Voorzieningen in duizenden euro's, per 31 december	2009	2008
Voorziening regeling oudere werknemers		
Stand per 1 januari	324	411
Ten laste van de voorziening gebracht	102	113
	222	298
Mutatie t.l.v. de staat van baten en lasten	8	26
	8	26
	230	324

Van deze voorziening is 82.000 euro kortlopend, dat wil zeggen naar verwachting te betalen binnen 1 jaar. In 2009 maakten 9 mensen gebruik van de regeling oudere werknemers. De salariskosten van deze mensen zijn ten laste van de voorziening gebracht. De kosten van vervanging zijn verantwoord onder de salariskosten.

9.6.10 Schulden in duizenden euro's	2009	2008
Schulden op korte termijn		
Crediteuren	5.109	4.209
Belastingen	785	741
Vooruitontvangen bijdragen fondswerving	2.951	2.991
Overige vooruitontvangen en te betalen bedragen	2.307	2.942
	11.152	10.883
Schulden op lange termijn		
Valutatermijncontracten	720	329
Financial lease	11	49
	731	378
	11.883	11.261

Voor een toelichting op de valutatermijncontracten zie financiële vaste activa. De waarde in 2008 is het saldo van positieve en negatieve waarden. In 2009 zijn deze gesplitst gepresenteerd. De negatieve waarden staan hier onder de schulden; de positieve waarden zijn opgenomen onder 'Financiële vaste activa'. Van de contracten met een negatieve waarde had 154.000 een looptijd van 1 jaar of minder en 566.000 een looptijd langer dan 1 jaar.

9.6.11 Projectverplichtingen

Zie het overzicht projectfondsen in paragraaf 9.6.4.

9.6.12 Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Op 19 augustus 2003 is een bankgarantie verstrekt van 1.086.038 euro ten gunste van de Europese Unie. Voor onderhoud van het gebouw zijn per 31 december 2009 de volgende verplichtingen aangegaan:

- binnenschilderwerk voor 90.000 euro;
- stoffering voor 12.000 euro.

Beide bedragen zijn exclusief BTW.

Oxfam Novib heeft een kredietovereenkomst van 7 miljoen euro die bestaat uit een garantiefaciliteit van 6 miljoen euro bij de ABN AMRO Bank NV ter financiering van buitenlandse projecten en een rekening-courant-kredietfaciliteit van 1 miljoen euro. De garantiefaciliteit betreft garanties voor donoren (Europese Unie) en garanties ten behoeve van partnerorganisaties buiten Nederland die bij derden lenen. Ter dekking van deze verstrekte leningen verpandt Oxfam Novib voor hetzelfde bedrag deposito's aan ABN AMRO.

9.6.13 Gebeurtenissen na balansdatum

Er waren na de balansdatum geen materiële gebeurtenissen die een bijstelling van de jaarrekening per 31 december 2009 nodig maken.

9.7 Toelichting op de staat van baten en lasten

9.7.1 Baten uit eigen fondsenwerving in duizenden euro's	Rekening 2009	Begroting 2009	Rekening 2008
Schenken met notariële acte	3.542	3.689	3.562
Nalatenschappen	1.603	1.300	1.801
Donateurs	18.563	18.177	18.099
Giften	3.843	3.902	3.574
Bedrijven	795	1.252	989
Overige organisaties	0	0	199
	28.346	28.320	28.224

In 2009 stegen de opbrengsten uit eigen fondsenwerving met 0,1 miljoen euro ten opzichte van 2008, conform de begroting. De donaties en giften van particulieren groeiden ten opzichte van 2008. De inkomsten van bedrijven bleven 0,5 miljoen euro achter op de begroting, een daling van 0,2 miljoen ten opzichte van vorig jaar. De nalatenschappen daalden ten opzichte van 2008 met 0,2 miljoen euro maar waren 0,3 miljoen hoger dan begroot. Hierin is een eenmalig effect van 0,9 miljoen euro verwerkt van een betere raming van de te verwachten erfstellingen per jaareinde. De verwachting voor 2010 is een gelijkblijvende opbrengst. De ontwikkeling wordt in 2010 nauwlettend gevolgd.

9.7.2 Aandeel in gezamenlijke acties in duizenden euro's	Rekening 2009	Begroting 2009	Rekening 2008
Oxfam International Tsunami Fund	1.351	0	923-
Oxfams overig	897	4.481	1.196
Overige externe donoren	4.869	0	4.627
Noodhulpacties SHO	3	13	556
Stop Aids Now!	641	786	883
	7.761	5.280	6.339

Oxfam International richtte in 2005 een speciaal Tsunami Fund op voor hulp aan de slachtoffers van de Tsunami. In 2009 is voor 1,4 miljoen euro aan goedkeuringen gedaan ten laste van dit fonds. De toerekening van de apparaatskostenvergoeding (AKV) van de SHO-acties en het Tsunami Fund van Oxfam International aan het jaar 2009 zijn gebaseerd op de werkelijk gemaakte kosten. Oxfam Novib heeft als beleid geen opbrengsten uit noodhulpacties te begroten, tenzij de acties meer jaren lopen zoals de Tsunami-actie.

De opbrengsten uit gezamenlijke acties en overige overheidssubsidies vormen samen de opbrengsten uit institutionele fondsenwerving. De begrote opbrengsten voor dit totaal waren 15,7 miljoen euro, de realisatie was 17,7 miljoen. Dit is een stijging van 4,1 miljoen ten opzichte van 2008. Hierin zitten de baten voor het project vrouwencondoom (3,2 miljoen euro), de baten van de EU voor 2 voedselzekerheidsprojecten (3,0 miljoen euro) en voor een vrouwenrechtenproject (1,0 miljoen euro) en de bate van DfID (1,0 miljoen euro) voor een onderwijsproject in Zuid-Soedan. Zie voor een uitgebreide toelichting hierop pagina ?? in paragraaf 8.1.1.

9.7.3 Aandeel in acties van derden in duizenden euro's	Rekening 2009	Begroting 2009	Rekening 2008
Nationale Postcode Loterij			
Reguliere bijdrage	15.000	15.000	15.000
Extra trekking	0	0	785
Belopbrengsten	40	0	0
	15.040	15.000	15.785

De bijdrage uit de extra trekking 2008 van de Nationale Postcode Loterij is voor het gezamenlijk project met Artsen zonder Grenzen, "Een kwestie van gezond verstand", in de provincie Zuid-Kivu in de Democratische Republiek Congo. In 2009 was de opbrengst van de Postcode Loterij de reguliere bijdrage plus een bijdrage van een belspel, maar geen bijdrage uit de extra trekking.

9.7.4 Overheidssubsidies in duizenden euro's	Rekening 2009	Begroting 2009	Rekening 2008
Medefinanciering totaal	125.838	129.464	129.401
Additionele programma's	2.305	0	2.471
Europese Unie	7.650	10.456	4.805
	135.793	139.920	136.677
Specificatie overheidssubsidies			
Goedgekeurde projectgelden			
Medefinanciering verstrekte subsidies	101.581	105.572	105.243
Medefinanciering leningen	3.700	4.300	4.494
Medefinanciering eigen programmawerk	7.940	7.940	7.919
Additionele programma's	2.230	0	2.458
Europese Unie	7.118	9.829	4.374
	122.569	127.641	124.488
Dekkingsbijdrage/apparaatskostenvergoeding			
Medefinanciering	12.617	11.652	11.745
Additionele programma's	75	0	13
Europese Unie	532	627	431
	13.224	12.279	12.189
	135.793	139.920	136.677

De baten uit medefinanciering (MFS) bedroeg in 2009 125.838.000 euro. Dit bestond uit 125.228.000 subsidie en 610.000 euro uit hierop gerealiseerde rente. De overheidssubsidies van de Europese Unie zijn bijna 3 miljoen hoger dan in 2008, maar bleven achter op de begroting. Voor een toelichting op additionele programma's en Europese Unie zie de post 'baten aandeel in gezamenlijke acties'.

9.7.5 Overige baten in duizenden euro's	Rekening 2009	Begroting 2009	Rekening 2008
Intrest rekening courant	307	50	555
Intrest eigen fondsen	328	200	500
Rente op leningen, deposito's en deelnemingen	2.181	1.200	2.192
Inflatiecorrectie leningen	559	200	488
Stockdividend/waardewijziging aandelenkapitaal	937	0	45
Dividenduitkering	77	0	20
Koersresultaat vreemde valuta	0	0	17
Baten (bruto winst) voorlichtingsactiviteiten uitgeverij	2.232	2.189	2.286
Algemene opbrengsten	0	150	2
	6.621	3.989	6.105

De baten uit intrest op rekening courant en eigen fondsen waren hoger dan begroot doordat er meer geld op deposito's is gestald met een hogere rente, maar lager dan in 2008 door de lagere rente. De baten uit rente op leningen, deposito's en deelnemingen zijn hoger dan begroot door een zeer voorzichtige begroting. De baten uit stockdividend/waardewijziging aandelenkapitaal betreft de participaties in TCX, ASN-Novib Fonds en Oikocredit (zie toelichting bij 'Financiële vaste activa').

De bruto winst van de uitgeverij is onder de overige baten opgenomen omdat de uitgeverij een voorlichtende functie heeft en niet gericht is op fondsenwerving. De voorlichting betreft ontwikkelingssamenwerking in het algemeen en de missie van Oxfam Novib in het bijzonder. De uitgeverij geeft onder andere boeken en kalenders uit. De lasten van de uitgeverij staan onder de doelstelling voorlichting en marketing. Een eventueel nettoresultaat gaat via de projectbijdrage naar partnerorganisaties.

De niet gerealiseerde algemene opbrengst van 150.000 euro betreft een bijdrage van Oxfam International die niet gerealiseerd is. Hier staan lagere uitgaven bij beleidsbeïnvloeding tegenover.

9.7.6 Toelichting lastenverdeling

Model toelichting lastenverdeling in duizenden euro's

	Doelstelling structurele armoedebestrijding				Werving baten			Beheer en Rekening Begroting		Rekening			
	Projecten en programma's	Beleidsbeïnvloeding partnerorgan.	Beleidsbeïnvloeding Oxfam Novib	Ondersteuning partnerorgan.	Populaire campagne marketing	Voorlichting en marketing	Eigen fondsenwerving	Gezamenlijke acties	Acties derden	Overheids-subsidies	2009	2009	2008
Subsidies en bijdragen	106.838	28.280	0	0	3.789	0	5.378	0	324	0	138.907	139.492	139.865
Afdrachten	0	0	2.114	0	0	0	832	296	24	889	2.114	2.148	1.681
Uitbesteed werk	2.638	443	0	0	59	0	40	12	1	36	3.140	3.094	2.598
Publiciteit, communicatie, overige actiekosten	1.559	0	1.505	0	2.789	2.828	5.378	0	324	0	14.383	13.364	13.764
Personeelskosten	7.291	1.930	1.927	4.247	1.463	945	832	296	24	889	21.498	22.518	20.491
Huisvestingskosten	342	91	84	137	63	46	40	12	1	36	919	764	1.037
Kantoor- en algemene kosten	1.858	491	339	1.554	167	142	131	91	4	274	5.762	5.431	5.884
Afschrijvingen	339	90	83	135	61	45	39	12	2	35	908	1.002	753
Totaal	120.865	31.325	6.052	6.072	8.391	4.007	6.420	411	354	1.234	187.631	187.813	186.073

Toelichting model lastenverdeling

Oxfam Novib hanteert verschillende soorten verdeelsleutels om kosten toe te delen:

- a. Verdeelsleutels op basis van fte's voor de doorberekening van de kosten van gezamenlijke voorzieningen als ICT, huisvesting en de diverse personeelskosten naar alle bureaus van Oxfam Novib. Voor de verdere doorberekening van de kosten van centrale diensten, stafbureaus en directie naar de overige bureaus worden ook fte-verdeelsleutels gebruikt.
- b. Verdeelsleutels binnen de afdeling Campagnes voor de toedeling van de kosten naar de doelstelling Voorlichting en marketing, de kosten voor eigen fondsenwerving, de kosten van Popular Campaigning, de kosten van acties van derden (Nationale Postcode Loterij) en de kosten van beheer en administratie;
- c. Programverdeelsleutels voor de toedeling van de kosten van het primair proces naar kosten voor 'operational program', de kosten van programmamanagement (binnen de doelstellingen) en kosten van werving van baten uit 'externe indieningen';
- d. verdeelsleutels voor de toedeling van kosten van de centrale diensten, staf en directie naar de kosten van beheer en administratie, zie hiervoor de waarderingsgrondslagen;
- e. verdeelsleutel bij externe indieningen voor splitsing van de kosten van werving externe indieningen naar 'kosten overheidssubsidies' en 'kosten gezamenlijke acties';
- f. verdeelsleutel om, uitgaande van de drie interventiestrategieën, verstrekte subsidies (projectgoedkeuringen) te splitsen naar 'doelstelling beleidsbeïnvloeding' en 'doelstelling projecten en programma's'. De percentages van goedkeuringen geclassificeerd als duurzame armoedebestrijding (dab) en als maatschappijopbouw (mo) worden verantwoord onder 'projecten en programma's'. Het percentage goedkeuringen geclassificeerd als 'beleidsbeïnvloeding' wordt verantwoord onder 'beleidsbeïnvloeding'.

Toelichting bij de cijfers

Subsidies en bijdragen

De subsidies en bijdragen zijn 0,6 miljoen euro lager dan begroot. Dit wordt veroorzaakt door lagere bedragen van goedkeuringen ten laste van medefinancieringsgelden, hogere additionele goedkeuringen van het ministerie van Buitenlandse Zaken en hogere bedragen van goedkeuringen uit institutionele fondsenwerving (Europese subsidies en andere externe donoren), uit noodhulpprojecten en uit projecten van Oxfam International. Dat het totaal bedrag van goedkeuringen ten laste van medefinancieringsgelden lager uitviel, komt deels door korter lopende subsidies aan partners in Latijns-Amerika en deels door lagere goedkeuringen uit het Linkis-programma.

Afdrachten

De contributie voor Oxfam International is begroot op 1,0 procent van het inkomen (flat tax) en is conform de begroting. De ontwikkeling van aspirant leden ondersteunt Oxfam International met het Membership Growth Grants Fund. Elk Oxfam-lid draagt hier jaarlijks 0,2% van haar inkomen aan bij.

Uitbesteed werk

Uitbesteed werk omvat de fee aan Triple Jump en de consultancykosten voor projecten. Deze laatste categorie lasten is niet specifiek vastgesteld bij de begroting. De fee aan Triple Jump was hoger doordat de leningenportefeuille meer is gegroeid dan begroot.

Publiciteit, communicatie en overige actiekosten

Deze categorie bestaat uit de operationele actiekosten voor de doelstellingen 'beleidsbeïnvloeding' en 'popular campaigning'. Daarnaast vallen hieronder de kosten voor leningen, werving, voorlichting en marketing, corporate voorlichting en acties van derden.

De belangrijkste oorzaken voor de overschrijding van 1,0 miljoen euro op deze budgetpost zijn:

- De kosten van koersverliezen op leningen en de dotatie aan de voorziening voor leningen bedroegen 1,6 miljoen euro. Deze worden niet begroot omdat koersresultaten zowel positief als negatief kunnen zijn. Daarnaast is de dotatie aan de voorziening voor leningen relatief hoog door de kredietcrisis.
- De budgetten voor operationele actiekosten voor beleidsbeïnvloeding worden onderschreden met in totaal 0,4 miljoen euro doordat een aantal activiteiten niet doorgedaan, vertraagd of verschoven zijn.
- Het budget voor actiekosten voor 'popular campaigning' (zoals Groene Sint) is met 0,3 miljoen onderschreden. Dit kwam doordat ten eerste andere Oxfams een deel van de klimaatactiviteiten hebben gefinancierd, ten tweede de huisvesting van E-motive (voor omgekeerde ontwikkelingssamenwerking) lager uitviel en ten derde trainingen zijn doorgeschoven naar 2010.
- Een onderuitputting van 0,3 miljoen euro was er op het budget voor actiekosten voor corporate communicatie. Er zijn minder kosten gemaakt voor de ontwikkeling van campagnes dan gepland. Zo is de onderwijscampagne verlengd in plaats van een nieuwe te ontwikkelen, en zijn voor corporate campagnes geen nieuwe middelen ontwikkeld maar worden de bestaande langer ingezet.
- Het budget voor werving van donateurs wordt met 0,4 miljoen euro overschreden. In de loop van 2009 is besloten extra te investeren in de eigen fondsenwerving, zodat ook in de toekomst de baten hieruit op het beoogde niveau blijven.

Personeelskosten in duizenden euro's

Specificatie salariskosten	Rekening 2009	Begroting 2009	Rekening 2008
Salarissen incl. vacature/ziekte/peik	17.012	16.501	15.648
Sociale lasten	2.179	2.063	1.984
Pensioenpremie	1.852	2.063	1.960
Totaal salariskosten	21.043	20.626	19.592
Af: externe doorberekeningen	135	0	108
Af: interne doorberekeningen	1.567	397	1.273
	19.341	20.229	18.211
Opleidingskosten	582	536	507
Overige personeelskosten	1.575	1.752	1.773
	21.498	22.517	20.491

Op 31 december 2009 werkten er bij Oxfam Novib 456 medewerkers; op 31 december 2008 waren dit er 386. Oxfam Novib had op 31 december 2009 27 mensen naar het buitenland uitgezonden. Er werken 67 medewerkers in veldkantoren onder lokaal contract. Op 31 december 2009 werkten er 333 fte in Den Haag. De veldkantoren groeiden naar 94 mensen. Deze groei komt met name doordat Oxfam Novib zelf een project in Congo uitvoert en geleidelijk invulling geeft aan haar coördinerende taken in Oxfam-verband voor het humanitaire werk in een aantal landen.

De post voor brutosalarissen is 0,5 miljoen euro hoger dan begroot. Dit wordt gecompenseerd door de 1,3 miljoen euro hogere doorbelastingen. De sociale lasten en pensioenlasten samen waren in lijn met de begroting. Extern doorberekende personeelskosten waren niet begroot.

Na doorberekening zijn de personeelskosten 19,3 miljoen euro. Dit is 0,9 miljoen euro lager dan begroot. Deze overschrijdingen zijn verdeeld over de hele organisatie. Dit komt onder meer doordat vacatures later zijn vervuld en de overige personeelskosten waren 0,2 miljoen euro lager dan de begroting. Overige personeelskosten zijn onder meer de kosten van secundaire en tertiaire arbeidsvoorwaarden, zoals kinderopvang, ouderschapsverlof, regeling oudere medewerkers, vergoeding reiskosten woon-werkverkeer en bijzondere personeelskosten.

De groei van de personeelskosten tussen 2008 en 2009 komt voornamelijk door de autonome stijging van de salariskosten (inflatiecompensatie en periodieken). Een andere oorzaak is de uitbreiding van de veldkantoren.

Huisvestingskosten

De huisvestingskosten betreffen de kosten van het kantoor in Den Haag en die van de kantoren in het veld, exclusief de afschrijvingskosten. Hogere energie- en schoonmaakkosten zijn een belangrijke oorzaak van de overschrijding van 0,1 miljoen euro.

Kantoor- en algemene kosten

De kantoorkosten en algemene kosten betreffen de kosten voor reizen, ICT, accountant en kennismanagement. De overschrijding van 0,3 miljoen euro komt hoofdzakelijk door niet begrote werkzaamheden door derden.

Accountantshonoraria

In het boekjaar zijn de volgende bedragen aan accountantshonoraria ten laste van het resultaat gebracht:

Accountantshonoraria 2009 in duizenden euro's

Accountants organisatie	Controle jaarrekening	Andere controle- werkzaamheden	Fiscale advisering	Andere niet- controlediensten	Totaal
Kimani Kerrets & Co	0	3	0	0	3
BDO Kudenga & Co	0	17	0	0	17
Cabinet Augeco S.A.R.L.	0	21	0	0	21
NB Accounting Ltd.	0	1	0	0	1
KPMG Holding N.V.	0	10	0	0	10
PWC Accountants NV.	93	58	0	3	154
PWC Belastingadviseurs N.V.	0	0	0	1	1
PWC Advisory N.V.	0	0	0	50	50
Totaal	93	110	0	54	257

Bovenstaande honoraria betreffen werkzaamheden voor Oxfam Novib door accountantsorganisaties en externe accountants als bedoeld in art. 1, lid 1 Wta (Wet toezicht accountantsorganisaties), alsmede door binnenlandse en buitenlandse accountantskantoren, inclusief hun fiscale afdelingen en adviesafdelingen, welke direct aan Oxfam Novib in rekening zijn gebracht.

Afschrijvingen

Afschrijvingen waren er voor huisvesting en ICT. De begroting wordt voor beiden met 0,05 miljoen euro onderschreden.

9.7.6.1 Kosten eigen fondsenwerving in <small>duizenden euro's</small>	Rekening 2009	Begroting 2009	Rekening 2008
Kosten eigen fondsenwerving			
Mailingen en straatwerving	3.792	3.234	3.293
Marktonderzoek	40	125	127
Verzendkosten	439	534	544
Notariskosten schenkingsacten	168	133	135
Telemarketing	820	797	812
Diversen	119	110	112
	5.378	4.933	5.023
Afdelingskosten eigen fondsenwerving	1.042	1.018	1.119
	6.420	5.951	6.142
als % van de baten	22,6%	21,0%	21,8%

De kosten van eigen fondsenwerving bedroegen 22,6 procent van de opbrengsten ervan. Volgens de norm van het CBF voor organisaties met het CBF-keurmerk mogen gemiddeld over drie jaar de kosten maximaal een kwart van de opbrengsten zijn. Het driejarig gemiddelde was 21,9 procent. De kosten eigen fondsenwerving bedroegen in 2009 6,4 miljoen euro. Dit is 0,3 miljoen euro meer dan in 2008 en 0,5 miljoen meer dan begroot. Er is extra geïnvesteerd in werving van nieuwe particuliere donateurs. Dit betekende extra inschakeling van wervingsbureaus. Verder is begonnen met midden- en kleinbedrijven warm te maken voor een 'ambassadeurschap' van Oxfam Novib.

9.7.7 Bezoldiging bestuurders

Voor bezoldiging van vier directeuren in 2009 is 461.166 euro inclusief sociale lasten, pensioenpremies en overige uitkeringen en vergoedingen betaald (2008: 499.809 euro). Het bruto loon (inclusief vakantietoeslag en variabel deel) van de algemeen directeur bedroeg 106.297 euro, de sociale lasten en pensioenpremie waren 19.048 euro en vergoedingen voor onkosten en openbaar vervoer 2.690 euro.

Het bruto maandsalaris van de algemeen directeur eind 2009 was 7.924 euro, exclusief vakantiegeld en exclusief het werkgeversdeel van sociale lasten en pensioenpremie. De Code-Wijffels noemt als norm maximaal het salaris van een directeur-generaal op een ministerie. In 2009 was dit 9.098 euro bruto per maand, exclusief vakantiegeld en exclusief het werkgeversdeel van sociale lasten en pensioenpremie. Oxfam Novib heeft de directiesalarissen en de hele beloningsstructuur bewust onder deze norm vastgesteld en handelt hiermee conform de Code-Wijffels. In 2009 heeft de algemeen directeur ook een variabel inkomen ontvangen op basis van prestatieafspraken. Dit betreft 4.950 euro. Ook dan blijft het salaris beneden de norm van de Code-Wijffels.

In 2009 heeft de Raad van Toezicht het beloningsbeleid geëvalueerd en waar nodig up-to-date gebracht. Daarnaast zijn de criteria voor het variabele deel van de beloning geëvalueerd en is besloten deze niet te wijzigen.

Oxfam Novib valt onder de werking van de Wet Openbaarmaking uit Publieke middelen gefinancierde Topinkomens. Dit betekent dat het belastbaar jaarloon van functionarissen openbaar gemaakt moet worden als dat in 2009 uitsteeg boven 188.000 euro. Geen van de bestuurders of andere functionarissen van Oxfam Novib heeft een belastbaar jaarloon boven dit bedrag. De Raad van Toezicht is onbezoldigd.

Den Haag, 7 april 2010

Directie

Farah Karimi, algemeen directeur

Adrie Papma, directeur Bedrijfsvoering en Private Sector

Theo Bouma, directeur Projecten

Tom van der Lee, directeur Campagnes

Den Haag, 7 april 2010

Raad van Toezicht

Joris Voorhoeve, voorzitter

Wout Blokhuis

Marianne Douma

Tonny Filedt Kok-Weimar

Sandra Lutchman

Fré le Poole

Hanzo van Beusekom

9.8 Accountantsverklaring

Aan: De raad van toezicht van Stichting Oxfam Novib

PricewaterhouseCoopers
Accountants N.V.
Prinses Margrietplantsoen 46
2595 BR Den Haag
Postbus 30715
2500 GS Den Haag
Telefoon (070) 342 61 11
Fax (070) 342 64 00
www.pwc.com/nl

Accountantsverklaring

Verklaring betreffende de jaarrekening

Wij hebben de in dit verslag opgenomen jaarrekening 2009 van Stichting Oxfam Novib te Den Haag bestaande uit de balans per 31 december 2009 en de staat van baten en lasten over 2009 met de toelichting gecontroleerd.

Verantwoordelijkheid van het bestuur

Het bestuur van de stichting is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening die het vermogen en het resultaat getrouw dient weer te geven, alsmede voor het opstellen van het jaarverslag, beide in overeenstemming met de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving voor Fondsenwervende Instellingen. Deze verantwoordelijkheid omvat onder meer: het ontwerpen, invoeren en in stand houden van een intern beheersingssysteem relevant voor het opmaken van en getrouw weergeven in de jaarrekening van vermogen en resultaat, zodanig dat deze geen afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten bevat, het kiezen en toepassen van aanvaardbare grondslagen voor financiële verslaggeving en het maken van schattingen die onder de gegeven omstandigheden redelijk zijn.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht. Dienovereenkomstig zijn wij verplicht te voldoen aan de voor ons geldende gedragsnormen en zijn wij gehouden onze controle zodanig te plannen en uit te voeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

PricewaterhouseCoopers is de handelsnaam van onder meer de volgende vennootschappen: PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. (KvK 34180285), PricewaterhouseCoopers Belastingadviseurs N.V. (KvK 34180284), PricewaterhouseCoopers Advisory N.V. (KvK 34180287) en PricewaterhouseCoopers B.V. (KvK 34180289). Op diensten verleend door deze vennootschappen zijn Algemene Voorwaarden van toepassing, waarin onder meer aansprakelijkheidsvoorwaarden zijn opgenomen. Deze Algemene Voorwaarden zijn gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel te Amsterdam en ook in te zien op www.pwc.com/nl.

Oxfam Novib

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De keuze van de uit te voeren werkzaamheden is afhankelijk van de professionele oordeelsvorming van de accountant, waaronder begrepen zijn beoordeling van de risico's van afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten. In die beoordeling neemt de accountant in aanmerking het voor het opmaken van en getrouw weergeven in de jaarrekening van vermogen en resultaat relevante interne beheersingssysteem, teneinde een verantwoorde keuze te kunnen maken van de controlewerkzaamheden die onder de gegeven omstandigheden adequaat zijn maar die niet tot doel hebben een oordeel te geven over de effectiviteit van het interne beheersingssysteem van de stichting. Tevens omvat een controle onder meer een evaluatie van de aanvaardbaarheid van de toegepaste grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van schattingen die het bestuur van de stichting heeft gemaakt, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

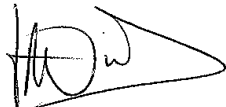
Oordeel

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Oxfam Novib per 31 december 2009 en van het resultaat over 2009 in overeenstemming met de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving voor Fondsenwervende Instellingen.

Verklaring betreffende andere wettelijke voorschriften en/of voorschriften van regelgevende instanties

Op grond van de wettelijke verplichting ingevolge artikel 2:393 lid 5 onder f BW melden wij dat het jaarverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening zoals vereist in artikel 2:391 lid 4 BW.

Den Haag, 7 april 2010
PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

H.A. Wink RA

HAW-161994a/ae/30320704/mv

9.9 Tariefberekening

De tariefstructuur van Oxfam Novib is gebaseerd op de begroting 2009. Hierbij zijn de volgende uitgangspunten aangehouden.

1 Beschikbare uren

Het tarief gaat uit van 1.542 beschikbare uren per fte (rekeeneenheid voor voltijdsbaan). Dit is gebaseerd op een werkweek van 36 uur, 33 vakantie- en feestdagen en het verzuimpercentage in 2009 van 3,4%.

			Begroting 2009	Rekening 2009
Bruto uren	52 weken x	36 uur =	1872	1872
Af: feestdagen	7 dagen x	8 uur =	-56	-56
Af: correctie ADV	1 dagen x	8 uur =	-8	-8
Af: vakantiedagen	25 dagen x	8 uur =	-200	-200
Af: ziekteverzuim (2009)	3,4% van bruto uren		-66	-64
Gemiddeld aantal beschikbare uren per fte			1.542	1.544

2 Opslag indirecte tijd

De proef met tijdschrijven in 2004 gaf aan dat 12,7% van de beschikbare uren besteed wordt aan intern overleg, training en professionaliseren. Dat zijn 196 uren per fte. Dit betekent dat 1.348 uren per directe fte toerekenbaar zijn aan het programmawerk en dat een opslag voor indirecte tijd wordt gehanteerd van 14,5%.

3 Directe formatie

Aantallen directe fte's zijn gebaseerd op de begrote vaste formatie voor 2009. Dit is de formatie benodigd voor de uitvoering van het reguliere werk. Projectmatige formatie en tijdelijke formatie in verband met tijdelijke extra geldstromen als gevolg van rampen zijn buiten beschouwing gelaten. Van deze directe fte's wordt 12,7% van de beschikbare uren aangemerkt als indirecte tijd in het tarief per uur (zie punt 1 en 2).

4 Indirecte kosten: bedrag per hoofd

De aantallen indirecte fte's zijn tevens gebaseerd op de begrote vaste formatie voor 2009. De indirecte staf betreft de formatie van de centrale diensten (Personeel & Organisatie, Facilitaire dienstverlening, Financiële Administratie, ICT, Centrale inkoop en 'frontoffice'). De kosten van deze formatie zijn opgenomen in het tarief in een bedrag per toerekenbaar uur. Kosten van ICT, huisvesting, kwaliteit en overige kantoorkosten zijn tevens opgenomen in het tarief in een bedrag per toerekenbaar uur.

5 Buiten tarief

Buiten het tarief zijn gehouden de reis- en verblijfkosten van de directe formatie, de kosten van samenwerking met internationale netwerken en de kosten van buitenlandse vertegenwoordiging. Deze kosten zijn afzonderlijk begroot in de middelen.

Hierna volgen achtereenvolgens het overzicht van begrote kosten in 2009 binnen het tarief, de berekening van het gemiddeld tarief per uur op basis van deze begrote kosten, en de tabel tariefstructuur 2009 waarin is opgenomen het tarief per uur ingedeeld naar functiecategorie.

Tariefberekening

Kosten Oxfam Novib

in fte's respectievelijk duizenden euro's

	Rekening 2009		Begroot 2009	
	fte's	bedrag	fte's	bedrag
1 Directe kosten				
Loonkosten directe formatie	253,0	15.011	254,9	15.580
2 Indirecte kosten				
Indirecte ondersteunende staf	54,8	2.891	51,2	3.084
Overige personeelskosten		1.972		2.211
Reis- en verblijfkosten indirecte staf		19		23
Overige kantoorkosten		1.777		1.216
Raad van Toezicht & kosten accountant		235		222
Huisvestingskosten		1.365		1.272
Kosten ICT		1.578		1.584
Kosten kwaliteitsverbetering		113		184
	54,8	9.949	51,2	9.796
Totaal	307,8	24.960	306,1	25.376

Berekening gemiddeld tarief in euro's

					Rekening 2009	begroting 2009	
a	Gemiddelde loonkosten per directe fte:	€ 15.011.100 x	253,0	fte	=	€ 59.342	€ 61.122
	Beschikbare uren per fte:		1.544	uur			
	Directe loonkosten per beschikbaar uur:	€ 59.342 /	1.544	uur	=	€ 38,4	€ 39,6
b	Opslag voor indirecte tijd:	€ 38,4 x	14,5%		=	€ 5,6	€ 5,8
c	Toerekenbare uren per fte:		1.348	uur			
	Indirecte kosten per toerekenbaar uur:	€ 9.949.006 /	(253,0 fte x 1.348 uur)		=	€ 29,2	€ 28,5
Gemiddeld tarief per toerekenbaar uur						€ 73,2	€ 74,0

De daling van het tarief ten opzichte van de begroting is veroorzaakt door lagere directe personeelskosten en hogere indirecte kosten. Deze effecten compenseren elkaar deels.

Het gemiddeld tarief per toerekenbaar uur is vervolgens gesplitst in een uurtarief per functiecategorie. Oxfam Novib hanteert vier functiecategorieën.

Tarievenstructuur 2009

Directe loonkosten in euro's

Functiecategorie	Gemidd. maandsalaris	Bruto jaarsalaris	Vakantie- toeslag	Eindejaars- uitkering	Werkgevers- lasten	Loonkosten per fte	Directe fte's	Totaal directe loonkosten
Vakdirectie	7.012	84.140	6.731	1.363	23.436	115.670	3,00	347.010
Coördinatie	4.732	56.786	4.543	920	15.817	78.066	21,62	1.687.548
Programma-uitvoering	3.666	43.995	3.520	713	12.254	60.482	184,17	11.139.137
Programma-ondersteuning	2.522	30.260	2.421	490	8.429	41.600	44,17	1.837.404
							253,0	15.011.100

Tarief per toerekenbaar uur in euro's

Functiecategorie	direct loon	opslag indirecte tijd	overige indirecte kosten	Totaal	Totaal toereken- bare uren	Totaal kosten binnen tarief
Vakdirectie	€ 75	€ 11	€ 29	€ 115	4.044	465.221
Coördinatie	€ 51	€ 7	€ 29	€ 87	29.138	2.538.280
Programma-uitvoering	€ 39	€ 6	€ 29	€ 74	248.250	18.383.054
Programma-ondersteuning	€ 27	€ 4	€ 29	€ 60	59.535	3.573.551
					340.967	24.960.106

9.9 Begroting baten en lasten 2010 en meerjarenraming 2011-2015 in duizenden euro's

	Begroting 2010	MJR 2011	MJR 2012	MJR 2013	MJR 2014	MJR 2015
BATEN						
Baten uit eigen fondsenwerving	28.320	28.791	29.537	30.580	31.798	33.061
Baten uit gezamenlijke acties (overige externe donoren en andere Oxfams)	5.848	6.471	7.956	9.441	11.222	13.004
Baten uit acties van derden	15.000	15.000	15.000	15.000	15.000	15.000
Overheidssubsidies medefinanciering	131.466	106.750	106.750	106.750	106.750	106.750
Overheidssubsidies overig	12.077	13.529	17.044	20.559	24.778	28.997
Overige baten	5.596	6.045	6.339	6.634	6.930	7.227
Totale baten	198.307	176.586	182.626	188.964	196.478	204.039
LASTEN						
Besteed aan de doelstelling structurele armoedebestrijding						
Projecten en programma's	119.964	119.576	116.045	120.720	126.339	132.061
Beleidsbeïnvloeding partnerorganisaties	29.375	28.101	27.106	28.158	29.446	30.760
Beleidsbeïnvloeding Oxfam Novib	6.961	7.027	7.241	7.278	7.388	7.474
Ondersteuning partnerorganisaties	6.272	5.706	6.104	6.295	6.491	6.701
Popular Campaigning	9.730	7.827	7.955	8.097	8.241	8.397
Voorlichting en marketing	4.390	4.519	4.645	4.805	4.943	5.064
	176.692	172.756	169.096	175.353	182.848	190.457
Werving baten	9.792	10.210	10.048	10.285	10.392	10.477
Kosten beheer en administratie	2.579	2.464	2.530	2.604	2.680	2.763
Totale lasten	189.063	185.430	181.675	188.243	195.921	203.696
RESULTAAT	9.243	8.844-	951	721	557	343
Resultaatsbestemming						
Toevoeging/onttrekking aan						
Bestemmingsreserves	5.073	-9.944	51	21	57	43
Bestemmingsfondsen	4.170	1.100	900	700	500	300
Continuïteitsreserve	0	0	0	0	0	0
	9.243	-8.844	951	721	557	343

De meerjarenraming is gebaseerd op de maximum te verkrijgen medefinancieringssubsidie inclusief de daaraan toegerekende rente en de hierin opgenomen subsidie voor de alliantiepartners.

Toelichting bij begroting 2010

Voor 2010 streeft Oxfam Novib naar een even grote opbrengst van de eigen fondsenwerving als is gerealiseerd in 2009. Marketing en fondsenwerving dragen bij aan het grote draagvlak van Oxfam Novib in Nederland en zorgen voor een substantieel deel van de eigen inkomsten. Bijna 468.000 mensen en overige relaties steunen het werk van Oxfam Novib, waarvan bijna 248.000 met een maandelijkse vaste bijdrage. Daarnaast zijn er bijna 182.000 relaties die incidenteel een gift geven. Verder zijn ruim 38.000 mensen geabonneerd op één van de producten van Oxfam Novib's uitgeverij.

In 2010 blijft de nadruk op werving en behoud van vaste donateurs en abonnementen. Het wervingsbeleid wordt voortgezet: vaste donateurs werven met direct mail, straatwerving, huis-aan-huis-werving en telemarketing. Mensen worden benaderd voor een incidentele gift, om ze in een tweede fase te bewegen naar een vast donateurschap. Bij de werving van abonnementen ligt het accent op telemarketing.

In 2010 beoogt Oxfam Novib 17,1 miljoen euro toegezegd te krijgen van grote institutionele donoren zoals de Europese Unie, VN-instellingen, grote foundations. De nadruk ligt op het binnenhalen van financiering voor een beperkt aantal grote meerjarige programma's waarbij verschillende partijen en verschillende landen betrokken zijn. Het gaat onder andere om programma's op het gebied van hiv en aids, reproductieve rechten, onderwijs en duurzame landbouw. Doel is meer grote donoren te interesseren voor financiering van het werk van Oxfam Novib, met name VN-instellingen, regeringen van andere landen en foundations. Vanuit de veldkantoren in landen met nagenoeg permanente humanitaire crises intensificeert Oxfam Novib de fondsenwerving voor noodhulp en wederopbouw gekoppeld aan structurele hulp. Dit betreft met name ECHO (instantie voor noodhulp van de EU), VN-instellingen en bilaterale organisaties.

Vooraf in fragiele staten werkt Oxfam Novib met programma's om organisaties te versterken. Het gaat daarbij om thema's als noodhulp, hiv en aids, voedsel, budget tracking (controleren of overheden hun budget goed besteden). Voor deze programma's zoekt Oxfam Novib financiering bij grote donoren. Kenmerk van deze programma's is samenwerking met (locale) overheidsinstanties en waar mogelijk ook met het bedrijfsleven. In deze programma's kan Oxfam Novib haar toegevoegde waarde verzilveren door haar

partnerorganisaties in regionale programma's samen te laten werken. Hiervoor bestaat bij donoren steeds meer belangstelling. Het leggen van contacten met nieuwe donoren in bijvoorbeeld de Golfstaten wordt voortgezet.

Oxfam Novib ontvangt geld van institutionele donoren, particulieren, bedrijven én van de Nationale Postcode Loterij. Bij de Postcode Loterij is Oxfam Novib een van de 64 beneficiënten. De Postcode Loterij zal ook in 2010 het werk van Oxfam Novib steunen. Uit de reguliere opbrengst ontvangt Oxfam Novib in 2010 maximaal 13,5 miljoen euro. Daarnaast kunnen beneficiënten met ingang van 2010 projecten bij de Postcode Loterij indienen voor financiering uit het 'Droomfonds' voor innovatieve projecten met een grote uitwerking.

De subsidie van het ministerie van Buitenlandse Zaken uit de medefinanciering is de belangrijkste inkomstenpost van Oxfam Novib. Voor de periode 2007-2010 ging het om 509 miljoen euro, waarvan 131 miljoen voor 2010. Eind 2010 is bekend hoe hoog de medefinancieringssubsidie vanaf 2011 zal zijn.

Bijlagen

Bijlage 1 – Samenstelling bestuursorganen

1 Samenstelling directie Oxfam Novib per 31 december 2009

De eerste statutaire directie werd benoemd door de Raad van Toezicht op 18 mei 2006. Op die datum werd als gevolg van statutenwijziging een nieuw bestuursmodel van kracht met een statutaire directie en een Raad van Toezicht. De leden van de directie zijn benoemd voor een periode van vier jaar. In 2008 stelde de directie een rooster van aftreden op waardoor meer spreiding in de tijdstippen van aftreden en herbenoeming wordt gebracht. Leden van de directie zijn onbeperkt herbenoembaar.

Een profiel voor leden van de directie is vastgesteld door het toenmalige stichtingsbestuur op 4 april 2006. In 2009 werd een nieuw directielid benoemd.

De verantwoordelijkheden en bevoegdheden van de directie zijn uitgewerkt in een directiestatuut. Hierin is ook vastgelegd hoe de directie de Raad van Toezicht informeert, welke bevoegdheden beperkt zijn door voorafgaande goedkeuring van de Raad van Toezicht en welke bevoegdheden de directie heeft gedelegeerd aan het middenmanagent. Het reglement van de directie regelt hoe de directieleden samenwerken, hoe de besluitvorming plaatsvindt en hoe deze wordt voorbereid. De directie vergadert wekelijks.

Farah Karimi (1960)

Als Algemeen directeur stelt Farah Karimi de grote strategische lijnen van Oxfam Novib vast op basis van besluitvorming in de directie. Ze is eindverantwoordelijke voor Oxfam Novib als organisatie en legt verantwoording af via kwartaalmonitoring, jaarverslagen en jaarrekeningen. Daarnaast is ze Oxfam Novib's externe boegbeeld.

Functies van Karimi buiten Oxfam Novib, als onderdeel van haar directielidmaatschap: lid van de Board van Oxfam International en lid van het Executive Committee Oxfam International. Zij neemt deel aan United Civilians for Peace. Sinds eind 2008 is Karimi voorzitter van de Samenwerkende Hulporganisaties.

Adrie Papma (1958)

Als directeur Bedrijfsvoering en Private Sector geeft Adrie Papma aansturing aan de Centrale Diensten, het stafbureau Quality&Control, het bureau voor Speciale projecten en institutionele fondswerving, en de actorstrategie Private Sector. Namens de directie voert ze overleg met de ondernemingsraad.

Functies van Papma buiten Oxfam Novib, als onderdeel van haar directielidmaatschap: lid van het Global Team van Oxfam International. Daarnaast is ze vice-voorzitter van Agri-Profocus, lid van de Raad Initiatief Duurzame Handel en lid van de jurycommissie Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling.

Nevenfuncties: lid van de Commissie Ontwikkelingssamenwerking van de Adviesraad Internationale Vraagstukken.

Theo Bouma (1958)

Als directeur Projecten stuurt Theo Bouma de afdeling Projecten aan, plus de uitvoerende kant van het humanitaire werk en de Externe Indelingen.

Functies van Bouma buiten Oxfam Novib, als onderdeel van zijn directielidmaatschap: lid van het Global Team van Oxfam International en voorzitter van de Regional Strategic Teams Support Group. Hij is lid van de Directieraad van Stop Aids Now! en lid van het Executive Committee Triple Jump.

Nevenfuncties: lid van de Raad van Advies Stichting Roos.

Tom van der Lee (1964)

Tom van der Lee is per 17 augustus 2009 directeur Campagnes. In die functie stuurt hij de afdeling Campagnes, de afdeling Beleidsbeïnvloeding en het stafbureau Communicatie aan.

Functies van Van der Lee buiten Oxfam Novib, als onderdeel van zijn directielidmaatschap: lid van de Campaigns Group van Oxfam International en lid van de Brand, Marketing & Communications Group van Oxfam International.

Nevenfuncties: lid van Internationaal Perscentrum Nieuwspoor

2 Samenstelling Raad van Toezicht per 31 december 2009

De Raad van Toezicht is ingesteld bij statutenwijziging op 18 mei 2006. Alle leden van de raad zijn per die datum benoemd door de destijds nog in functie zijnde Algemene Vergadering. Er is een rooster van aftreden opgesteld. In 2009 is een lid afgetreden en werden drie leden volgens rooster herbenoemd. Voor de ontstane vacature heeft een openbare werving plaatsgevonden. Eind 2009 kon een nieuw lid worden benoemd per 1 januari 2010.

In het reglement Raad van Toezicht is vastgelegd hoe de raad werkt en is de relatie met de directie uitgewerkt. Vanuit de Raad van Toezicht zijn drie commissies ingesteld: een financiële, een remuneratie- en een Round Table-commissie.

De Raad van Toezicht vergadert zes maal per jaar, waarbij twee vergaderingen (deels) plaatsvinden zonder de directie. De overige vergaderingen worden bijgewoond door de voltallige directie.

Joris Voorhoeve (1945), voorzitter

Eerste benoeming als voorzitter Raad van Toezicht juni 2007, conform rooster van aftreden Raad van Toezicht benoemd tot juni 2010, jaar van aftreden 2016.

Lid Raad van State in buitengewone dienst, deeltijd-hoogleraar internationale veiligheidstudies, N.L.D.A. (Nederlandse Defensie Academie) en deeltijd-hoogleraar politiek-bestuurlijke aspecten van internationale organisaties, Universiteit Leiden.

Nevenfuncties: lid Trilateral Commission, voorzitter European Centre for Conflict Prevention.

Voorhoeve maakt uit hoofde van zijn voorzitterschap van Oxfam Novib deel uit van de Board of Oxfam International. Binnen de Raad van Toezicht maakt hij deel uit van de remuneratie- en de Round Table-commissie.

Wout Blokhuis (1946)

Eerste benoeming als penningmeester stichtingsbestuur april 2000, conform rooster van aftreden benoemd tot november 2009. Vanwege zijn speciale expertise (financiën) is Blokhuis in 2008 herbenoemd tot eind 2012.

Tot 1 juli 2006 partner PriceWaterhouseCoopers en na zijn defungeren werkzaam als zelfstandig adviseur.

Nevenfuncties: voorzitter stichting ABC (beheer sportaccommodaties en cultureel centrum), bestuurslid Stichting Randstad Optiefonds, commissaris Callenbach Beheer B.V.

Binnen de Raad van Toezicht is hij voorzitter van de financiële commissie.

Sandra S. Lutchman (1958)

Eerste benoeming als lid stichtingsbestuur december 2002, conform rooster van aftreden benoemd tot november 2011, geen herbenoeming meer mogelijk.

Directeur Common Purpose Nederland (onderdeel van internationale organisatie op het gebied van leiderschapsprogramma's)

Nevenfuncties: voorzitter Amnesty International Nederland, lid van de Denktank Public Space, voorzitter van de stichting Vrienden van de Bascule.

Binnen de Raad van Toezicht maakt zij deel uit van de financiële commissie.

Marianne Douma (1947)

Eerste benoeming als lid stichtingsbestuur oktober 2003, conform rooster van aftreden benoemd tot november 2012, geen herbenoeming meer mogelijk.

Adviseur organisatie en strategisch projectmanagement. Portefeuillehouder 'oog voor dialoog', innovatieproject van DutchVersity (official partner ML King Center) en ABN Amro Dialogues House, voorzitter rondetafels diversiteit en duurzaam ondernemerschap.

Nevenfuncties: lid Raad van Toezicht ICS, voorzitter Platform Internationale Zaken D66, lid Platform Internationale Veiligheid en Defensie D66, lid Werkgroep Den Haag (IUCN), secretaris bestuur Stichting Formaat (participatief theater Rotterdam, internationale projecten 'community art').

Binnen de Raad van Toezicht maakt zij deel uit van de commissie Round Table.

Tonny Filedt Kok-Weimar (1943)

Eerste benoeming als lid stichtingsbestuur oktober 2003, conform rooster van aftreden benoemd tot november 2012, geen herbenoeming meer mogelijk.

Nevenfuncties: lid Extension committee van de Europese Federatie van Soroptimist International, lid Adviescommissie Internationaal van de Nederlandse Vrouwenraad.

Filedt Kok is benoemd op voordracht van de ondernemingsraad.
Binnen de Raad van Toezicht maakt zij deel uit van de commissie Round Table.

Fré le Poole (1940)

Eerste benoeming als lid stichtingsbestuur oktober 2003, conform rooster van aftreden benoemd tot november 2012, geen herbenoeming meer mogelijk.

Nevenfuncties: plaatsvervangend lid Commissie Gelijke Behandeling, plaatsvervangend raadsheer Gerechtshof Amsterdam, plaatsvervangend lid-jurist Regionaal College voor de Gezondheidszorg Groningen.

Binnen de Raad van Toezicht maakt Le Poole deel uit van de remuneratiecommissie.

Hanzo van Beusekom (1972)

Benoemd met ingang van 1 januari 2010 voor een periode van drie jaar, maximale benoemingstermijn 2019.
Hoofd Toezichtgroep Financiële Ondernemingen, Autoriteit Financiële Markten.

Nevenfuncties: voorzitter Stichting De Vrolijkheid, gastdocent diverse universiteiten.

Van Beusekom is benoemd op voordracht van de ondernemingsraad.
Begin 2010 wordt besloten in welke commissie Hanzo zal deelnemen.

Bijlage 2 – Verantwoordingsverklaring

Scheiden van besturen, uitvoeren en toezicht houden

Organisaties als Stichting Oxfam Novib hebben gescheiden organen voor bestuur, uitvoering en toezicht. Dit is geregeld in statuten, reglementen van directie en Raad van Toezicht. Het bestuur en de Raad van Toezicht zijn in de statuten gebonden aan de code 'goed bestuur voor goede doelen', de zogenaamde code Wijffels.

Er zijn drie geledingen. De directie bestuurt de stichting. De Raad van Toezicht denkt mee in de strategische ontwikkeling van het beleid en adviseert de directie. De Raad van Toezicht oefent toezicht uit op het gevoerde beleid, de inhoudelijke en financiële resultaten van de organisatie. De raad is verantwoordelijk voor het goed functioneren van de directie.

De directie delegeert een aantal bevoegdheden aan de middenmanagers. Zij adviseren de directie en zorgen dat het vastgestelde beleid goed wordt uitgevoerd. Deze delegatie is vastgelegd in het directiestatuut.

Oxfam Novib heeft vier afdelingen en drie stafbureaus. De afdelingen zijn: Projecten, Campagnes, Beleidsbeïnvloeding (voorheen Mondiale Strategieën en Samenwerking) en Centrale Diensten. De stafbureaus zijn: Communicatie, Quality & Control en Research & Development. Er wordt gewerkt in een matrixstructuur voor een aantal belangrijke thema's te weten:

- Recht op duurzame middelen van bestaan (programma 1)
- Recht op sociale basisvoorzieningen (programma 2)
- Recht op leven en veiligheid (programma 3)
- Recht op maatschappelijke en politieke participatie (programma 4)
- Recht op identiteit (programma 5)

Afdelingen bestaan uit verschillende bureaus. Elke afdeling heeft een managementteam dat bestaat uit de hoofden van de bureaus en de directeur die verantwoordelijk is voor de afdeling. In de managementteams vallen besluiten, waarbij formeel de bureauhoofden adviseren en de directeur beslist. De directeur is verantwoordelijk voor de uitvoering van het beleid van de afdeling.

De directie vergadert meestal eens per week, maar minimaal eens per maand. De Raad van Toezicht

vergadert minimaal zes keer per jaar. De reglementen van directie en Raad van Toezicht regelen de samenstelling en benoeming van leden van directie en Raad van Toezicht. Nevenfuncties mogen niet leiden tot belangenverstrengeling.

Jaarlijks beoordeelt de Raad van Toezicht het functioneren van de directieleden. De remuneratiecommissie van de raad bereidt de beoordeling voor. Daarbij wordt de 'feedback'-methode gebruikt die in Oxfam Novib gangbaar is.

De Raad van Toezicht evalueert jaarlijks haar eigen functioneren. De voorzitter bereidt dit voor, waarbij ook de directie wordt geraadpleegd. De voorzitter ziet erop toe dat de afspraken uit de evaluatie worden uitgevoerd.

Effectiviteit en efficiëntie

'Plan – do – check – act' is de centrale gedachte in het kwaliteitsbeheer. Het bedrijfsplan stelt doelen die na vier jaar moeten zijn bereikt. Elk jaar worden die uitgewerkt in het jaarplan. Voor de doelen uit het jaarplan en het bedrijfsplan worden indicatoren vastgesteld, waaraan kan worden getoetst hoe ver het staat met de uitvoering. Hiervan is een 'monitoringsprotocol' gemaakt. Per jaar wordt er per bureau in een contract vastgelegd wat de indicatoren uit het jaarplan betekenen voor de subdoelen van het betreffende bureau. Deze meetbare subdoelen hebben de vorm van een 'balanced scorecard'. Ook voor de directie is er een balanced scorecard.

De voortgang op alle indicatoren en subdoelen wordt bijgehouden in een 'performance-registratiesysteem'. Maandelijks komt er een voortgangsverslag wat betreft de financiële indicatoren, en per kwartaal tevens voor de inhoudelijke indicatoren. Zo kan er snel, zonodig per bureau, worden bijgestuurd.

Na afloop van het jaar wordt aan de hand van het monitoringsprotocol een 'monitoringsrapportage' opgesteld. Voor elke indicator staat daarin wat het beoogde doel uit het bedrijfsplan is, wat in dit jaar bereikt moet worden volgens het jaarplan, en wat het feitelijke resultaat aan het eind van het jaar is. Ervaringen en nieuwe inzichten kunnen leiden tot tussentijdse bijstelling van de indicatoren en/of de geformuleerde doelstellingen.

Oxfam Novib laat regelmatig haar werk evalueren door deskundigen van buiten. Dat gebeurt per kernland, per rechtenprogramma, per grensoverschrijdend cluster of per thema. Deze evaluaties komen op de website. Partnerorganisaties schakelen externe deskundigen in voor de evaluatie van grote projecten (meer dan 250.000 euro in één jaar of meer dan 500.000 euro voor een project afkomstig van Oxfam Novib).

ISO 9001

Voor de hele organisatie (inclusief de veldkantoren) is een systeem van procedures en werkinstructies van toepassing op basis van de kwaliteitsnormen van ISO 9001:2000. Oxfam Novib controleert zelf op de naleving (interne audit) en laat dat periodiek doen door het bureau SGS (externe audits). Dit bureau heeft het ISO-certificaat verleend. In de periodieke audits toetst SGS of aan de voorwaarden van certificering wordt voldaan. De interne en externe audits zorgen dat Oxfam Novib zich doorlopend verbetert.

Strategic Portfolio Management (SPM)

Voor elk kernland heeft Oxfam Novib een strategienotitie gemaakt, het Strategic Portfolio Management (SPM). De notities zijn gebaseerd op een analyse van de armoede, het krachtenveld van staat en bedrijfsleven en civil society, de mogelijkheden van Oxfam Novib en partnerorganisaties om een rol te spelen in dat krachtenveld, en kansen en risico's om resultaten te boeken. Ook voor grensoverschrijdende clusters, het wereldwijde werk van Oxfam Novib en het werk in Nederland zelf is nu een SPM in de maak.

De SPM's bevatten de doelen die bedrijfsplan en jaarplan stellen, uitgewerkt voor het betreffende land of gebied. De SPM's worden jaarlijks bijgewerkt, mede aan de hand van ervaringen en evaluaties.

KIC

Oxfam Novib maakt veel werk van uitwisseling van ervaringen en kennis tussen partnerorganisaties en met eigen medewerkers. Daarvoor is een digitale 'Knowledge Infrastructure with and between Counterparts' (KIC) opgezet. De KIC-portal is toegankelijk voor partners en medewerkers. Ook anderen kunnen terecht op deze kennisbank.

Toolbox

'Toolbox' is bij Oxfam Novib de naam voor de methode waarmee partnerorganisaties worden geselecteerd en hun financieringsaanvragen beoordeeld op basis van analyses van kansen en risico's voor het halen van de

beoogde doelen. Aan de hand van de toolboxhandleiding hebben een programmamedewerker, de financiële medewerker en de partnerorganisatie onderling een kritische dialoog. Op basis van het projectvoorstel en het profiel van de partnerorganisatie schatten ze de kansen dat de beoogde resultaten kunnen worden gehaald. Ook bepalen ze welke risico's er zijn die de doelen in de weg kunnen staan. Ze wegen kansen en risico's af. Tevens wordt de organisatie van de partner getoetst op haar bestuurlijke structuur en financiële capaciteit.

Vervolgens maakt de programmamedewerker een verslag van het toolboxoverleg en doet zijn of haar team een voorstel tot financiering aan het bureauhoofd. Voor grotere projecten vraagt Oxfam Novib vooraf advies aan de Programma Advies Commissie (PAC), waarin externe deskundigen zitting hebben.

Als het besluit positief is, maken Oxfam Novib en de partnerorganisatie afspraken over de rapportage, zowel inhoudelijk als financieel. Voor grotere projecten is jaarlijks een verklaring van een externe, geregistreerde accountant nodig. Deze verklaring moet de hele organisatie beslaan. De inhoudelijke rapportages van de partner worden beoordeeld door de programmamedewerker, de financiële rapportages door de financieel medewerker.

Onze partners laten grotere projecten bij afloop evalueren door een externe onafhankelijke deskundige. Deze evaluatie zelf wordt weer beoordeeld door de project- en de financiële medewerkers van Oxfam Novib.

Mochten partners hun verplichtingen, bijvoorbeeld het tijdig zenden van rapportages, niet nakomen dan blokkeert bij Oxfam Novib automatisch de volgende betaling aan deze partner.

Omgang met belanghebbenden

Oxfam Novib heeft in haar werk te maken met verschillende belanghebbenden bij haar werk (stakeholders):

- Partnerorganisaties: lokale organisaties die projecten uitvoeren en door Oxfam Novib worden gesteund met geld, kennis, netwerken, enzovoort
- Doelgroepen van lobby: politici, ambtenaren in Nederland en bij de Europese Unie, en dergelijke
- Bedrijven waarmee Oxfam Novib relaties heeft over maatschappelijk verantwoord ondernemen
- Leveranciers van Oxfam Novib

- Actieve achterban: donateurs, schenkers, incidentele gevers, vrijwilligers bij campagnes, festivals en dergelijke
- Publiek: het Nederlandse publiek, met name bepaalde doelgroepen
- Media, die berichten over het werk en de thema's van Oxfam Novib
- Eigen medewerkers in Den Haag en op de zes veldkantoren
- 'Backdonoren': het ministerie van Buitenlandse Zaken en andere grote 'institutionele' donoren, de Nationale Postcode Loterij.

Om met deze stakeholders goede relaties te onderhouden moet de organisatie goed hun belangen kennen. Tweejaarlijks wordt onderzoek gedaan naar de tevredenheid over Oxfam Novib bij de partnerorganisaties, doelgroepen van lobby, donateurs, vrijwilligers en medewerkers.

Oxfam Novib heeft een Round Table van personen die elk afkomstig zijn uit één van de groepen externe stakeholders onder leiding van een onafhankelijke, externe voorzitter. Zij komen twee keer per jaar bijeen. De directie consulteert hen over beleidspunten.

Met het jaarverslag, in het Nederlands en het Engels, legt Oxfam Novib verantwoording af aan alle belanghebbenden en geïnteresseerden. Aanvullend is er, met name voor het ministerie van Buitenlandse Zaken, de monitoringsrapportage (zie hierboven). Ook die wordt gepubliceerd op de website, evenals de evaluatierapporten van het werk. Resultaten per land of regio staan ook op de site.

Van alle contacten met stakeholders zijn vooral die met de partnerorganisaties intensief. Elke twee jaar is er een onderzoek naar hun tevredenheid over Oxfam Novib. Elke partner heeft op het hoofdkantoor van Oxfam Novib in Den Haag een vaste programmamedewerker. Programmamedewerkers en financieel medewerkers gaan regelmatig op veldbezoek bij partnerorganisaties. 'Network' is de naam van de tweemaandelijks digitale nieuwsbrief van Oxfam Novib voor haar partnerorganisaties. Ze verschijnt in het Engels, Frans en Spaans.

Autonomie van de partnerorganisatie is voor Oxfam Novib erg belangrijk. Er bestaat een wederzijdse afhankelijkheid. Openheid in de communicatie, transparantie en verantwoording van resultaten staan

voorop. Oxfam Novib verwacht van partnerorganisaties dat ook zij verantwoording afleggen aan hun achterban.

De medewerkers Private Sector onderhouden contacten met een aantal bedrijven in het kader van maatschappelijk verantwoord ondernemen. Soms gebeurt dat samen met andere maatschappelijke organisaties. Soms voeren Oxfam Novib en een bedrijf een gezamenlijk onderzoek of project uit. Doel is de bedrijfsvoering van bedrijven en productieketens duurzamer krijgen, zowel sociaal als uit oogpunt van milieu.

Oxfam Novib let natuurlijk ook op duurzaamheid in haar eigen bedrijfsvoering. Doel is dat die klimaatneutraal wordt. Dat gaat onder andere over zaken als reduceren van het papierverbruik, het gebruik van groene energie, minder vlieguren en compensatie van uitstoot van CO₂ als vliegen onvermijdelijk is. Ook leveranciers worden getoetst op hun mvo-gehalte.

Donateurs ontvangen mailings, die op bepaalde segmenten en behoeften worden afgestemd. Daarnaast is er het periodieke tevredenheidsonderzoek. Oxfam Novib beheert haar donateursbestand zelf. Een afdeling voor informatie en service beantwoordt vragen van donateurs via telefoon of e-mail.

Semi-continu laten goede doelen-organisaties, waaronder Oxfam Novib, onderzoek doen bij het Nederlandse publiek en de pers naar hun imago en de naamsbekendheid en de waardering voor die naam. Elke twee jaar wordt onder journalisten onderzoek verricht naar het imago van Oxfam Novib en hun tevredenheid over de organisatie. De tevredenheid van de eigen medewerkers van Oxfam Novib wordt eveneens elke twee jaar onderzocht.

'Backdonoren' zijn grote donoren die Oxfam Novib financieren, zoals het ministerie van Buitenlandse Zaken ('medefinanciering' uit de begroting voor ontwikkelingssamenwerking), de Europese Unie, organisaties van de Verenigde Naties en andere internationale organisaties. Met hen maakt Oxfam Novib afspraken over verantwoording van door hen gefinancierde programma's. Die programma's laat Oxfam Novib meestal uitvoeren door haar partnerorganisaties. Zij zorgen voor de gegevens die Oxfam Novib rapporteert aan de 'backdonor'. Oxfam Novib heeft een speciaal team voor fondsenwerving bij backdonoren en de rapportage aan hen over programma's en resultaten.

Oxfam Novib heeft een klachtenregeling voor donateurs, partnerorganisaties en andere externe stakeholders. Officiële klachten van partnerorganisaties komen binnen bij de algemeen directeur. Klachten van donateurs worden afgehandeld door een eigen groep medewerkers. Klachten van medewerkers worden gewoonlijk door de manager van de klager behandeld, maar kunnen ook bij daarvoor aangestelde vertrouwenspersonen worden ingebracht. Oxfam Novib heeft een klokkenluidersregeling.

Colofon

Oxfam Novib
Postbus 30919
2500 GX Den Haag
The Netherlands

Telefoonnummer: +31 (0) 70 342 16 21

Telefax: +31 (0) 70 361 44 61

Email: info@oxfamnovib.nl

Website: www.oxfamnovib.nl

Vastgesteld door de directie op 7 april 2010
Goedgekeurd door Raad van Toezicht op 7 april 2010

© Foto omslag: Sven Torfinn

Oxfam Novib

ambassadeurs van het zelfdoen.